

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Michal Babčaník

NEBEZPEČNÉ PRONÁSLEDOVÁNÍ

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. 4. 2012

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených a tato práce nebyla využita k získání jiného, nebo stejného titulu.

V Praze dne

.....
Michal Babčaník

Rád bych zde poděkoval následujícím lidem, kteří mi psaní této práce umožnili, případně mi pomohli s dílčími problémy a bez nich by tato práce nebyla ani zdaleka takovou, jakou nakonec je.

Tímto děkuji především:

prof. JUDr. Jiřímu Jelínkovi, CSc.

bez jehož svolení a vedení by tato práce vůbec nevznikla,

a dále:

doc. PhDr. Ludmile Čírtkové, CSc.

za velmi přínosnou konzultaci,

JUDr. Zdeně Galkové a Mgr. Karolíně Fialové z OSZ pro Prahu 1

za možnost nahlédnout „pod pokličku“ praxe a

Evě Hladíkové a Stanislavu Dvořákovi

za překlady z němčiny a italštiny.

Obsah

Obsah	0
Úvod.....	4
1 Obecně k problematice.....	6
1.1 Nebezpečné pronásledování a stalking: historií k moderním právním úpravám	6
1.1.1 Definiční problém stalkingu.....	6
1.1.2 Stalking jako historický jev.....	7
1.1.3 Boj za trestněprávní regulaci stalkingu v USA	8
1.1.4 Cesta k trestněprávní regulaci stalkingu ve Velké Británii	9
1.1.5 Okolnosti přijetí trestněprávní regulace stalkingu do domácí právní úpravy.....	11
1.2 Co je stalking: všeobecné povědomí.....	12
1.2.1 Vliv médií	12
1.2.2 Demytizace stalkingu	13
2 Začínáme zeširoka: stalking jako společenský a psychologický jev.....	15
2.1 Stalking a skutečnost: definujeme problém	15
2.2 Specifické formy stalkingu: Stalking a domácí násilí, stalking a mladiství, cyberstalking	17
2.2.1 Stalking a domácí násilí	17
2.2.2 Rozpad vztahu a stalking, komplikovaný rozchod.....	20
2.2.3 Stalking a mladiství.....	21
2.2.4 Cyberstalking	22
2.3 Stalking a společnost: rozsáhlost problému, latence a falešná obvinění.....	24
2.3.1 Problematika zjišťování prevalence jevu a vliv latence.....	24
2.3.2 Nepravdivá ohlášení stalkingu	25
2.4 O oběti: viktimologický exkurz	27

2.4.1 Sociální a demografické charakteristiky průměrné oběti	27
2.4.2 Sociální a finanční následky stalkingu na oběť	28
2.4.3 Psychické následky stalkingu na oběť	29
2.4.4 Stalking a posttraumatická stresová porucha	30
2.4.5 Děti jako sekundární oběti stalkingu	31
2.5 Cesta do hlubin stalkerovy duše: offenderologický exkurz	31
2.5.1 Sociální a demografické charakteristiky průměrného stalkera.....	32
2.5.2 Psychopatologické koncepce stalkera	33
2.5.3 Teorie vazby.....	35
2.5.4 Moderní offenderologické teorie.....	36
2.5.5 Motiv	37
2.6 Stalking a násilí: rozum a cit v podání stalkera.....	37
2.6.1 Původ a statistická četnost jednotlivých projevů agrese	37
2.6.2 Afektivní násilí.....	38
2.6.3 Lovecké násilí	39
2.6.4 Vyhržování a reálná hrozba.....	40
2.7 Typologie: škatulkování stalkerů	40
2.7.1 Dvoupólová (bipolární) dělení	41
2.7.2 Třiosé dělení dle Mullen a kol. (2000).....	43
2.7.3 Typologie vytvořená pro užití orgány činnými v trestním řízení.....	44
3 Užší pojetí stalkingu jako trestného činu: trestněprávní regulace stalkingu v zahraničí.....	48
3.1 Common law a stalking: Velká Británie a USA	48
3.1.1 USA.....	48
3.1.2 Velká Británie	49
3.2 Kontinentální právo: Itálie, Německo a Rakousko	50
3.2.1 Itálie	50

3.2.2 Německo	52
3.2.3 Rakousko.....	53
4 Stalking v domácí právní úpravě: nebezpečné pronásledování.....	55
4.1 Obecně o skutkové podstatě.....	55
4.2 K odstavci 1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje... o četnosti incidentů a časovém intervalu	57
4.2.1 Pojem dlouhodobosti v domácích komentářích	58
4.2.2 Zmatek v pojmech: problém klinického hlediska v Šámalově komentáři	59
4.2.3 Problém snah o stanovení kvantitativní hranice.....	59
4.2.4 Výklad pojmu vzhledem k aktuální judikatuře	60
4.3 Závadná jednání: modus operandi	61
4.3.1 k odst. 1) písm. a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu... ..	62
4.3.2 k odst. 1) písm b.) vyhledává jeho osobní blízkost, nebo jej sleduje	63
4.3.3 k odst. 1) písm. c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje	64
4.3.4 k odst. 1) písm. d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života	66
4.3.5 k odst. 1) písm. e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu.....	67
4.4 Způsobilost vzbudit důvodnou obavu	67
4.5 K odstavci 2): přitěžující okolnosti	69
4.5.1 k odst. 2) písm. c) nejméně se dvěma osobami	69
4.6 Nebezpečné pronásledování a zavinění: mens rea	70
4.6.1 Forma zavinění.....	70
4.6.2 Předmět zavinění.....	71
4.7 Trest	72
4.7.1 K výši trestu a nebezpečnosti	72
4.7.2 K samotným trestům	74
5 Procesní stránka: souhlas se stíháním, vazba a odposlechy	77

6 Souběhy.....	80
6.1 Obecně o souběžích: subsidiarita a faktická konzumpce	80
6.2 Souběh nebezpečného pronásledování s nebezpečným vyhrožováním	81
6.3 K aktuální judikatuře.....	82
7 Praxe, problémy, nedostatky právní úpravy a chybějící právní nástroje.....	83
7.1 Policejní práce a (ne)dostupné nástroje.....	83
7.1.1 První kontakt	83
7.1.2 Možnosti policie před sdělením obvinění	85
7.2 Problém využívání znaleckých posudků soudy	86
7.3 Problematika úprava péče o děti	86
7.4 Problematika pronásledování institucemi	87
Závěr	89
Seznam literatury	91
Abstrakt.....	97
Resumé – The Czech Criminal Offence of Stalking.....	98
Seznam klíčových slov.....	99
Key Words List	99
Seznam příloh	100
Příloha č. I: geneze případu nebezpečného pronásledování.....	I
Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 4 T 64/2008	I
Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 1 ZT 201/2010.....	I
Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 2 ZT 9/2011.....	III
Příloha č. II: tabulka k typologii Boon a Sheridan.....	V

Úvod

Tato práce se zabývá problematikou nebezpečného pronásledování, v širším pojetí známého také jako „stalking“ (nadále budu pojmem „stalking“ označovat nebezpečné pronásledování jako psychologický a společenský jev, zatímco pojmem „nebezpečné pronásledování“ budu označovat právní úpravu týkající se tohoto jevu), který do širšího povědomí vstoupil zejména v posledních letech. V naší právní úpravě se ovšem jedná o jev kriminalizovaný relativně krátce, a sice od 1. 1. 2010, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník). Mým záměrem je posoudit současnou úpravu trestného činu nebezpečného pronásledování, zhodnotit v jaké šíři postihuje jev stalkingu a zhodnotit naši současnou právní úpravu jako celek ve vztahu k možnostem regulace stalkingu. Za tímto účelem bude i srovnávána naše domácí právní úprava s úpravou v zahraničí a případně bude poukázáno na nedostatky a možné budoucí problémy, které vznikly použitím podobných ustanovení a postupů v zahraničí.

I přesto, že trestný čin nebezpečného pronásledování je v účinnosti již více než dva roky, zpracovanost tohoto tématu je v domácí odborné literatuře velmi malá. Některé komentáře se tomuto problému věnují jen povrchně, jiné pro jistotu vůbec. Článků v odborných periodících je rovněž poskrovnu a ani zde není možné souhlasit se všemi předkládanými způsoby výkladu. V současné době je tedy u nás toto téma zpracováno kvalitně pouze z pohledu forenzní psychologie především v díle docentky Ludmily Čírtkové, což je ovšem z pohledu přímé aplikace právních norem prakticky irelevantní.

Tato práce vychází jak ze zahraniční, tak i z domácí odborné literatury a judikatury. Nejprve bude vymezen pojem stalkingu jako psychologického a společenského jevu, aby bylo možné později posoudit do jaké míry je tento jev postihován novou skutkovou podstatou obsaženou v platném trestním zákoníku, a jsou-li vzhledem ke specifickým tohoto jevu dostupné právní nástroje účinné. Při seznamování se stalkingem bude nejprve užitá historická metoda, kdy budou historickým exkurzem osvětleny důvody přijetí prvních právních regulací této problematiky. Následuje přiblížení jevu stalkingu jako psychologického a společenského problému technikou studia a analýzy dokumentů, aby tak byla vymezena hranice možné smysluplné právní regulace. Zhodnoceny budou i jednotlivé

používané typologie, aby bylo vysvětleno, k jakému účelu slouží a jsou-li použitelné i pro právní praxi. Dále již budou analytickou metodou rozebrány jednotlivé zahraniční právní úpravy a následně i právní úprava domácí. Za pomoci odborné literatury i dostupné judikatury a syntézou poznatků z aplikační praxe pak bude nalézán nejpravděpodobnější správný výklad jednotlivých pojmů skutkové podstaty a na závěr bude věnován prostor nedostatkům a jejich možným řešením jak v samotné právní úpravě, tak i v rámci praktických postupů.

1 Obecně k problematice

Nebezpečné pronásledování je českým názvem skutkové podstaty trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.,¹ jejímž smyslem je postihnout jev, který vešel do všeobecného povědomí pod anglickým pojmem „stalking“. Pokud však chceme posuzovat a hodnotit platnou právní úpravu, nelze tak učinit bez porozumění jevu, který se takovou regulací snažíme postihnout, obzvláště, jedná-li se o jev tak nestandardní a široký, jakým stalking bez pochyby je.

1.1 Nebezpečné pronásledování a stalking: historií k moderním právním úpravám

1.1.1 Definiční problém stalkingu

Pokud bychom problematiku stalkingu hodně zjednodušili, mohli bychom říci, že se jedná o nevyžádanou a nevíтанou pozornost, která v oběti může vzbudit strach nebo obavy. Taková definice je poměrně vágní, leč celkem výstižná. V manuálu vydaném pro interní potřeby Bílého kruhu bezpečí byl stalking pro změnu definován jako „*různé varianty pronásledování v podobě více či méně zřetelného zastrašování či vyhrožování oběti, zahrnující jak psychické, tak až její fyzické terorizování, často (ale nikoli výhradně) vedené nenávistí, pomstou nebo i patologickou náklonností, které výrazně snižuje kvalitu jejího života a ohrožuje její bezpečí.*“² Bohužel, podobných definic můžeme nalézt vskutku velké množství, některým dalším se budu ještě později věnovat, a nelze říci, že by některá byla výrazně lepší než jiná - dokonce bych si troufal říci, že čím je definice konkrétnější (jako například omezení projevů stalkingu na podobu zastrašování nebo vyhrožování v předchozím příkladu), tím je méně přesná. Na rozdíl například od vraždy není jednoduše možné bez dalšího jednoznačně určit jednotlivé druhy chování, které potenciálně vedou k nežádoucímu následku. Tam, kde je u jiných trestných činů násilí nebo neoprávněná manipulace s majetkem poškozeného, jsou u stalkingu často na první pohled tak nevinné a běžné činnosti, jako

---

¹ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354. (Dále jen trestní zákoník, nebo zákon č. 40/2009 Sb.)

² Vitoušová, M., Čírtková, L., Kloubek, M., Durdík, T. Pronásledování – hodnocení a řízení rizika (metoda SAM) v poradenské praxi Bílého kruhu bezpečí. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2007, s. 3 až 5. citováno ze zdroje - ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3005.

například postávání na rohu ulice nebo telefonování. Samozřejmě, že i stalker se může chovat způsobem, který je *a priori* postihnutelný a snadno definovatelný, ale velký objem „technik“ stalkingu tvoří činnosti, které běžní lidé denně vykonávají a jako takové nejsou v malém množství společností vnímány nijak negativně.³ Je tedy nutné najít určitou hranici mezi společensky přijatelným a nepřijatelným chováním, ale jak už to s takovými pomyslnými hranicemi bývá, je velice obtížné konkrétně definovat abstraktní problém. Nejvýstižněji definiční problematiku shrnuli do jediné věty Lorraine Sheridan a Julian Boon ve své knize *Stalking and Psychosexual Obsession*, kde autoři přirovnali stalking k umění: „*nedokážeme ho definovat, ale poznáme ho, když ho vidíme.*“⁴

1.1.2 Stalking jako historický jev

Jako problém, který je zapotřebí řešit právní regulací, se dostal stalking do širšího povědomí poměrně pozdě, až v 90. letech v USA. Do té doby byl spíše považován za něco, co se obyčejným lidem nestává a je především problémem politiků a celebrit, určitou „daní ze slávy“. Tehdejší medializované případy se také téměř výlučně týkaly slavných: vražda Johna Lennona Markem Chapmanem, vražda Gianniho Versaceho Andrewem Cunananem, ale i pravděpodobně nejslavnější stalker vůbec, John W. Hinckley, který pronásledoval herečku Jodie Foster a snažil se získat si její přízeň tím, že se pokusil spáchat atentát na tehdejšího amerického prezidenta, Ronalda Reagana, kterého nakonec dokázal postřelit.⁵ I když ne každý z nich by mohl být odsouzen za nebezpečné pronásledování podle našeho trestního zákoníku, do historie se všichni zapsali jako stalkeri.

Stalking, i přesto, že je někdy nazýván „zločinem devadesátých let“,⁶ je jevem starším než 90. léta, je i mnohem starším než vražda Johna Lennona v prosinci roku 1980. Podíváme-li se do minulosti, můžeme popis chování, které bychom dnes za stalking označili, nalézt i v dílech klasiků světové literatury, ať už se jedná

---

³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 37.

⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. v předmluvě xxii.

⁵ HARVEY, D. *Obsession: Celebrities and their Stalkers*. 1. vyd. Dublin: Merlin Publishing, 2002. 258 s.

⁶ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. v předmluvě xxi.

o Shakespearovy sonety⁷ nebo dílo Danta Aligieriho.⁸ Není možné ani spolehlivě říci, že by se v minulosti jednalo o jev společností tolerovaný. Například na britských ostrovech bylo takové jednání soudy projednáváno už v 18. století a 19. století.⁹ Nutno ovšem podotknout, že systém Common Law umožnil na rozdíl od kontinentálního systému práva určitý stupeň ochrany i v případech, kde chyběla legální definice takového nežádoucího chování. Pokud bychom ovšem hledali například v pramenech římského práva, našli bychom určitou definici i v knize čtvrté Justiniánových Institut, kde stojí „*Iniuria committitur [...] si quis matrem familias aut praetextatum praetextatumve adsectatus fuerit*“ – je zakázáno omezovat nebo způsobit újmu vdané ženě, chlapci či dívce tím, že je bude sledovat.¹⁰

1.1.3 Boj za trestněprávní regulaci stalkingu v USA

Proč tedy uplynulo od dob Justiniánových více než dalších čtrnáct století, než se zákonodárce rozhodl takové chování postihnout legální sankcí? Dílčí aspekty stalkingu byly v 18. století popsány z psychologického hlediska pod pojmem erotomanie, což je pojem zahrnující patologickou vazbu na jinou osobu. Z dnešního pohledu můžeme říci, že tento pojem „erotomanie“ byl moderně nahrazen pojmem „stalking“, který je širším a erotomanii v sobě zahrnuje pouze jako jednu z jeho forem.¹¹ Tím se u odborné veřejnosti dostal stalking do povědomí spíše jako psychologický, než právní pojem, a ještě na počátku 90. let stále nebylo jasné, jestli je vhodné bojovat proti stalkingu legální sankcí. Ve Spojených státech se z lékařských kruhů ozývaly hlasy psychiatrů a psychologů, že se jedná především o lékařskou záležitost a proto by neměl být stalking postihován trestněprávní sankcí a vážně se zvažovala i možnost postihu pouze občanskoprávní sankcí, nakonec ale převládla myšlenka trestněprávní úpravy.¹² Lowney a Best definovali tři základní stádia, ve kterých k přesvědčení o nutnosti

⁷ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 30.

⁸ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 149.

⁹ Například judikáty Dennis v Lane 87 ER 887; QB 1704 nebo R v Dunn (1840) QB 12 AD & EL 568 – FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 30.

¹⁰ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 149.

¹¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 213.

¹² FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 254.

trestněprávní sankce docházelo: V první fázi se jednalo o pokusy žalovat pachatele za použití jiných, alespoň zdánlivě podobných trestných činů. V další fázi docházelo k medializaci a popularizaci problematiky skrze případy týkající se celebrit, a konečně v poslední fázi došlo k propojení stalkingu s domácím násilím a tím i jeho uznání jako celospolečenského problému.¹³ Proto, i když je přijetí prvního moderního protistalkingového zákona roku 1990 v Kalifornii většinou připisováno velice medializované vraždě herečky Rebecca Schaeffer jejím fanouškem Robertem Bardo předchozího roku, je věrohodnějším vysvětlením tlak na přijetí odpovídající legislativy ze strany frustrovaných soudců, neschopných stávajícími nástroji zabránit vraždám obětí domácího násilí, kde se soudní zákazy přiblížení se k oběti míjely účinkem.¹⁴ O dva roky později, v roce 1992, byl přijat federální zákon obsahující ochranu rodiny a osob blízkých pro případy, kde soudní zákaz selhával, který zároveň posloužil jako modelová úprava pro ostatní federální státy USA.¹⁵ Nově vzniklá skutková podstata trestného činu stalkingu se rychle rozšířila po celých Spojených státech a do konce roku 1993 již měly všechny federální státy s výjimkou Maine vlastní právní úpravu, přičemž velice rychle následovala americký vzor i Austrálie a Kanada.¹⁶ Roku 1996 doplnil americký systém antistalkingové legislativy federální zákon The Interstate Stalking Punishment and Prevention Act, který na federální úrovni postihoval páčání stalkingu přes hranice federálních států.¹⁷

1.1.4 Cesta k trestněprávní regulaci stalkingu ve Velké Británii

Náhlý zájem o problematiku v USA a medializace množství případů pak významně ovlivnilo i povědomí ve Velké Británii.¹⁸ Stalking se stal pro novináře oblíbeným tématem, kombinujícím v sobě násilí, smrt, sex a celebrity. Okolo roku 1992 se začaly v britském tisku objevovat zejména zprávy o celebritách a extrémních

---

¹³ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 102.

¹⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 89.

¹⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 89.

¹⁶ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 98.

¹⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 89.

¹⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 98.

případech stalkingu, které končily obvykle buď vraždou, nebo znásilněním. Začátkem roku 1994 se však média začala zabývat i případy pronásledování obyčejných lidí a nedostatečnými prostředky právní ochrany, čímž se připravila půda pro přijetí trestněprávní úpravy,¹⁹ avšak odezva britských zákonodárců přišla až v roce 1997, kdy byl přijat první moderní evropský antistalkingový zákon The Protection from Harassment Act 1997, který zavedl dva nové trestné činy fakticky pokrývající jev stalkingu a umožnil v takových věcech civilním soudům přiznávat náhradu škody a vydávat soudní příkazy.²⁰ Na existenci nové právní úpravy postihující velice specifický jev zareagovaly i policejní sbory a začaly se vytvářet zvláštní jednotky specializované na potírání stalkingu. V Kalifornii už v roce 1990, tedy ve stejném roce, kdy vstoupil v platnost první antistalkingový zákon, vznikla při los angeleském policejním oddělení zvláštní jednotka Threat Managementu Unit jako reakce na smrt Rebecy Schaeffer a tři další vraždy, spáchané bývalými partnery po rozpadu vztahu. Zatímco zpočátku se tato jednotka zabývala především případy celebrit, nyní tvoří tato agenda pouze zhruba jednu třetinu jejích případů, zbytek jsou případy klasického stalkingu.²¹ Ve Velké Británii začali být kromě specialistů na domácí násilí, kteří působili při jednotlivých policejních odděleních, školeni i specialisté na stalking.²² V roce 2006 pak byla založena britským Ministerstvem vnitra spolu s Ministerstvem zdravotnictví a Metropolitní policií specializovaná policejní jednotka Fixated Threat Assessment Centre, zabývající se ochranou zejména členů královské rodiny, politiků a jiných veřejných osob před fanatickými pronásledovateli.²³

---

¹⁹ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 110.

²⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 89.

²¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 132; ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 215.

²² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 215.

²³ STEELE, J. *Stalker squad to keep VIPs from harm* [online]. The Telegraph, 28. května 2007 [cit. 19. února 2012]. Dostupné na <<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1552831/Stalker-squad-to-keep-VIPs-from-harm.html>>.

1.1.5 Okolnosti přijetí trestněprávní regulace stalkingu do domácí právní úpravy

Jakmile se problematika stalkingu začala popularizovat i na starém kontinentě, bylo už jen otázkou času, kdy dojde i u nás k volání po zavedení trestněprávní sankce. Stejně, jako tomu bylo ve Spojených státech a Velké Británii, i u nás nejprve došlo k medializaci takových případů, které končily smrtí oběti. Zřejmě největší ohlas veřejnosti vzbudila v roce 2008 vražda Michaely Malinké jejím kolegou, Petrem Hanušem, který ji pronásledoval při cestě z práce a nakonec ji ubil u vchodu do jejího domu uříznutou větví. Největší ohlas veřejnosti ovšem vzbudila skutečnost, že tento případ byl medializovaný ještě před jeho tragickým koncem. Michaela Malinká se obracela na policii a byla o ní i odvysílaná reportáž, ale přesto se její smrti nepodařilo zabránit.²⁴ Spolu s medializací dalších podobných případů začal sílit tlak na zákonodárce k zavedení nového trestného činu. Vládní návrh nového trestního zákoníku ovšem s trestným činem nebezpečného pronásledování nepočítal a jeho absence byla zdůvodňována principem *ultima ratio* a možností postihu takového chování zejména přestupkovým právem a právem na ochranu osobnosti. Po zavedení ovšem volala odborná veřejnost z řad kriminologů, psychologů a psychiatrů a nakonec došlo pozměňovacím návrhem k zařazení nové skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování.²⁵ Tím se stal trestněprávní postih stalkingu součástí naší domácí právní úpravy jako § 354 zákona č. 40/2009 Sb., což bylo kvitováno i na mezinárodní úrovni jako krok směřující k odstranění diskriminace a násilí na ženách²⁶ a Česká republika se tak zařadila mezi země se zvláštní skutkovou podstatou specializovanou na potírání stalkingu.

---

²⁴ KOUKAL, J. *Stalking končí i vraždami, v zákoně přesto není* [online]. Novinky.cz, 5. května 2008 [cit. 19. února 2012]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/139145-stalking-konci-i-vrazdami-v-zakone-presto-neni.html>>.

²⁵ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. *Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu* [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011]; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. na str. 432.

²⁶ MVČR. *Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění diskriminace žen 2010*. *Věštník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*, 2011, roč. 9, č. 3, na str. 49-50.

1.2 Co je stalking: všeobecné povědomí

1.2.1 Vliv médií

K tomu, aby byla právní úprava efektivní a fungovala zároveň i jako účinná prevence, je ovšem nutné, aby ti, jejichž práva jsou chráněna, stejně jako ti, jejichž chování je regulováno, chápali problematiku alespoň v hrubých obrysech pokud možno nezkráceně. V tomto ohledu však média prokázala osvětě službu vskutku medvědí a stejně jako značně přispěla k rozšíření všeobecného povědomí o tom „že je něco špatně a nikdo s tím nic nedělá“, což ve svém důsledku vedlo k tlaku na zákonodárce a přijetí právní úpravy, tak nyní přispívají i k deformaci vnímání problematiky nebezpečného pronásledování a stalkingu veřejností, přičemž někdy bohužel i veřejností odbornou. Můžeme zde pro větší přehlednost rozdělit informace z médií na dvě skupiny, a sice zpravodajství a zábavu. Zpravodajství ve snaze zvýšit sledovanost prezentuje převážně případy, které jsou šokující, bizarní, extrémní, nebo se týkají celebrit, což však vede ke vzniku dojmu, že právě toto je běžný stalking. Pokud se pak někdo stane obětí stalkingu, konfrontuje svou představu o tom, co je podle něj stalkingem, s jeho zkušeností, a často dochází k závěru, že i když je jeho situace velice tíživá a potenciálně nebezpečná, o stalking se nejedná, protože jeho zkušenost postrádá právě kupříkladu bizarnost nebo extrém.²⁷ Zábavní průmysl, ať už se jedná o film nebo beletrii, má také často na všeobecné povědomí o stalkingu negativní dopad. Ve společenském povědomí jsou zakořeněny nejrůznější stereotypy, přičemž některé z nich mají na stalking úzkou vazbu. Příkladem takového stereotypu je přesvědčení, že když žena řekne „ne“, nemyslí to ve skutečnosti vážně a pouze se snaží působit nedostupně nebo zdrženlivě. Dívky jsou také vychovávány tak, aby se snažily být jemné a milé, když muže odmítají, což může být snadno vykládáno tak, že se vlastně o odmítnutí nejedná. Takové představy však mohou vést k poměrně nepříjemným nedorozuměním.²⁸ Když žena řekne „Dnes nemám čas.“ stalker si to může místo odmítnutí vyložit tak, že zítra určitě čas mít bude. Olej je pak do ohně přiléván zažitými vzorci z mnoha slavných filmů, kdy hlavní hrdina, odmítnutý muž, který vytrvale

---

²⁷ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 115.

²⁸ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1.vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 38.

pronásleduje svojí romantickou lásku i přes její výslovný odpor, nakonec svou vytrvalostí získá její přízeň.²⁹ Takové pronásledování pak může být společností vnímáno dokonce pozitivně jako romantický boj s větrnými mlýny, bez ohledu na to, jaké to může oné vytoužené oběti přinášet utrpení. V domácí filmové produkci pak nelze například přehlédnout role Ivana Trojana (například ve filmech *Samotáři*, *Viditelný svět*), kdy přinejmenším v *Samotářích* je jako stalker vykreslen jako nekompetentní a neškodná komická figura. Zajímavý obrat ovšem nastává, pokud je ve filmech tím, kdo pronásleduje, žena. V takovém případě jde ve filmech zpravidla téměř vždy o život.³⁰ Pokud bychom tedy rozhodovali pouze na základě mediálního obrazu, bylo by pronásledování ženou kulturně nepřipustné, zatímco pronásledování mužem vlastně žádaným a vrcholně romantickým vzorcem chování, který se ve filmu osvědčil a proto je hodný následování.

1.2.2 Demytizace stalkingu

Deformace všeobecného povědomí vedla nevyhnutelně ke vzniku různých mýtů o stalkingu. Tomuto tématu se ve své knize věnuje poměrně podrobně paní docentka Čírtková,³¹ uvedu zde proto jen některé příklady pro ilustraci. Jedním z nejpoblárnějších mýtů je představa, že všichni stalkeri jsou duševně nemocní, přitom s výjimkou pronásledování známých osobností je psychopatie nebo psychické onemocnění spíše vzácné. Stalking rovněž není to samé, jako erotomanie, která je specifickou psychickou poruchou, při které nemocný nezvratně věří v zamilovanost objektu. Zastoupení erotomanů mezi stalkery je velmi nízké, Čírtková uvádí pouhá 3 %. Rovněž oproti všeobecným předpokladům jsou pachatelé obětí neznámí jen v pouhých 10 % případů a v napadení oběti nebo blízkých osob vyústí jen zhruba jedna pětina případů.³² Mezi nejnebezpečnější mýty pak patří, zejména pokud jim uvěří orgány činné

---

²⁹ například filmy *The Graduate*, *Kid*, *Flashdance*, *Tootsie*, *Indecent Proposal...* - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 37.

³⁰ například filmy *Fatal attraction*, *Basic Instinct*, *The Hand That Rocks the Cradle...* (u nás *Osudová přitažlivost*, *Základní instinkt*, *Ruka na kolébce...*) - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 38.

³¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 218, 219.

³² některé zdroje však uvádějí více: například 36 % - ŠÁMAL, P., KORBEL, F. *Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011];* nebo 33 % ve Spitzbergově metastudii - MELOY, J.R., FISHER, H. *Some Thoughts on the*

v trestním řízení, víra v efektivnost řešení problému konfrontací pachatele s obětí „aby si to vyříkali“. Stalking by neměl být zaměňován za interpersonální konflikt – právě kontakt s obětí za jakoukoliv cenu je to, po čem stalker touží a zprostředkování takového styku je odměnou stalkera za jeho vytrvalost, o další viktimizaci oběti ani nemluvě. I u policejních orgánů je někdy stále ještě možné setkat se s představou, že oběť si vlastně za všechno svým způsobem může sama, protože se jedná buď o bláznivou hysterku, která si špatně vyložila projev náklonnosti, nebo má přinejmenším tajně ráda pozornost, případně pachatele dokonce sama navedla.³³ Odhaduje se, že právě díky podobným mýtům, představám a špatné informovanosti obětí je nahlášeno méně než 50 % případů stalkingu. Stejně neveselá statistika z podobných důvodů platí i u některých příbuzných trestných činů – znásilnění a domácího násilí.³⁴

Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 2.

³³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 52, 53.

³⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 86.

2 Začínáme zeširoka: stalking jako společenský a psychologický jev

Co je tedy vlastně ve skutečnosti stalking? Jedna z prvních moderních definic vznikla v 90. letech ve Spojených státech, kde Meloy a Gotthard popsali stalking jako úmyslné, zlovolné a opakované pronásledování a obtěžování jiné osoby.³⁵ Ovšem téměř každá další definice přišla s určitou obměnou a například podle jiné definice je stalking „obsesivní fixací známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporně nevyžádanou a nechtěnou pozorností.“³⁶ Dalších definic je nepřeborné množství, ale aby bylo možné se v nich orientovat a chápat limity té či oné definice, je zapotřebí rozlišit za jakým účelem taková definice vznikla. Jinak bude definovat stalking sociální pracovník, jinak ho bude definovat právník a jinak ho bude definovat psycholog. Prozatím můžeme stalking rozlišit na široké pojetí jako společenský problém a na úzké pojetí jako problém psychologický.

2.1 Stalking a skutečnost: definujeme problém

Emily Finch se na základě tří základních prvků pokusila univerzálně definovat stalking v širším slova smyslu jako: 1) opakované chování 2) protivící se oběti 3) dějící se proti její vůli.³⁷ Pro takovéto hrubší vymezení však platí mnoho věcí společných s užšími definicemi i při zachování univerzálnosti takového popisu. I na této úrovni platí, že jednání, které je *prima facie* legální, se stává závadným při absenci souhlasu oběti, což je element společný například se znásilněním. Zde je však zároveň jádro jednoho z mnoha praktických problémů stalkingu: jedná-li se pouze o sérii samo o sobě neškodných jednání, orgány činné v trestním řízení pak nemusí brát takové oznámení vážně.³⁸ Přitom se jedná o nepochopení jednoho ze základních problémů stalkingu, faktoru stálého opakování incidentů, který je pro většinu obětí mnohem horší, než samotný charakter jednotlivých útoků.³⁹ Zároveň také stále platí, že aby bylo možné

---

³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3005.

³⁶ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. *Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu* [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

³⁷ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 40.

³⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 45, 46.

³⁹ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 40.

považovat jednání stalkera za jednání protivící se vůli oběti, musí na nějaké smyslově vnímatelné úrovni dojít ke sdělení nevídanosti takového chování. Z praktického hlediska je však nutné, aby takové odmítnutí bylo jednoznačné, protože podmíněné odmítnutí stalkera obětí jím není považováno za skutečné odmítnutí. Boon a Sheridan ve své knize pro ilustraci citovali Dustina Hoffmana z filmu Tootsie:⁴⁰

Hlas: „Čtení bylo v pořádku, ale bohužel nemáte správnou výšku.“

Hoffman: „Můžu se trochu vytáhnout.“

Hlas: „Ne, vy mi nerozumíte. Hledáme někoho nižšího.“

Hoffman: „Och, no dobře, podívejte, nemusím být tak vysoký. Vidíte, mám v botách vycpávky. Můžu být menší.“

Hlas: „Já vím. Ve skutečnosti... hledáme někoho jiného.“

Hoffman: „Můžu být jiný.“

Hlas: „Nehledáme vás, ok?“

Až poslední replika bylo jasné odmítnutí, které není možné vysvětlit jinak. Axiom dynamiky stalkingu zní: „Muž, který se nedokáže vzdát, si vybírá ženy, které nedokážou říct ne.“⁴¹

Čírtková přisuzuje rozvoj stalkingu z velké části kombinaci vlivu postmoderní kultury, ve které je utváření identity osobnosti obtížnějším, a vlivu moderních komunikačních prostředků, které poskytují potenciálnímu pachateli snadný způsob, jak s minimálními náklady, například zasíláním elektronické pošty, SMS nebo telefonování dosáhnout maximálního efektu, přičemž není ani vyloučeno zprostředkovat obtěžování oběti třetími osobami (například nabídnutím oběti bez jejího vědomí k erotickým službám).⁴² Samotný stalking pak popisuje jako systematické a excesivní obtěžování a pronásledování určité osoby nevyžádanými projevy zájmu či pozornosti,⁴³ kdy typickými vzorci chování stalkera jsou opakované a pro oběť skličující pokusy o kontakt prostředky komunikace na dálku, demonstrování moci výhrůžkami, které by

---

⁴⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 40.

⁴¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 42.

⁴² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 221.

⁴³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 212.

u normální osoby vzbudily oprávněný strach a obavy a také ničení věcí.⁴⁴ Je běžné, že jsou takovéto vzorce chování jednotlivými stalkery kombinovány a prolínány a není ani těžké si představit pronásledování, kdy by stalker postupně využil všechny tři vzorce (například pronásledování častými telefonáty a zprávami, kde by se snažil přimět oběť ke schůzce pod pohrůžkou, že jí jinak „natrhá kočičky“, načež by oběť našla na kapotě svého osobního automobilu mrtvá těla svých dvou domácích koček). Vnitřní mechaniku stalkingu pak popisuje Čírtková jako „*fatální atrakci nedefinovaných vztahů*“, kdy hlavním hnacím motorem stalkingu je vnitřní tlak vrátit se ke vztahu, který byl původně alespoň jedním z partnerů považován za plně uspokojivý, ale přesto zkrachoval. Jedinec toužící po oživení vztahu pak postrádá náhled na skutečnost, že vztah byl postaven na falešných, iluzorních a neprojasněných předpokladech.⁴⁵ Nutno však podotknout, že jsme se od širšího pojetí přesunuli k pojetí užšímu, psychologickému, kde je stalking vždy vázán na existenci vztahu a je chápán jako specifická forma vztahového násilí, kdy se stalking stává způsobem disfunkčního řešení konfliktů v reálných i iluzorních vztazích.⁴⁶ V tomto úzkém pojetí pak ovšem nelze za stalking považovat některé jiné formy psychoteroru, jako například telefonní teror, mobbing nebo pronásledování různými skupinami (sektami, apod.)⁴⁷ To ovšem ani v nejmenším neznamena, že takové formy psychoteroru nemohou být klasifikovány jako nebezpečné pronásledování.

2.2 Specifické formy stalkingu: Stalking a domácí násilí, stalking a mladiství, cyberstalking

2.2.1 Stalking a domácí násilí

Pokud už uvažujeme stalking jako specifickou formu vztahového násilí, je zajímavá jeho spojitost přímo s domácím násilím. I když některé studie naznačují určitou míru překrývání charakteristik stalkingu a domácího násilí a Walker a Meloy dokonce uvažovali o domácím násilí jako o pouhé kategorii stalkingu⁴⁸ a Kurt (1995)

---

⁴⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 212.

⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 222.

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 220.

⁴⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 226-227.

⁴⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 56.

zase nad stalkingem jako specifickou formou domácího násilí,⁴⁹ je nutné tyto dva pojmy důsledně oddělovat. Stalking je možno vymežit oproti domácímu násilí zdůrazněním nevyžádanosti kontaktů, což není při společném soužití, které je pojmovým znakem domácího násilí, proveditelné. Jsou zde však formy domácího násilí, které mohou se stalkingem sdílet téměř všechny ostatní pojmové znaky a být tak snadno zaměnitelné. Zároveň není ani výjimečným jevem, kdy po skončení vztahu, který byl poznamenán domácím násilím, pokračuje násilník dále v obdobném chování. V takovém případě už se ovšem bude jednat o stalking. Hranice mezi domácím násilím a stalkingem je tedy velice tenká a jediné, co od sebe dělí tyto dva jevy, je faktické soužití pachatele a oběti. Využijeme-li moderního pohledu na domácí násilí, kdy opustíme někdy stále ještě populární model „spirály násilí“ z 80. let, který vznikl pozorováním především extrémních případů (vzorkem byly ženy v azylových domech) a který stojí na stereotypu bezmocné a traumatizované týrané ženy,⁵⁰ je zapotřebí podotknout, že ne všechny typy domácího násilí pravděpodobně povedou ke stalkingu poté, co se vztah rozpadne. Až 80% veškerého domácího násilí totiž tvoří tzv. „situační párové násilí“ (common couple violence),⁵¹ které můžeme zjednodušeně definovat jako prostředek pro řešení konfliktů mezi partnery, nikoliv jako prostředek k získání a udržení moci nad druhým partnerem. Právě tato dominantní kategorie ovšem patří do běžného obrazu domácího násilí a není tak o nic vhodnějším podhoubím pro budoucí stalking, než běžný, funkční vztah. Za kritických bychom pak považovali zbylých 20 %, tedy kategorie tzv. intimního terorismu, partnerského psychického týrání (mental torment) a dysforického domácího násilí,⁵² kdy je právě snaha vynutit a udržet si moc nad druhým partnerem klíčovým kriminogenním faktorem pro vznik stalkingu v budoucnu. Je rovněž možné použít jednodušší typologii postavenou právě na kritériu motivace násilí, která rozděluje domácí násilí na dvě velké kategorie, a sice na násilí sloužící k vynucení si kontroly a nesloužící k vynucení si kontroly nad obětí.⁵³ Snaha získat

---

⁴⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 146.

⁵⁰ ČÍRTKOVÁ, L. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, na str. 5.

⁵¹ ČÍRTKOVÁ, L. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, na str. 9.

⁵² Intimní terorismus, partnerské psychické týrání a dysforické domácí násilí slouží k dlouhodobému vynucení moci, ale liší se od sebe především násilností a osobností pachatele. Blíže - ČÍRTKOVÁ, L. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, s. 4-9.

⁵³ Coercive violence a non-coercive violence, které zahrnuje resistive violence a non-battering violence - VAN HEYNINGEN, J. Domestic Violence and High Conflict Divorce. *The Colorado Psychologist* [online],

a udržet si moc nad obětí a manipulovat jí se pak vyznačuje klíčovými prvky kontroly, dominance a týrání obětí.⁵⁴ Taková kontrola a dominance nad obětí může v praxi nabývat podob, které jsou se stalkingem snadno zaměnitelné, například časté kontrolní telefonáty či kontrola pošty obětí, kdy je cílem ovládnout každý aspekt jejího života. Ani v takovém případě se však ani při vysoké intenzitě nebude jednat o trestný čin nebezpečného pronásledování, nýbrž o týrání osoby žijící ve společné domácnosti.

Pokud závadné chování „domácího násilníka“ pokračuje i po jasném a jednoznačném ukončení vztahu, mluvíme o tzv. ex-partner stalkingu,⁵⁵ kdy stalker pronásleduje svého bývalého partnera a fyzické násilí v takových případech nebývá nijak výjimečným jevem. Tjaden & Thoennes (1988) ve své studii uvedli, že 81% žen, které byly pronásledovány současným, nebo bývalým partnerem, jím bylo i fyzicky napadeno, přičemž v 31 % případů došlo i ke znásilnění. Vztaženo na vzorek všech žen ve společnosti, byla dle studie napadena každá pátá vdaná nebo zadaná žena, a každá dvacátá byla svým partnerem znásilněna.⁵⁶ Ve vztahu stalkingu k domácímu násilí se nám však nabízejí další zajímavé poznatky. Podle Garrityho a Barrise lze vysledovat vztah mezi délkou domácího násilí za trvání vztahu a stalkingem po skončení partnerského vztahu – pokud domácí násilí začalo krátce před rozchodem, pak obvykle po rozchodu ustane úplně. Čím déle však domácí násilí před koncem vztahu trvalo, tím je větší pravděpodobnost, že bude pokračovat v nějaké podobě i po jeho skončení.⁵⁷ Další odlišností od klasického stalkingu je vhodnost policejního zásahu. Zatímco u běžného stalkingu se dříve nedoporučoval zásah policie bez dostatku podkladů k zahájení trestního stíhání a policejní zásah rozhodně neměl sloužit jako varování,⁵⁸ což je dnes nejmodernějšími teoriemi sice zpochybňováno,⁵⁹ leč takový postup stále

---

2010, roč. 38, č. 2, s. 5 [cit. 28. února 2012]. Dostupné na <www.dr-charlton.com/DVandHighConflictDivorce.doc> na str. 4.

⁵⁴ VAN HEYNINGEN, J. Domestic Violence and High Conflict Divorce. *The Colorado Psychologist* [online], 2010, roč. 38, č. 2, s. 5 [cit. 28. února 2012]. Dostupné na <www.dr-charlton.com/DVandHighConflictDivorce.doc> na str. 4.

⁵⁵ odhaduje se, že tvoří zhruba polovinu všech případů stalkingu, nemusí vždy navazovat na domácí násilí - například ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 227-229.

⁵⁶ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1.vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 88.

⁵⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1.vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 95.

⁵⁸ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1.vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 43.

⁵⁹ Viz kapitola 7.1.1.

přežívá v povědomí, při povztahovém stalkingu naopak bylo prokázáno, že zásah policie značně omezil zhoršení násilí v budoucnu a zároveň omezil i počet vražd vdaných či zadaných žen za předpokladu, že zásah policie následoval při prvním incidentu domácího násilí.⁶⁰

2.2.2 Rozpad vztahu a stalking, komplikovaný rozchod

Ovšem ne každý expartner stalking musí začít po vztahu poznamenaném domácím násilím a ne každé pronásledování partnera po rozchodu musí být automaticky stalkingem. Vývoj stalkingu v závislosti na vztahu můžeme rozdělit do následujících třech variant. Buď prvky stalkingu existovaly již v průběhu vztahu (a pak se jednalo s největší pravděpodobností o domácí násilí), nebo se stalking objevil v průběhu rozcházení, případně se jeho prvky začaly objevovat až po skončení vztahu, přičemž první varianta bývá obvykle z hlediska stalkingu a rizika pro oběť nejzávažnější.⁶¹ Není však nezbytně nutné, aby chování, které vykazuje po rozchodu známky pronásledování, bylo stalkingem. Zejména pokud je rozchod iniciován jednostranně, nebo se jedná o rozchod rodičů společného dítěte, či v případě, kdy je konec vztahu nevyjasněný a dochází například k častým dobrovolným návratům partnera a „druhým šancím“, které jsou pak tvrdě ukončeny (lidově řečeno oběť s budoucím pachatelem „mává“), může dojít k variantě označované jako „komplikovaný (těžký) rozchod“. V takové situaci je pak běžné, že může po ukončení vztahu dojít ke krátkodobému pronásledování „oběti“, kdy se jedná zejména o krátkodobější nevyžádané pokusy o kontakt, či opakované pokusy o smíření, které zpravidla trvají 2 – 3 měsíce a poté samy ustávají. Takové chování je v rozumné míře omluvitelné a ani podle expertů se o pravý stalking nejedná. Takové chování by ani nemělo být kriminalizováno.⁶² Obzvláště v případech, kdy oběť svým předchozím chováním vzniku takové situace značně napomohla a rozostřila tak jednoznačnost svého odmítnutí, je zapotřebí být tolerantnější při posuzování takového pronásledování. Jak uvedla ve své knize Emily Finch: „Nejednoznačné odmítnutí může ospravedlnit určitou míru vytrvalosti.“⁶³ Čírtková pak ve svém článku uvedla několik

---

⁶⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 88.

⁶¹ ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 4.

⁶² ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 5.

⁶³ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 65.

orientačních vodítek, která napoví, jedná-li se o komplikovaný rozchod, nebo zdali se jedná už spíše o stalking:⁶⁴

- trvají-li pokusy o kontakt déle, než tři měsíce;
- blíží-li se chování intenzitou k psychoteroru nebo zjevným pokusům o kontrolu partnera;
- motiv lásky se překlopil do nenávisti;
- oběť dala jednoznačně najevo, že si nepřeje žádný další kontakt;
- přitěžující okolnosti (pronásledovatel pokračuje i přesto, že má novou partnerku nebo zaměstnání, atp.)

2.2.3 Stalking a mladiství

Stalking spojený s domácím násilím ovšem není jedinou kategorií, která vykazuje určitá specifika oproti stalkingu běžnému. Boon a Sheridan zmiňují ve své knize jako specifický jev stalking mezi mladistvými, který se v mnoha ohledech se stalkingem běžným shoduje. Většina stalkerů jsou například muži, jednání pachatelů ve více než polovině případů zahrnovalo výhrůžky k oběti a téměř v jedné třetině dokonce i násilí, ale například věk obětí již průměru neodpovídá – přibližně ve stejném počtu případů sledovali mladiství stalkeré osoby stejného věku a osoby dospělé.⁶⁵ Chování mladistvých stalkerů lze rozlišit na tři specifické kategorie:

- První kategorii představuje šikana, kdy dochází k opakovanému obtěžování jiného pomocí fyzických i slovních útoků nebo úmyslným společenským vyloučením jedince. Například jak v Anglii a Spojených státech byly antistalkingové zákony využity k potírání šikany už zanedlouho po jejich přijetí.⁶⁶
- Druhá kategorie zahrnuje sexuální obtěžování. I když pojem sexuálního obtěžování zahrnuje i mírné formy v podobě kupříkladu pomlouvání nebo lechtivých narážek, přičemž v takovém případě se s největší pravděpodobností

---

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 5.

⁶⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 183.

⁶⁶ např. Svedberg v. Stamness, 1994 (Severní Dakota) - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 185.

o stalking jednat nebude, závažnější formy sexuálního obtěžování již mohou nést jasné znaky stalkingu.⁶⁷

- Poslední kategorii stalkingu mezi mladistvými pak tvoří intimní násilí (dating violence), kdy dochází k násilí již v prvních milostných vztazích mladistvých a stalking zde dle Freunda a kol. (1983) figuruje jako forma poruchy partnerského vztahu. V této kategorii se, stejně jako u většiny deliktů se vztahovým prvkem, odhaduje vysoká latence kriminality.⁶⁸

2.2.4 Cyberstalking

Poslední specifickou kategorií, kterou zde zmíním, je pronásledování elektronickými prostředky po síti internet, tedy pronásledování kyberprostorem všeobecně označované jako „cyberstalking“. Naneštěstí se v současné době jedná o málo probádaný problém, který se stále vyvíjí, a není možné s jistotou určit, zdali se jedná o specifickou formu stalkingu, nebo jestli je cyberstalking formou obtěžování *sui generis*. Ze stejných důvodů máme zatím i málo informací o charakteristikách pachatelů i obětí. Pokud budeme srovnávat cyberstalking s jinými formami psychoteroru, můžeme polemizovat, že se cyberstalking vyvinul modernizací prostředků telefonního teroru. Je ovšem nutné podotknout, že s ohledem na stále širší využívání kyberprostoru jako platformy pro realizaci nejrůznějších interpersonálních kontaktů není možné vyloučit, že se do kyberprostoru také přesouvá více interpersonálních konfliktů, a proto se také stává kyberprostor platformou i pro realizaci jiných forem násilí, než které by jinak byly považovány za modernizovaný telefonní teror. V takovém případě by se pak cyberstalking dal považovat za širší pojem, kde chování, které by mohlo být považováno za telefonní teror provozovaný moderními prostředky, tvoří pouze jednu z jeho částí. I když jsou základní rysy z velké části shodné s běžným stalkingem a s trochou nadsázky by se dalo o cyberstalkingu uvažovat jako o internetovém stalkingu, jsou zde už z podstaty věci v některých ohledech značné odlišnosti.⁶⁹ V první řadě by bylo vhodné zmínit, že cyberstalking jako takový nemusí nutně sloužit ke

---

⁶⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 187.

⁶⁸ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 187.

⁶⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 202.

zprostředkování osobního kontaktu, tím pádem zde může chybět vztahový element příznačný pro psychologickou definici stalkingu a v rámci užšího pojetí stalkingu se tak cyberstalking může ocitnout ve stejné škatulce jako „ostatní psychoteror,“ tedy se z čistě psychologického hlediska vůbec o stalking jednat nemusí, stejně jako se o stalking z psychologického hlediska nejedná například v případě telefonního teroru. Pokud budeme cyberstalking uvažovat jako modernizovaný telefonní teror, můžeme předpokládat stejnou motivaci pachatele - Mehrabain popsal telefonního „teroristu“ jako pachatele pociťujícího bezradnost, podřadnost a nemohoucnost, kdy se při telefonním teroru telefon mění ve zbraň, kterou ubližuje druhým a získává tak pocit kontroly nad situací, který ho vnitřně uspokojuje.⁷⁰ V takovém případě pak bude cyberstalker, stejně jako pachatel telefonního teroru, využívat vzdálenosti a anonymity, kterou síť internet uživatelům poskytuje, a používat počítač jako zbraň k ubližování své oběti. Opět je však záhodno zmínit, že tento motiv může být příznačný pouze pro část cyberstalkerů. Uvážíme-li totiž druhovou bohatost sociálních interakcí probíhajících v kyberprostoru, kde může dojít právě díky anonymitě a vzdálenosti k deindividualizaci takových kontaktů, otevírá se zde značný prostor i pro jinak motivované formy násilí. Po praktické stránce se pak cyberstalking liší zejména v technice pronásledování, kdy k pronásledování dochází výlučně elektronickou formou. Prostředkem pronásledování se tak stává nevyžádaná elektronická pošta, šíření pomluv v diskusních fórech, zanechávání zpráv v internetových návštěvních knihách, pomlouvání na chatech, ale například i krádež virtuální identity, kdy se stalker vydává na síti za oběť a vystupuje jejím jménem.⁷¹ I když se na první pohled může zdát, že se nejedná o příliš závažná chování, díky rostoucí důležitosti obrazu jedince v kyberprostoru jsou psychologické následky s klasickým stalkingem přinejmenším srovnatelné,⁷² o následcích pro společenský život jedince ani nemluvě. Díky charakteru cyberstalkingu si v některých zemích cyberstalking vyžádal jako reakci na specifickou techniku pronásledování zvláštní právní úpravu, přičemž za první takovou úpravu lze považovat Michiganské zákony z roku 1992. První úspěšná aplikace takového zákona na sebe ovšem nechala

⁷⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 208.

⁷¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 201, 202.

⁷² 83 % zaznamenalo změny osobnosti, 40 % paranoidní stavy, 53 % začalo jako následek trpět přecitlivělostí, 30 % nárůst agresivity - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 205.

i přes zdání akutnosti právní regulace čekat poměrně dlouho, a sice až do roku 1995.⁷³ Na tomto místě je opět záhodno zmínit, že i přesto, že se vždy nemusí nutně jednat o stalking dle psychologického pojetí, nemá taková klasifikace žádný vliv na případný postih jednání pomocí skutkové podstaty nebezpečného pronásledování.

2.3 Stalking a společnost: rozsáhlost problému, latence a falešná obvinění

2.3.1 Problematika zjišťování prevalence jevu a vliv latence

Jak jsem již demonstroval v předchozích kapitolách, stalking je bezpochyby velice rozmanitým jevem, ale do jaké míry je jím vlastně společnost ohrožena? Existuje sice poměrně velké množství průzkumů a studií, které se snaží zodpovědět otázku, kolik obyvatel se během života setká se stalkingem, ale ty většinou narážejí na několik základních problémů. Jak bylo demonstrováno v předchozích kapitolách, stalking je téměř nemožné přesně definovat, proto není vzácné, když se výsledky různých studií liší díky mírně odlišné definici až o desítky procent.⁷⁴ Jako příklad mírně odlišné definice lze například uvést německou studii, ve které se 12 % dotázaných označilo za oběť stalkingu.⁷⁵ Problematickou však v této studii může být z našeho pohledu použitá definice, kdy kritériem bylo místo většinou užívaného kvalitativního vymezení opakování a dlouhodobosti užito vymezení kvantitativní jako alespoň dva nevyžádané kontakty za nejméně 14 dní. Vycházet z oficiálních statistik ovšem také není nejlepším řešením zvláště kvůli velmi vysoké latenci kriminality. Pro srovnání: Čírtková odhaduje, že zhruba 2 až 8 % obyvatel se stává obětí stalkingu.⁷⁶ Pokud bychom ovšem vycházeli ze statistiky Ministerstva vnitra ČR o počtu obětí trestného činu

---

⁷³ A. Arambeau poslal za 2 měsíce 20 mailů cizí ženě navzdory její žádosti i policejní výzvě aby přestal – BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 207.

⁷⁴ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 4.

⁷⁵ VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 412.

⁷⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 212.

nebezpečného pronásledování,⁷⁷ kdy bylo za rok 2011 evidováno celkem 186 obětí, tak i kdybychom počítali jako potenciální oběti pouze obyvatele ČR ve věku od 15 do 64 let,⁷⁸ stalo by se ročně obětí stalkingu pouhých 0,00252 % obyvatel. Jestliže se během života setká se stalkingem 2 % obyvatel, můžeme za předpokladu, že každý akt stalkingu je zároveň trestným činem nebezpečného pronásledování odhadnout, že během života nahlásí nebezpečné pronásledování zhruba 0,126 % obyvatel.⁷⁹ To znamená, že při viktimizaci 2 % populace dojde k nahlášení 6,3 % všech případů a při viktimizaci 8 % populace dojde k nahlášení pouze necelých 1,6 % případů. Neexistuje ovšem spolehlivý způsob, kterým by bylo možné zjistit, zdali nebyly některé případy stalkingu subsumovány pod jinou skutkovou podstatu. Také je nutné brát s jistou rezervou justiční a vězeňské statistiky z Velké Británie a Irska, jelikož ty ukazují pouze trestný čin harassmentu (obtěžování), jehož skutková podstata je mnohem širší než stalking, a proto je poměr obsaženého stalkingu nejistý.⁸⁰

2.3.2 Nepravdivá ohlášení stalkingu

Některé zdroje rovněž uvádějí jako problém velký podíl smyšlených oznámení stalkingu, někdy dokonce až 10-20 % všech nahlášených případů.⁸¹ Nepravdivé nahlášení může mít mnoho rozdílných příčin. Samotní stalkeré se mohou označovat za oběti, jiní ohlašovatelé mohou trpět bludy zahrnující utkvělou představu, že jsou pronásledováni, bývalé oběti mohou být přecitlivělé vůči podobnému jednání, případně se ohlašovatel může situovat do pozice oběti kvůli uspokojení své citové závislosti a výjimkou nemusí být ani zřejmý důvod nepravdivého ohlášení.⁸² Problematice

---

⁷⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Oběti trestných činů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 10. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

⁷⁸ 7 378 802 obyvatel k 31. prosinci 2011 - Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky 2011* [online]. 22. únor 2012 [cit. 24. března 2012]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-0400>>.

⁷⁹ Pro převedení z údaje „za rok“ na hodnotu „za život“ jsem provedl redukci počtu obyvatel počtem let. V podstatě uvažuji, kolik obyvatel se v měřeném vzorku za rok „obmění“. Nejedná se zřejmě o nejlepší metodu, ale jsem přesvědčený, že pro ilustraci, která je účelem, je dostačující.

⁸⁰ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 8.

⁸¹ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

⁸² SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 152-153.

smyšlených obvinění se již několik studií věnovalo a závěry nebyly na rozdíl od předpokladů a častého přesvědčení i v odborných kruzích přespříliš dramatické. V americké studii Los angeleského policejního oddělení (LAPD) byl poměr smyšlených ohlášení pouze 2 %, ale jednalo se pouze o smyšlená obvinění motivovaná touhou být v roli oběti.⁸³ Jedna z největších studií pak byla provedena na vzorku 357 obětí, které samy kontaktovaly nizozemskou nadaci Anti-Stalking Foundation nebo londýnský institut Suzy Lamplugh Trust. V nizozemském vzorku 262 obětí bylo identifikováno jako smyšlených 9 %, v britském vzorku 95 obětí pak 18 % (leč zkoumaný vzorek je pro reprezentativnost poměrně malý - britský vzorek čítal pouze 95 obětí), celkem pak nepravdivě nahlásilo stalking 40 „obětí“ z 357, čili cca 11,2 %. Přitom pouze jediná „oběť“ nahlásila nepravdivě stalking své osoby a přitom byla skutečným stalkerem svého deklarovaného pronásledovatele, tedy skutečné oběti.⁸⁴ Zajímavostí je, že zatímco ve většině nahlášených druhů závadného chování se smyšlená ohlášení shodovala s ohlášeními pravdivými, byly u smyšlených ohlášení uvedeny podstatně méně často fyzické útoky proti oběti, zasílání dopisů a téměř žádné výhrůžky nebo násilí vůči třetím osobám (uvedeno pouze v 6 % nepravdivých ohlášení oproti 49 % v pravdivých).⁸⁵ Pro praxi však nelze poskytnout, stejně jako u většiny ostatních trestných činů, žádný jednoduchý recept, jak odlišit nepravdivá ohlášení od pravdivých. I když ve většině případů podávali smyšlená oznámení stalkingu jedinci s psychickou poruchou, nelze jen na tomto základě takové oznámení považovat za smyšlené a je nutné vždy ověřovat pravdivost na základě detailů konkrétního případu.⁸⁶

---

⁸³ SHERIDAN, L., BLAAUW, E. Characteristics of False Stalking Reports. *Criminal Justice and Behavior* [online], 2004, roč. 31, č. 1, s. 55-72 [cit. 5. prosince 2011]. Dostupné na <http://www.hawaii.edu/hivandaids/Characteristics_of_False_Stalking_Reports.pdf> na str. 57.

⁸⁴ SHERIDAN, L., BLAAUW, E. Characteristics of False Stalking Reports. *Criminal Justice and Behavior* [online], 2004, roč. 31, č. 1, s. 55-72 [cit. 5. prosince 2011]. Dostupné na <http://www.hawaii.edu/hivandaids/Characteristics_of_False_Stalking_Reports.pdf> na str. 59-62.

⁸⁵ SHERIDAN, L., BLAAUW, E. Characteristics of False Stalking Reports. *Criminal Justice and Behavior* [online], 2004, roč. 31, č. 1, s. 55-72 [cit. 5. prosince 2011]. Dostupné na <http://www.hawaii.edu/hivandaids/Characteristics_of_False_Stalking_Reports.pdf> na str. 66.

⁸⁶ SHERIDAN, L., BLAAUW, E. Characteristics of False Stalking Reports. *Criminal Justice and Behavior* [online], 2004, roč. 31, č. 1, s. 55-72 [cit. 5. prosince 2011]. Dostupné na <http://www.hawaii.edu/hivandaids/Characteristics_of_False_Stalking_Reports.pdf> na str. 70.

Můžeme uvést, že podíl smyšlených ohlášení není výrazně vyšší než například u znásilnění⁸⁷ a taková ohlášení budou zkreslovat zejména viktimologické průzkumy, ale ty i přesto zůstávají nejspolehlivější metodou sběru informací o viktimizaci populace, ať už formou různých metod dotazování potenciálních nebo skutečných obětí.

2.4 O oběti: viktimologický exkurz

2.4.1 Sociální a demografické charakteristiky průměrné oběti

Většina průzkumů sice shodně ukazuje vyšší viktimizaci žen, ale existují důkazy o rovnoměrnějším rozložení mezi pohlavími, přičemž vyšší latenci v případech stalkingu mužských obětí lze vysvětlit i menší ochotou policie uvěřit takovému trestnímu oznámení, kdy je ohlašovatelem muž.⁸⁸ I když nelze tvrdit, že by osobnost či sociální postavení byly významným kriminogenním faktorem,⁸⁹ můžeme za typickou oběť stalkingu přesto považovat dobře vzdělanou, svobodnou ženu ve věku mezi 18 a 30 lety, která žije sama a pracuje ve vysoké kariéře. V případě žen je rovněž častější, pokud v minulosti byly oběťmi fyzického násilí nebo mají se stalkerem společné dítě.⁹⁰ Oproti tomu muži bývají častější obětí stalkingu v případech, kdy stalker byl jejich známý nebo přítel a došlo k hádce nebo rozpadu přátelství.⁹¹ Ohroženými skupinami obyvatel jsou pak zejména gayové, oběti pohlavního zneužívání v dětství a ti, kteří se v rámci výkonu zaměstnání stýkají s veřejností (psychologové, lékaři, právníci, učitelé, atp.)⁹²

---

⁸⁷ dle Čírtkové 6-10 % smyšlených případů - JANDOVÁ, H., ČECHOVÁ, J. a kol., Stop znásilnění: Analýza stavu pomoci obětem znásilnění v České republice [online]. *Persefona o. s.*, [cit. 22. března 2012]. Dostupné na <<http://www.persefona.cz/download/analyzaStopZnasilneni.pdf>> na str. 15.

⁸⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 58, 5 (poznámka 21).

⁸⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3006.

⁹⁰ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 154.

⁹¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 6.

⁹² SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 154.

2.4.2 Sociální a finanční následky stalkingu na oběť

Dopady stalkingu na oběť pak bývají drtivé a mohou postihovat všechny oblasti života. Dle jedné z německých studií⁹³ je 39 % obětí vystaveno násilným praktikám, pětina z nich dokonce čelí závažnému násilí a téměř u třech čtvrtin všech obětí stalkingu došlo k poškození pověsti obětí tak, že se to závažně promítlo i do jejich profesních, osobních i rodinných životů. V zásadě můžeme dopad stalkingu na životy obětí rozdělit do tří základních oblastí – oblasti sociální, finanční a psychické.⁹⁴

Nejdříve obvykle dochází k újmě oběti v její sociální sféře, kdy se oběť snaží uniknout před neodbytným pronásledovatelem. Oběť tak mění telefonní číslo, snaží se vyhýbat určitým prostranstvím nebo společenským aktivitám, přestává se objevovat na veřejnosti nebo se stěhuje.⁹⁵ S takovou snahou uniknout jde zpravidla ruku v ruce ztráta kontaktů, přátel a nezřídka i narušení rodinných vazeb, které už předtím mohly trpět v důsledku stalkerova chování, kdy byli přímo obtěžováni i přátelé, známí a rodina, kteří byli stalkerem vnímáni jako „ochránci“ oběti, případně jako překážka k znovuoobnovení či navázání vytouženého vztahu.⁹⁶ Podle průzkumu Pathé & Mullen (1997) došlo v důsledku stalkerova chování k velkým životním změnám až v 94 % případů, 70 % obětí pak omezilo společenský život, přes 50 % změnilo pracovní dobu nebo opustilo zaměstnání a 40 % se přestěhovalo.⁹⁷

Spolu s takovými změnami většinou zároveň přichází i značná finanční újma spojená například s náklady stěhování, změnou pracovní pozice, případně zabezpečení domova,⁹⁸ ani nemluvě o nákladech na opravu, nebo nahrazení zničeného majetku v případě, že jedním z projevů stalkingu je v konkrétním případě i poškozování věci

⁹³ Technická univerzita v Darmstadtu (2007) - VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 411-412.

⁹⁴ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 153.

⁹⁵ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 153.

⁹⁶ Tzv. druhotné (sekundární) oběti - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 8; FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 63.

⁹⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 10.

⁹⁸ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 153.

oběti. Nejsou dokonce výjimkou ani případy, kdy dochází k zabíjení domácích mazlíčků stalkerem.⁹⁹ Stalker tak demonstruje svou všemocnost i to, jak blízko se dokáže k oběti dostat, přičemž obzvláště takovéto poškozování majetku oběti může mít zdrcující dopad na její psychiku.

2.4.3 Psychické následky stalkingu na oběť

Právě psychické následky na oběti zpravidla bývají v případech stalkingu nejzávažnější způsobenou újmou (nedojde-li k usmrcení oběti, samozřejmě). Samy oběti často popisují stalking jako psychoteror nebo „emoční znásilnění“.¹⁰⁰ Jako nepsané pravidlo psychické újmy pak lze prohlásit, že čím intenzivněji se oběť snažila stalkingu bránit (například změnou čísel, stěhováním, apod.), tím horší byl dopad stalkingu na její psychiku.¹⁰¹ Je však třeba nezaměňovat příčinu a následek – intenzita obrany je indikátorem závažnosti dopadu na psychiku, ale není možné přiřknout vznik psychické újmy snaze oběti uniknout stalkerovi. Oběti mohou pociťovat například strach, zmatení, paranoidní stavy, nervozitu, vztek, agresi, deprese, chronické poruchy spánku či příjmu stravy, únavu, nevolnost, a jiné.¹⁰² Dle průzkumu Pathé & Mullen pak kvantitativně vyčísleno zažívá 75 % obětí pocit bezmoci, 65 % agresivní stavy, 80 % chronickou úzkost, 75 % chronickou poruchu spánku, 25 % má dokonce sklony k sebevraždě, přičemž u expartner stalkingu zažívá někdy oběť dokonce i pocit viny.¹⁰³ Co se týče kvalitativní stránky psychických následků, tedy intenzity prožívání, tak dle studií vykazovala na stupnici psychických pocitů WHO hodnoty blízké depresivnímu stavu více než polovina obětí, přičemž v kategoriích jako deprese, somatické problémy nebo stresová zátěž vykazovaly oběti hodnoty daleko vyšší než osoby stalkingu nevystavené,¹⁰⁴ přičemž až 78 % obětí hlásilo alespoň některé příznaky

---

⁹⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 8.

¹⁰⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 10.

¹⁰¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 27.

¹⁰² SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 153.

¹⁰³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 10.

¹⁰⁴ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 280.

diagnostikovatelné psychické poruchy.¹⁰⁵ Tyto symptomy pak ve většině případů odpovídají symptomům¹⁰⁶ posttraumatické stresové poruchy (dále jen PTSD), která je jednou z nejzávažnějších diagnostikovatelných psychických poruch vzniklých následkem stalkingu.

2.4.4 Stalking a posttraumatická stresová porucha

Vzhledem k faktu, že stalkingem nejohroženější skupinu tvoří ženy, které jsou zároveň spolu s oběťmi násilí náchylnější k rozvoji PTSD,¹⁰⁷ můžeme se stalkingem spojit i velmi vysoké riziko vzniku újmy na zdraví a to ne v malém rozsahu - podle jednoho průzkumu dosahovala PTSD u obětí stalkingu takového stupně, jako u obětí leteckých katastrof.¹⁰⁸ I když velké množství autorů uvádí ve starší literatuře četnost výskytu PTSD u obětí stalkingu okolo 37%,¹⁰⁹ je nutno upozornit na skutečnost, že přístup ke klinickému hodnocení PTSD se v posledních letech poměrně zásadně změnil. Zatímco dříve bylo nutné vázat PTSD na jednu fyzickou událost, přičemž opakované jednání nestačilo (jednalo se o historický relikv, kdy byla původní kritéria stanovena pozorováním obětí nehod),¹¹⁰ nyní převládá při hodnocení subjektivní hledisko. V u nás používané Mezinárodní klasifikaci nemocí MKN-10 je PTSD definována jako „[...] opožděná nebo protrahovaná odpověď na stresovou událost nebo situaci (krátkého nebo dlouhého trvání) mimořádně ohrožující nebo katastrofické povahy, která je sto způsobit silné rozrušení téměř u každého.“¹¹¹ Touto definicí zmizel

---

¹⁰⁵ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 153.

¹⁰⁶ blíže položka F43.1 - Světové zdravotnické shromáždění WHO. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10)* [online] 10. revize. b.m.: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 1993, aktualizace 1. ledna 2012 [cit. 3. února 2012]. Dostupné na <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F40-F48.html#F43>>.

¹⁰⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 12.

¹⁰⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 214.

¹⁰⁹ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 73; BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 12.

¹¹⁰ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 212.

¹¹¹ položka F43.1 - Světové zdravotnické shromáždění WHO. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10)* [online] 10. revize. b.m.: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 1993, aktualizace 1. ledna 2012 [cit. 3. února 2012]. Dostupné na <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F40-F48.html#F43>>.

požadavek na jednu zdrojovou událost a lze nyní předpokládat, že PTSD bude možno úspěšně diagnostikovat u více než poloviny obětí stalkingu.¹¹²

2.4.5 Děti jako sekundární oběti stalkingu

Mluvíme-li o obětech a následcích, které pociťují, bylo by rovněž dobré zmínit se v souvislosti s psychickou újmou o dětech. Přeci jen se většina stalkingu odehrává mezi bývalými partnery a není neběžné, když stalker má s bývalým partnerem společné dítě.¹¹³ Takové dítě pak bývá často svědkem stalkerova chování, ať už přímo nebo nepřímo, kdy vnímá následky na oběť, která ho vychovává. Často dochází i k situaci, kdy je dítě používáno jako prostředek, který díky společné výchově umožňuje stalkerovi pokračovat v šikanování oběti.¹¹⁴ Proto je zarážející, že o dopadu stalkingu na děti víme poměrně málo. Jelikož jsou takové děti zpravidla vychovávány obětí, na kterou jsou vázány, můžeme vliv stalkingu na ně rozdělit do dvou fází. Poprvé děti trpí při průběhu samotného pronásledování, kdy jsou vystaveny jak například častému stěhování, tak jsou i svědky psychického strádání rodiče, který je obětí. Podruhé pak trpí, když následky na rodiče přetrvávají i po skončení stalkingu. Dítě pak může být vystaveno například přetrvávající atmosféře strachu, pocitu neustálé hrozby, atp.¹¹⁵ Je však otázkou, nakolik jsou v případě, že se dítě nepřímo stává sekundární obětí stalkingu, zohledněna jeho psychická újma orgány činnými v trestním řízení.

2.5 Cesta do hlubin stalkerovy duše: offenderologický exkurz

Dost však již bylo řečeno o obětech. Nejen, že není zločinu bez zákona, ale rovněž můžeme směle říct, že není ani zločinu bez pachatele. Kdo je ovšem naším modelovým stalkerem?

---

¹¹² Konkrétně u 53 %, sečteme-li 33 % úspěšně diagnostikovaných obětí dle staré definice a 20 % obětí, u kterých nebyla dříve taková diagnóza možná právě kvůli chybějícímu jednomu identifikovatelnému zdrojovému stresoru – údaje převzaty z BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 12.

¹¹³ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 154.

¹¹⁴ Příklad viz geneze případu nebezpečného pronásledování – příloha č. I.

¹¹⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 100.

2.5.1 Sociální a demografické charakteristiky průměrného stalkera

Stalking je natolik specifickým jevem, že i většina jeho pachatelů se výrazně liší od běžné kriminální populace mnoha sociálními i demografickými znaky.¹¹⁶ Snad všechny významné studie uvádějí, že průměrný stalker je muž. Odhaduje se, že zhruba 80 % stalkerů jsou muži,¹¹⁷ kteří dohromady obstarají pronásledování nejen až 90 % ženských obětí, ale i některých obětí mužských.¹¹⁸ Průměrný stalker je starší než bývá mezi pachateli trestných činů obvyklé, většinou se jeho věk pohybuje mezi 30 a 40 lety. Často jsou stalkeri nezaměstnaní (i když se zde může jednat také o následek jeho vlastního jednání, kdy stalking zabíral pachateli tolik času, že o zaměstnání v důsledku přišel), bez partnerského vztahu a zpravidla vzdělanější a výrazně inteligentnější, než je v kriminální populaci obvyklé – často mají stalkeri dosažené středoškolské, ale i vysokoškolské vzdělání. Studie se však již liší v názorech na existenci kriminální minulosti pachatele a historii užívání návykových látek.¹¹⁹ Naopak ženy jsou mezi pachateli stalkingu zastoupeny dle studií 15 – 20 % a od mužských stalkerů se v mnoha ohledech liší. Ženy pachatelky jsou sice rovněž většinou svobodné, vzdělané a inteligentní třicátnice, ale častěji svým typem spadají do kategorie romantických stalkerů, které spíše pronásledují své kolegy. Ženy bývají rovněž méně násilné (fyzicky napadla oběť jen jedna pětina stalkerek a ženy jsou tak v průměru o 19 % méně násilné než jejich mužské protějšky) a méně často užívají návykové látky (20 % stalkerek). Také bylo zjištěno, že pokud měla stalkerka s obětí předchozí intimní vztah (cca 27 % případů), byl následný stalking násilnější.¹²⁰ Jako nejčastější projevy stalkingu pak Spitzbergova metastudie uvádí hyperintimnost, vyhledávání blízkosti oběti a její sledování, vpády do soukromí, sledování prostřednictvím třetích stran, zastrašování a obtěžování, nátlak a omezování a konečně agrese jak vůči oběti, tak například

---

¹¹⁶ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 281.

¹¹⁷ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 280.

¹¹⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 6.

¹¹⁹ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 280; SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 155.

¹²⁰ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 3.

i vybití agrese ničením nebo poškozováním majetku.¹²¹ Pokud použijeme širší kategorie, lze pak chování stalkera rozdělit na obtěžování, pronásledování a pronásledování s vyhrožováním.¹²² Údaje v domácích statistikách pak se zahraničními studii v ověřitelných kategoriích víceméně korelují. Dle statistik Ministerstva vnitra ČR pro rok 2011 jsou u nás ženy mezi pachateli trestného činu nebezpečného pronásledování zastoupeny zhruba 7 %, ¹²³ což je sice výrazně méně, než uvádějí studie, ale rozdíl je možný vysvětlit nejen větší neochotou mužů oznamovat pronásledování vůči sobě a z toho plynoucí vyšší latence kriminality, ale i tím, že většina ohlášení uskutečněných muži není brána policií vážně.¹²⁴ Domácí statistiky pak například potvrzují, že výrazně nejvíce (41 %) pachatelů trestného činu nebezpečného pronásledování je ve věku od 30 do 39 let a většina jich pak byla v minulosti trestána (netrestáno jen 39 %).¹²⁵

2.5.2 Psychopatologické koncepce stalkera

Co však vede takového člověka ke stalkingu oběti? Rozhodně nelze říct, že by byl stalking jen něčím, čím by si pachatel krátil dlouhou chvíli. Nejen, že samotné pronásledování zabere stalkerovi spoustu času, ale například dle pro stalking typických velmi obsáhlých písemných projevů pachatelů lze usuzovat, že stalkeri tráví ohromné množství času přemýšlením o své oběti i mimo samotný výkon pronásledování.¹²⁶ Při tom nejsou nijak výjimečné ani případy, kdy stalking jedné oběti trvá i deset a více

---

¹²¹ Spitzberg: (Spitzberg, B. The tactical topography of stalking victimization and management. *Trauma, Violence, & Abuse* 2002;3:261–88.) in MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 2.

¹²² ČÍRTOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 225.

¹²³ 16 žen z 217 odsouzených pachatelů - Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů (odsouzených + vyřízených jinak) - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 9. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-listu.html>>.

¹²⁴ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 58.

¹²⁵ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů (odsouzených + vyřízených jinak) - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 9. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statisticky-listu.html>>.

¹²⁶ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 2.

let.¹²⁷ Co ovšem způsobí, že po tak dlouhou dobu je stalkerův život vyplněn jedinou myšlenkou, kterou se upíná k oběti?

Konstatovat, že stalker je šílenec se sice z pohledu laika nabízí samo, ale bylo by to přílišným zjednodušením problematiky daleko za hranicí pravdivosti a skokem zpět do 18. století k definici stalkera jako erotomana. Naopak, s výjimkou některých kategorií stalkerů (zejména stalkerů celebrit a známých osobností) můžeme prohlásit, že se mezi stalkery dokonce vyskytuje méně psychopatů než ve většinové kriminální populaci.¹²⁸ Psychopatologické koncepce stalkingu ovšem také ztrácejí na popularitě a tvrzení, „že většina stalkerů má v podstatě špatně strukturovanou osobnost a jejich jednání prozrazuje iracionální, patologickou motivaci“,¹²⁹ se již neobejde bez významného otazníku. Dle dřívějších studií byl stalker charakterizován častým výskytem strukturálních poruch osobnosti jako narcismus, histriónská porucha či hraniční osobnost. Různé charakteristiky jsou pak v odborné literatuře stále přisuzovány jednotlivým typům stalkerů, například expartneri obvykle nejsou psychotičtí, ale zato bývají více násilní.¹³⁰ Podle jedné studie mohou některé charakteristiky, jako například patologická žárlivost, dokonce sloužit jako indikátor budoucího stalkingu.¹³¹ I když tyto dříve dominantní psychopatologické koncepce nejsou vyvráceny, v současnosti jsou považovány spíše za omezeně aplikovatelné a doplňkové. Rovněž však ani nelze ignorovat nápadnou podobnost povahových rysů u jednotlivých typů stalkerů mezi jednotlivými studii. Problémem je zejména způsob zjišťování takových osobnostních poruch, kdy jsou stalkeri vyšetřováni uprostřed krize, kterou procházejí. Není pak možné spolehlivě rozlišit, zdali se jedná pouze o extrémní reakci jinak normální osobnosti, či zdali se jedná o skutečnou, trvající poruchu.¹³² Zatímco otázka zastoupení

---

¹²⁷ například ve studii Blaauw, Winkel, Arensman, Sheridan, and Freeve (2002) uvedlo dobu delší 10 let 13% dotázaných - SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 151.

¹²⁸ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 155.

¹²⁹ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

¹³⁰ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 155.

¹³¹ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 3.

¹³² ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2, 3.

trvalých osobnostních poruch tak zůstává otevřená, není žádný rozumný důvod odmítat příslušné poruchy osobnosti nebo psychotické osobnostní rysy jako významný kriminogenní faktor stalkingu.

2.5.3 Teorie vazby

Dle Čírtkové pak začíná pomalu ztrácet na oblibě i teorie vazby¹³³, kdy je u většiny pachatelů považována za příčinu chování tzv. nejistá vazba, která se může projevit citovou ambivalencí, nejistotou, agresivitou nebo neschopností řešit vztahovou závislost.¹³⁴ Při zkoumání teorie vazby se pak Meloy a Fisher ve své studii¹³⁵ věnovali i fyziologickým pochodům, které psychologickou stránku výrazně ovlivňují. Uvádějí, že stalking je navázán na biobehaviorální systém vazeb člověka (human biobehavioral attachment system), který měl ve vývoji roli zabránit opuštění dítěte matkou. Stalking samotný je pak považován za patologickou nebo nejistou formu takové vazby. Dutton pak z empirických poznatků vyvodil, že kombinace patologické vztahové vazby spolu s odstrkováním nebo násilím na stalkerovi v jeho dětství je klíčovým faktorem při utváření hraniční osobnosti a stává se jedním z nejsilnějších indikátorů stalkingu v budoucnu.¹³⁶ Jako klíčové indikátory pak Meloy a Fisher uvádějí hladiny serotoninu a centrálního dopaminu, kdy se snížená hladina serotoninu podílí na utkvělosti myšlení tak příznačné pro stalking, stejně jako je tomu například u intenzivní romantické lásky nebo obsedantně kompulzivní poruchy. Naopak zvýšená hladina centrálního dopaminu zajišťuje stalkerovi více energie, bdělost a vytrvalost v pronásledování jeho oběti.¹³⁷ Vyčerpané hladiny serotoninu jsou pak spojeny s nedostatečným sebeovládáním stalkera a výbuchy impulzivního násilí.¹³⁸ Bez ohledu na klesající oblibu teorie vazeb

---

¹³³ ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2.

¹³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 216; ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2.

¹³⁵ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm>.

¹³⁶ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 2.

¹³⁷ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 4-5, 7.

¹³⁸ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 7.

však zůstává empirické ověření spojitosti stalkingu s nízkou hladinou serotoninu a vysokou hladinou dopaminu významným, zejména díky naději na možnost efektivní klinické léčby, která by měla být schopna přinejmenším snížit stalkerovu nebezpečnost a umožnit jeho účinnější resocializaci.

2.5.4 Moderní offenderologické teorie

Zatímco u mužů byla dříve považována za zdroj chování především nejistá vazba a neschopnost jiného řešení vztahových problémů, ženy podle studií většinou volily pronásledování jako vzorec chování programově a kontrolovaně.¹³⁹ V současné době je však stalking chápán především jako „sociálně strukturální porucha mezilidské interakce“.¹⁴⁰ Za nyní nejoblíbenější přístup je pak považován tzv. přístup ekologický, kdy je za hlavní příčinu stalkingu považováno nedostatečné začlenění stalkera do sociálních struktur. U většiny stalkerů je pak zdrojem chování pocit osamělosti, sociální izolace a nedostatek skutečných přátel, kdy se prostřednictvím stalkingu snaží budovat mezilidské vztahy, které jim chybí. Ve spojení s kognitivní sociální teorií učení je pak za jednoho z hlavních viníků považován stalkerem přijatý nepřiměřený ideál mužnosti, kdy stalker ničí svou touhou po kontrole své partnerky vzájemný vztah a následně se nedokáže vyrovnat s jejím odchodem, na což reaguje jejím pronásledováním.¹⁴¹ „*Jestliže jsou [životní štěstí, touha po respektu nebo uznání] spojeny s trváním určitého vztahu, který chce druhý partner ukončit, vzniká živná půda pro expartner stalking, aniž by pronásledovatel musel nutně vykazovat přítomnost duševní poruchy. Stačí, že je na svůj problém sám, neboť mu chybí možnost čerpat oporu v širší reálné sociální síti.*“¹⁴² Takovýto závěr je pak s menšími úpravami aplikovatelný i na jiné kategorie stalkingu než pouze na expartner stalking, s logickou výjimkou kategorií definovaných právě psychickou poruchou.¹⁴³

---

¹³⁹ ČÍRTOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 216.

¹⁴⁰ Schneider 2009 - ČÍRTOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2.

¹⁴¹ ČÍRTOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2.

¹⁴² ČÍRTOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, na str. 2.

¹⁴³ Viz kapitola 2.7.

2.5.5 Motiv

Jako motiv stalkingu pak slouží dva základní činitelé – buď se jedná o motiv vztahu (bez ohledu na to, jestli se jedná o vztah existující či nikoliv), nebo motiv pomsty, přičemž mezi těmito dvěma motivy může být velice tenká hranice.¹⁴⁴ Čírtková pak uvádí, že často může hrát větší roli než náklonnost stalkera k oběti jeho vlastní pýcha, pocit vlastní mimořádnosti a narušení kontaktu s realitou. Pronásledování se pak zpravidla vyvíjí ve třech stádiích (dle francouzského psychiatra de Clérembauta), kdy fáze první, stádium pýchy, představuje naděje a očekávání stalkera, které jsou nenaplněny, a nastupuje fáze zklamání, kdy je zhrzen a trpí výčitkami a snaží se vinu za svůj neúspěch přenést na oběť, kterou z něj obviňuje. Následuje poslední fáze hněvu, kdy uvěří, že vše je vina oběti a vznáší vůči ní majetnické požadavky a často k ní i směřuje výbuchy agrese.¹⁴⁵ Je tak snadno možné, že původní motiv navázání vztahu se promění v pomstu za zmařené iluze. Pro stalkera může být přijatelnějším východiskem, když o něm oběť smýšlí negativně, než když na něj nemyslí vůbec.¹⁴⁶

2.6 Stalking a násilí: rozum a cit v podání stalkera

2.6.1 Původ a statistická četnost jednotlivých projevů agrese

Tématu násilí při stalkingu jsme se již sice několikrát letmo dotkli, ale zatím mu v této práci nebyla věnována hlubší pozornost. Vztek může fungovat jako obranný mechanismus a pomáhat stalkerovi překonat újmu vzniklou tím, že se oběť nechová v souladu s jeho narcistními představami. Tím, že se stalker v takovém případě uchýlí k agresi (ať už výhrůžkám, nebo přímo fyzickému násilí), může získávat pocit všemohoucnosti a absolutní kontroly nad obětí.¹⁴⁷ Statisticky vzato, 40 % stalkerů vybíjí svou agresi ničením majetku, 36 % fyzicky napadá oběť a 6 % stalkerů dokonce fyzicky napadá třetí osoby.¹⁴⁸ Dle Spitzbergovy metastudie je pak fyzicky agresivních pouze

---

¹⁴⁴ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*.

1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 60-61.

¹⁴⁵ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 213.

¹⁴⁶ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*.

1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 64.

¹⁴⁷ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 3.

¹⁴⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 214.

33 % stalkerů, ale přesto se jedná o větší průměrnou násilnost než u narkomanů propuštěných z psychiatrických léčeben.¹⁴⁹ Meloy sice odhadoval, že okolo 2 % stalkerů nakonec svou oběť zavraždí, ale průzkum, který provedli Tjaden & Thoennes ukazuje, že se jedná o předimenzovaný předpoklad a ve skutečnosti bude vraždit přibližně jen 0,25 % stalkerů.¹⁵⁰ I když se čtvrt procenta může zdát jako velmi malé číslo, nesmíme zapomínat, jak velká část populace se se stalkingem během života setká. Čtvrt procenta pak může vzhledem k velikosti vzorku nabýt v absolutních číslech poměrně děsivého rozměru – například v Německé studii, která se zabývala zkoumáním 141 případů žen zabitých bývalými partnery, bylo zjištěno, že ve více než třech čtvrtinách případů se pachatel projevoval jako stalker.¹⁵¹

Většina násilí ve stalkingu tak je, jak již bylo naznačeno v předchozí kapitole, násilím afektivním. Nemusí však tomu tak být vždy, fyzické násilí jako takové můžeme rozlišit na dvě základní kategorie. První kategorie, afektivní násilí, jsem již stručně uvedl v předchozí kapitole jako důsledek ztráty sebekontroly. Druhou kategorií je pak násilí lovecké (predatory violence).¹⁵²

2.6.2 Afektivní násilí

S afektivním násilím se nejčastěji setkáváme při pronásledování bývalých partnerů (expartner stalking), které tvoří zhruba polovinu všech případů stalkingu. Zároveň se u pronásledování expartnerů spolu s loveckým pronásledováním (predatory stalking – dle Mullenovy typologie.¹⁵³ Zejména ti, jejichž cílem je sexuálně napadnout oběť) jedná o dvě nejnásilnější podkategorie stalkingu, kde je násilí páčáno ve více než 50 % případů. Takové násilí je impulzivní, nepromyšlené, neplánované a má původ v instinktivním jednání,¹⁵⁴ kdy agrese vzniká jako reakce na pocit ohrožení. Tím však

---

¹⁴⁹ MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 2.

¹⁵⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 111-112.

¹⁵¹ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 280.

¹⁵² BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 109.

¹⁵³ Viz kapitola 2.7.2.

¹⁵⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 106, 109.

není nezbytně nutně myšleno ohrožení fyzické, u stalkingu se většinou jedná o pocit ohrožení plynoucí například z odmítnutí stalkera obětí, kdy je ohrožena zejména stalkerova emocionální investice do jeho představ.¹⁵⁵ O afektivní jednání se tak jednalo i v případě, kdy se žena vplížila do domu svého bývalého manžela a zastřelila ve spánku jeho i jeho ženu. Pachatelka v tomto případě trpěla představou, že její bývalý manžel jakožto právník ovládá soudní systém a snaží se ji zničit, vnímala ho jako všemocnou sílu usilující o destrukci jejího života a proto se jednalo o akt afektivního násilí.¹⁵⁶ Typické pro tento druh násilí pak je, že se stalker snaží své jednání racionalizovat a minimalizovat. Příkladem lze uvést prohlášení O. J. Simpsona: „*Řekněme, že jsem ten čin [vraždu bývalé manželky] spáchal ... I kdyby, muselo by tomu tak být proto, že jsem jí nesmírně miloval, správně?*“¹⁵⁷

2.6.3 Lovecké násilí

Jako překvapení pak může působit skutečnost, že zatímco většina běžného násilí mezi expartnery je afektivní, jedná-li se o vraždu bývalého partnera, je podle studie Herbersové (2007) v 60% případů taková vražda plánovaná a dopředu připravovaná, zatímco spontánní vraždy expartnerů jsou méně časté.¹⁵⁸ Oproti násilí afektivnímu pak můžeme motivaci loveckého násilí rozdělit do dvou kategorií – zatímco při pronásledování celebrit jsou motivem zejména stalkerovy romantické a erotické představy, při pronásledování politiků se jedná především o zisk, ať už jde o zisk ve formě slávy, peněz, upozornění na určitý problém či snaha o změnu politické situace. Lovečtí stalkeri pak bývají patologicky narcistické osobnosti,¹⁵⁹ které volí takový druh násilí chladnokrevné a promyšlené, svůj čin dopředu plánují a často při páchání používají i nejrůznější zbraně včetně zbraní střelných. Mezi tento druh fyzického násilí lze zařadit nejen téměř všechny atentáty v USA v druhé polovině

¹⁵⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 113–115.

¹⁵⁶ People v. Elizabeth Broderick, San Diego County Superior Court; Stumbo, 1993 - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. poznámka pod čarou č. 4 na str. 115.

¹⁵⁷ Esquire, únor, 1998, str. 58 citováno podle BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 115.

¹⁵⁸ ČÍRTKOVÁ, L. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 3, na str. 4.

¹⁵⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 116.

20. století, jako byla například vražda Johna Lennona, Roberta Kennedyho nebo atentát na Ronalda Reagana,¹⁶⁰ ale také, jak bylo uvedeno výše, většinu vražd bývalých partnerů pachatelů.

2.6.4 Vyhrožování a reálná hrozba

Fyzické násilí však jen zřídka přichází bez varování. Stalker může své oběti vyhrožovat z různých důvodů, ale samotné sdělení výhrůžky můžeme rozlišit na expresivní, kdy se jedná především o ventilaci stalkerových pocitů, nebo na vyhrožování instrumentální, které má za úkol získat kontrolu nad obětí a vynutit si určité jednání.¹⁶¹ Dle studií 50 až 73 % pachatelů zůstává pouze u vyhrožování, ale k fyzickému napadení nedochází. Oproti tomu až ve 25 % případů nemusí být hrozba násilí pachatelem dopředu nijak komunikována. Útok bez předchozího vyhrožování je pak typický pro kategorii loveckého pronásledování (případně pro kategorii pronásledování celebrit a známých osobností, záleží na použité typologii), kdy oběti není záměr stalkera zaútočit znám až v 90 % případů. Toto ovšem koresponduje se samotnou povahou takového pronásledování. V případě pronásledování známých osobností se většinou jedná o lovecké násilí (predatory violence), které se vyznačuje právě plánovaností a chladnokrevností. Chladnokrevně uvažující stalker plánující napadnout svou oběť ji nebude dopředu varovat, aby nesnížil své šance na úspěch.¹⁶²

2.7 Typologie: škatulkování stalkerů

Na různých místech této práce již byly zmíněny rozdílné typologie, ale žádné zatím nebyl věnován větší prostor, jelikož jsem považoval za důležitější nejprve vysvětlit pozadí stalkingu jako jevu dříve, než začnu seznamovat s jeho možným rozdělením. Úvodem musím uvést, že existuje mnoho rozdílných typologií, ale neexistuje zatím žádná oficiální nebo závazná typologie, která by byla všeobecně přijata.¹⁶³ I když některé typologie se těší mezi odbornou veřejností větší oblibě než jiné

---

¹⁶⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 109-111.

¹⁶¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 116.

¹⁶² BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 117-118.

¹⁶³ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 280.

(např. víceosá typologie Mullena a kol.), nelze zapomínat, že už jen myšlenka existence všeobecně platné a přijatelné definice je poněkud problematická díky mnoha praktickým problémům. Jedním z nejzásadnějších je poplatnost typologie účelu jejího vzniku, jelikož typologie jsou zpravidla tvořeny zástupci určité zájmové skupiny, ať už se jedná o policisty, psychology nebo lékaře, jsou pak takové typologie jen obtížně použitelné v jiných odvětvích. Obzvlášť úzce aplikovatelná jsou pak dvoupólová dělení, kdy pachatel musí spadnout do určité škatulky představující extrém (např. psychologickou poruchu), případně určitý projev, kdy se zase může stát, že někteří pachatelé spadají buď do více kategorií zároveň, nebo také do žádné z nich a jsou tak z hlediska dané typologie nezařaditelní.¹⁶⁴ Tyto dvoupólové typologie jsou pak založeny na hodnocení existence vztahu mezi stalkerem a obětí, psychiatrickou diagnózou stalkera, nebo jeho motivací. Veškerá taková dělení mají však nakonec jen akademický význam.¹⁶⁵ Z hlediska právní klasifikace není podstatné, do jaké škatulky pachatel spadá, jakmile už jednou skutkovou podstatu naplnil. Význam mohou mít tyto typologie zejména z hlediska policejní práce a odhadu nebezpečnosti pachatele a teoreticky i pro účely určení výše trestu soudem.

2.7.1 Dvoupólová (bipolární) dělení

Například hezkou ukázkou typologie založené na psychickém stavu pachatele je ve své jednoduchosti elegantní členění na šílené, zlé a smutné stalkery (typologie mad, sad, bad), kdy například smutní (sad) stalkeri, motivovaní neopětovanou romantickou láskou, se nesnaží oběti uškodit a účinným opatřením by byla výstraha, oproti šíleným (mad) stalkerům stíženým psychickou poruchou a zlým (bad) stalkerům, u kterých je zase ideální trestněprávní sankce, jelikož jejich cílem bylo oběti ublížit.¹⁶⁶

V současnosti nejpoužívanější dělení jsou však založena na kritériu existence předchozího vztahu mezi stalkerem a jeho obětí, kterou poprvé použil Zona a kol. (1993), kdy nejprve rozdělil stalkery do dvou skupin dle existence předchozího vztahu mezi stalkerem a obětí a takto vzniklé skupiny pak členil dál. Na podobném principu

---

¹⁶⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1.vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 65.

¹⁶⁵ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 53.

¹⁶⁶ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 283.

pak vzniklo mnoho dalších typologií, ale můžeme směle uvést, že autoři shodně uvádějí jako všeobecně největší kategorii vztah ženy s mužem, který ji nyní pronásleduje.¹⁶⁷ Pro tuto velice populární kategorii, často nazývanou jako „expartner stalking“, také můžeme uvést některé poměrně univerzálně shodné definice, kdy je všeobecně expartner stalking charakterizován izolací oběti stalkerem, sledováním jejího chování, neustálým dohledem stalkera a jeho přespříliš majetnickým vztahem k oběti. Také lze říct, že v této kategorii jen velmi málo stalkerů trpí bludy, zato jsou však tito stalkeri velice často násilní.¹⁶⁸

Jedním z nejjednodušších dvoupólových dělení dle existence předchozího vztahu mezi stalkerem a obětí je dělení na oběť cizí, známou a případy, kdy je obětí bývalý partner. Přitom i takováto základní klasifikace může být velmi užitečná při predikci budoucího vývoje stalkerova jednání.¹⁶⁹ Mezi složitější, ale přesto velice populární členění patří Holmesova (1993) typologie postavená na třech základních druzích vztahů k oběti – osobních, pracovních a mediálně zprostředkovaných vztazích. Stalkery pak Holmes na tomto základě dělí do poměrně výstižně pojmenovaných kategorií, které povětšinou nepotřebují bližší vysvětlení: na pronásledovatele celebrit, politiků, expartnera (domestic stalker), z vášně (lust stalker, kdy je motivace především sexuální a pachatel se může přesouvat k dalším obětem), pronásledovatele zhrzeného romantickým odmítnutím (love-scorned stalker) a nakonec i nájemného zabijáka (hit stalker). Ten se však od předchozích značně odlišuje zejména zjištěností jeho motivace, kdy motivem jsou peníze zaplacené třetí stranou a pronásledování slouží pouze instrumentálně ke zjištění informací, které takový stalker využije k zabití své oběti. V této kategorii se také téměř nevyskytují mezi stalkery psychické poruchy.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 66.

¹⁶⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 56-57.

¹⁶⁹ DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281 na str. 281.

¹⁷⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 64); ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 217.

2.7.2 Třiosé dělení dle Mullen a kol. (2000)

V současné době je zřejmě nejkomplexnější používanou typologií, a zároveň zřejmě jedinou užívanou třiosou typologií,¹⁷¹ typologie vytvořená Mullenem a kol. (2000). První osu této typologie tvoří motivace stalkera, druhou viktimologicky vztahové hledisko, kdy je možné dle definování vztahu mezi stalkerem a obětí vytvořit prognózu stalkerova dalšího jednání. Konečně třetí osa pak je tvořena hlediskem psychopatologickým, které je zaměřené na členění dle zjištění klinických poruch, které mohou mít vliv například na rozpoznávací a ovládací schopnosti.¹⁷² Na ose motivace pak dochází ke členění stalkerů na pět základních typů: stalkeri odmítnutí (rejected), hledající vztah (intimacy seekers), naštvaní (resentful), lovečtí (predatory) a nekompetentní (incompetent).¹⁷³ Na ose předchozího vztahu k oběti je pak stalking členěn na pronásledování expartnera (prior intimates), přátel a známých (friends and casual acquaintances, kdy jsou jako výjimka z pravidla obětí především muži), pronásledování profesních známostí (professional contacts, kdy se stalker s obětí seznámí při výkonu její profese, například lékař a pacient či žák a učitel), pronásledování spolupracovníků (workplace contacts), cizích osob (strangers) a slavných osobností (famous).¹⁷⁴ Poslední osou je pak psychiatrický stav stalkera. Kombinace kategorií ze všech tří os pak umožňuje poměrně přesný a jednoznačný popis všech hlavních charakteristik stalkera. Jak ovšem sami autoři této typologie poznamenali: „*Náš klasifikační systém [...] je pro nás použitelný, ale jedná se o použití odborníky z oboru psychiatrické praxe, kteří [...] nemají žádnou roli při výkonu práva.*“¹⁷⁵ Tím jsme se vrátili zpět ke klasifikačním problémům zmíněným v úvodu kapitoly. Typologie je jako taková sice skvělá, ale bez ohledu na její komplexnost je bezesbytku využitelná pouze pro určitý obor a nelze jí účinně použít v právním odvětví, které je pro nás klíčové, tedy v právu.

---

¹⁷¹ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 156.

¹⁷² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3005.

¹⁷³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 68.

¹⁷⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 5-8.

¹⁷⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 68.

2.7.3 Typologie vytvořená pro užití orgány činnými v trestním řízení

Právě jako reakci na nedostatek typologií vytvořených pro potřeby orgánů činných v trestním řízení Boon a Sheridan vytvořili zvláštní typologii určenou přímo pro praxi policejních orgánů, vytvořenou na základě údajů získaných od britských obětí stalkingu za účelem zhodnocení nebezpečnosti pachatele a účinné prevence.¹⁷⁶ Stalkery rozdělili do čtyř základních typů, přičemž kategorii umanutého obdivovatele a kategorii fixovaného stalkera trpícího bludy rozdělili vždy ještě do dvou podkategorií.¹⁷⁷

První kategorii tvoří již tradičně tzv. expartner stalking, čili pronásledování bývalého partnera. Jak již bylo uvedeno mnohokrát předtím, tato kategorie je největší a zahrnuje zhruba 50% všech případů stalkingu. Stalkerovy pocity pramení z minulosti a zahrnují zejména hořkost a nenávist vůči oběti, přičemž je vůči oběti otevřeně nepřátelský. Jednání je zejména impulzivní a často dochází k přímému vyhrožování, poškozování majetku i fyzickému násilí vůči oběti i třetím osobám. Je běžné, když se stalker snaží do své kampaně proti oběti zapojit i své přátele a rodinu, přičemž také platí, že rozpadu vztahu s obětí předcházelo domácí násilí. Autoři doporučují brát u těchto stalkerů vážně všechny konkrétní výhrůžky, ale zdržet se všech sankcí, které by pravděpodobně nebyly schopny stalkingu účinně zabránit.¹⁷⁸ V extrémních případech dokonce doporučují dát přednost přemístění oběti co nejdále od stalkera před snahou utajit její bydliště.¹⁷⁹

Druhou kategorií je obtěžování z romantického poblouznění, neboli dle označení Čírtkové¹⁸⁰ „umanutý obdivovatel“ (infatuation harassment), které tvoří dle autorů 18,5 % případů stalkingu. O oběti mluví stalker jako o své lásce a v myšlenkách se k ní upíná. Chování je orientováno do budoucna, k získání náklonnosti oběti, která je středem jeho představ a všechny události ve stalkerově životě ve svých myšlenkách s obětí spojuje. Je ovšem klíčové, že o oběti stále smýšlí kladně, jako o jakémsi ideálu. Proto zpravidla nedochází k žádným násilným aktům, ale spíše k zasílání dárků,

---

¹⁷⁶ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 69.

¹⁷⁷ Pro větší přehlednost viz příloha č. II.

¹⁷⁸ To už ovšem dnes bezesbytku neplatí, viz kapitola 7.1.1.

¹⁷⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 71-72.

¹⁸⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 227-229.

zamilovaných dopisů, atp. Všeobecně se tento typ stalkerů považuje za nejméně nebezpečný. Autoři doporučují v této kategorii rozdílný postup u mladých stalkerů a stalkerů ve středním věku. U mladých stalkerů je důležité stalkerovi opatrně, ale důkladně objasnit, že jeho romantické představy nejsou založeny na skutečnosti a vysvětlit, že celá záležitost je pro oběť značně nepříjemná. U stalkerů ve středním věku autoři rovněž doporučují vysvětlit důkladně, ale opatrně stalkerovi situaci, ale zároveň se snažit navrhnout vytvoření fyzického odstupu od oběti (například změnou pracoviště). Rovněž se doporučuje odborné poradenství kvůli odstranění komplikací vznikajících stalkerovi z nudy nebo neshod v jeho již existujícím vztahu.¹⁸¹

Kategorie fixovaného stalkera trpícího bludy (delusional fixation stalking), dle označení Čírtkové „fixovaného pronásledovatele s psychickými poruchami,“¹⁸² tvoří dle autorů 15,3 % případů stalkingu a je rozdělena do dvou podkategorií dle nebezpečnosti na stalking nebezpečný a méně nebezpečný:

Podkategorie stalkerů trpících bludy, nebezpeční stalkeri, je pak charakterizována nesourodým chováním stalkera, kdy se objevuje na různých místech v nevyzpytatelných časech. Takový stalker pevně věří v existující vztah mezi ním a obětí i přes to, že se s ní ani nemusel nikdy setkat. Zpravidla pronásleduje oběť neustálým bombardováním zprávami, telefonáty a pokusy o osobní kontakt, přičemž obsah bývá sémanticky nesourodý, neuhlazený a často přímo obscénní. I když jsou takoví stalkeri do oběti často zamilováni stejně jako umanutí obdivovatelé, zpravidla formulují milostná vyznání jako nemravné návrhy. Pachatelé mají často historii sexuálních deliktů a jiných trestných činů, včetně nebezpečného pronásledování, a obvykle již v minulosti navštěvovali psychiatra. Mezi časté poruchy osobnosti pak patří hraniční osobnost nebo schizofrenie. Oběťmi bývají často lidé, kteří se v rámci výkonu své profese stýkají s veřejností (lékaři, učitelé), celebrity a známé osoby (alespoň na lokální úrovni). Autoři uvádějí, že tento typ stalkerů zpravidla nereaguje na

---

¹⁸¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 72-73.

¹⁸² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 227-229.

jakoukoliv domluvu nebo vyjednávání, ani na přímé odmítnutí a jediným účinným prostředkem je psychiatrická léčba.¹⁸³

Druhá podkategorie stalkerů trpících bludy, méně nebezpeční stalkeri, se rovněž vyznačuje bludnou představou existence trvajících, idealizovaného vztahu s obětí, kterou zpravidla stalker alespoň vzdáleně zná. Takový fiktivní vztah je pak vykonstruován jako harmonický vztah plný vzájemné náklonnosti, ale stalker, stejně jako v nebezpečné podkategorii, není ochotný přistoupit na argumenty oběti a ani nereaguje na jasné odmítnutí. V případě, že takový stalker začne vnímat fiktivní vztah jako neuspokojivý, viní z toho zpravidla jinou, třetí osobu, která v jeho představách například ovládá oběť pomocí démonů. I když je tento podtyp méně nebezpečný než předchozí a v komunikaci nedominují výhrůžky, může hrozit značné riziko i třetím osobám, zejména pokud jsou stalkerem vnímány jako hrozba pro jeho fiktivní vztah, případně jsou-li tyto třetí osoby vnímány stalkerem jako riziko přímo pro oběť. Autoři pro tento podtyp doporučují zejména obrátit se na soud, pokud možno na stalkera nijak nereagovat. Pokud je konfrontace nevyhnutelná, je doporučováno odmítnout ho klidně, jasně a zřetelně, a slušně ho požádat o odchod. Oběť by se v takovém případě neměla nikdy pouštět do hádky nebo jiného konfliktu se stalkerem.¹⁸⁴

Poslední kategorii pak tvoří tzv. sadistické pronásledování (sadistic stalking), které dle autorů tvoří 12,9 % všech případů a je extrémně obtížné takové pronásledování ukončit. Stalker je sice také fixovaný na oběť, ale vnímá ji spíše jako svou kořist. Takový stalker pak svou oběť zná jen málo a bývá stalkerem vnímána jako například někdo, komu stojí za to ublížit, případně stalkerovi připadá veselá, spokojená a je tak skvělým terčem, protože netuší, proč se stává obětí. Stalker se pak svou činností snaží oběť negativně ovlivnit a psychicky ji rozložit, například necháváním vzkazů nebo nenápadných stop po své činnosti na místech, kam by neměl mít přístup (uvnitř bytu, v uzamčeném autě,...), a postupně tak získat kontrolu nad všemi oblastmi života své oběti. Stalker touží po uvedení oběti do stavu bezmocnosti, což ukájí jeho sadistické choutky, a pokud takovýto stalker začne pronásledovat i třetí osoby, je to zpravidla

---

¹⁸³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 74.

¹⁸⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 76.

snaha je odehnat od oběti a izolovat ji tak. Výhrůžky jsou velmi běžné, a to jak otevřené, tak skryté (například pošle oběti zvadlé růže) a pokud je v komunikaci sexuální podtext, je jeho cílem oběť především ponížit, znechutit a podkopat její sebevědomí, přičemž to samé platí i pro násilí fyzické. Sadistický stalker se pak vyznačuje tím, že se snaží destabilizovat a zmást oběť například tím, že komunikace je mixem vyznání lásky a vyhrožování, ale nikoliv nenávisti. Takový stalker bývá chladný, vypočítavý, jedná vždy s úmyslem a zpravidla trpí poruchou osobnosti. Je běžné, že pokud stalking ustane, vrátí se po odmlce zpět. Autoři doporučují brát všechny případy sadistického pronásledování díky jejich extrémní nebezpečnosti velmi vážně. Nemá smysl snažit se na pachatele apelovat, je pravděpodobné, že se tím stalking jen zintenzivní. Autoři doporučují nikdy nevěřit prohlášením a zárukám takového stalkera, ani jeho verzi událostí. Oběti by se neměla dávat falešná naděje a měla by zvážit přesídlení tam, kde je nejmenší šance, že bude stalkerem nalezena.¹⁸⁵

Samozřejmě, žádná typologie není samospásná a díky variabilitě druhů jednání, motivací i pachatelů není možné, aby byla nějaká typologie univerzálně platná. V jednání jednotlivců můžeme vždy nalézt různé variace a odchylky, ale smyslem typologií ani není závazně posoudit pachatele, ale poskytnout vodítko, které s určitou pravděpodobností a při zachování rozumné složitosti umožní uživateli pružně reagovat a zvolit v daný okamžik s dobrou pravděpodobností ten nejvhodnější postup.

---

¹⁸⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 76-77.

3 Užší pojetí stalkingu jako trestného činu: trestněprávní regulace stalkingu v zahraničí

Hlavním tématem této práce je ovšem „nebezpečné pronásledování“, nikoliv stalking. Proč tedy bylo stalkingu věnováno v předchozích kapitolách tolik prostoru? Pokud nerozumíme tomu, co všechno takový jev obsahuje a z jakých důvodů je daný jev nežádoucím, není možné se snažit objektivně posoudit právní úpravu, jejímž smyslem je takový jev postihnout. Nebylo by ani možné zodpovědně odpovědět na tak základní otázku, zdali je vůbec nutná regulace trestním právem. Je sice možné se jednoduše odvolat na autoritu s tím, že Emily Finch uvádí, že s ohledem na vážnost následků u oběti je trestněprávní sankce opodstatněná,¹⁸⁶ ale mnohem přínosnější cestou je popsat následky a umožnit čtenáři vlastní hodnocení. Budeme-li se dále bavit o právní úpravě, není od věci podívat se, jak podobný problém řešili jinde.

3.1 Common law a stalking: Velká Británie a USA

3.1.1 USA

Zabývat se podrobně právní úpravou ve Spojených státech by zřejmě nebylo nejproduktivnější, zejména díky značné roztržitosti úprav, které byly přijímány na úrovni jednotlivých federálních států. Stačí uvést, že většina federálních států definuje trestný čin stalkingu jako „záměrný vzorec opakovaného nebo nechtěného pronásledování, které by rozumná osoba považovala za ohrožující nebo nahánějící strach.“¹⁸⁷ Klíčovým je zde, stejně jako i v britské (potažmo podobně koncipované irské) úpravě, standard rozumné osoby (reasonable person standard), což je v podstatě objektivizace subjektivních kritérií navození pocitu ohrožení nebo strachu. Použití fikce rozumné osoby vytváří hranici, kdy je při hodnocení daného případu zkoumáno, zdali by rozumný člověk, mající stejné informace jako pachatel, věděl, že jeho chování může v oběti vzbudit strach nebo pocit ohrožení.

---

¹⁸⁶ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 256.

¹⁸⁷ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 149.

3.1.2 Velká Británie

Ve Velké Británii je však z našeho pohledu situace zajímavější. Anglické právo postrádá definici stalkingu jako takového, ale místo stalkingu zakládá trestněprávní odpovědnost na širokém konceptu trestného činu obtěžování (harassment), které je širší než stalking. Zákonodárci se sice pokusili prosadit antistalkingový zákon Stalking Bill 1996, ale pro silnou kritiku taxativnosti výčtu jednotlivých aktivit (i přes existenci generální klauzule) a absence rozumnosti jako exkulpačního důvodu, kdy by za opakované jednání vzbuzující obavy mohly být považovány i telefonáty z finančního úřadu, nakonec návrh zákona nebyl přijat.¹⁸⁸ Místo speciální skutkové podstaty stalkingu byl nakonec i v reakci na případ R. v. Burstow [1996]¹⁸⁹ přijat zákon Protection from Harassment Act 1997 (dále jen 1997 Act), kde byl definován širší koncept „obtěžování“ (harassment), který stalking zahrnuje, ale jako zvláštní skutkovou podstatu ho nedefinuje. V britském právu tak zůstává stalking, stejně jako například vandalismus, pouze popisem určitých projevů jiného trestného činu.¹⁹⁰ 1997 Act se vyhnul problémům Stalking Billu 1996 poněkud svérázně a zavedl dva nové trestné činy – užší skutkovou podstatu causing fear of violence, což je obdoba našeho nebezpečného vyhrožování, kdy se však musí jednat alespoň o dva související incidenty, a širší harassment, tedy obtěžování, které je ke causing fear of violence subsidiární.¹⁹¹ Pro jistotu však v zákoně není harassment nijak definován a nejsou uvedeny ani žádné příklady obtěžujícího chování s tím, že se jedná o pojem tak běžný,

---

¹⁸⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*.

1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 13–14.

¹⁸⁹ Anthony Burstow - nedorozumění ohledně povahy vztahu s bývalou kolegyní, které vedlo k jeho zahořknutí. Pronásledoval jí nevyžádanými telefonáty a chodil za ní domů zásadně, když věděl, že bude sama doma. Když se vyjádřila, že nemá zájem o obnovení jejich přátelství, začal jí úmyslně stresovat. Po sousedství rozdával pomlouvačné letáky, po zahradě jí rozhazoval použité kondomy, kradl jí spodní prádlo ze šňůry, poškozoval jí auto a poslal jí poštou použité dámské hyg. vložky. Dvakrát se k ní vloupal – jednou ukradl videokazetu její svatby, podruhé jí vytopil byt, když byla na dovolené. To vedlo nepřímo k jeho vlastnímu rozvodu, ztráty zaměstnání a ztráty domova. Po tom, co byl odsouzen za vloupání, se rozhodl, že jí bude pronásledovat jen zákonnými prostředky, ale několikrát porušil soudní příkaz. Nakonec souzen za způsobení vážné újmy na zdraví a odsouzen – případ měl klíčový vliv tím, že jako precedent stanovil, že psychická újma je újmou na zdraví a zároveň i v Británii poukázal na nedostatek právní ochrany před stalkingem - FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 206-208.

¹⁹⁰ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*.

1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 1.

¹⁹¹ Zákon Spojeného království Velké Británie a Severního Irska č. 40 ze dne 21. března 1997, Protection from Harassment Act 1997, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40>>.

že každý rozumí tomu, co znamená obtěžovat jiného.¹⁹² Kritérium harassmentu tedy je rozumná osoba, která věděla, nebo měla vědět, že je její chování obtěžující, přičemž exkulpačními důvody jsou výkon práva, snaha zabránit spáchání trestného činu a rozumnost takového jednání. Z logiky věci je ještě přípustné se bránit tím, že pachatel skutečně neshledal své jednání obtěžujícím a oběť jeho chování nijak neodporovala.¹⁹³

1997 Act byl nakonec terčem kritiky právě pro šířku své definice, kdy byl ve výsledku používán častěji k řešení sousedských, pracovněprávních, rodinných a nájemních sporů než k řešení stalkingu¹⁹⁴ a za harassment tak byli souzeni nejen například účastníci perzistentní protestní akce ochránců zvířat,¹⁹⁵ ale i muž, který rušil svého souseda svým pohvizdováním a jeho socha sovy prý rušila sousedovy holuby. Takovéto excesy plynou z absence aplikace pravidla *de minimis*, přičemž nepomáhá ani velmi nízká trestní sankce v případě, že nebyl v oběti vzbuzen strach z násilí. Ten ovšem nemusí být nutně vzbuzen ani v okamžiku, kdy již pachatel způsobil oběti značnou škodu.¹⁹⁶

3.2 Kontinentální právo: Itálie, Německo a Rakousko

3.2.1 Itálie

Poměrně podobná české úpravě je úprava italská, která vznikla zákonným opatřením č. 11 roku 2009, kdy byl do italského trestního zákona vložen nový článek (art.) 612 – bis.¹⁹⁷ Nový trestný čin „pronásledování“ (atti persecutori, doslova „činy pronásledovací“) byl systematicky zařazen mezi trestné činy proti duševní svobodě jako speciální skutková podstata k trestnému činu ohrožování (art. 612). Trestný čin

---

¹⁹² FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 228.

¹⁹³ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 239-240.

¹⁹⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 230.

¹⁹⁵ Huntington Life Sciences v Curtim (1997) *The Times*, 11 December - FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 1-2.

¹⁹⁶ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 261-262.

¹⁹⁷ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

pronásledování pak spáchá každý, kdo opakovaně ohrožuje nebo obtěžuje jiného tak, že mu může přivodit intenzivní pocit strachu nebo úzkosti, přinutit oběť ke změně životních návyků nebo vést k opodstatněnému strachu o sebe, nebo osobu blízkou.¹⁹⁸ Stejně jako britská skutková podstata harassmentu však zákon nijak nedefinuje pojem obtěžování a je ponecháno praxi, aby obsah pojmu obtěžování vyložila. Na rozdíl od britské úpravy však obsahuje minimální hranici závadného chování a má také mnohem přísnější trestní sazbu s dolní hranicí půl roku a horní hranicí čtyř let odnětí svobody. Spáchání na těhotné ženě, osobě, která byla s pachatelem spojena citovým vztahem (např. bývalý manžel), nebo spáchání zamaskovanou osobou je pak zvlášť přitěžující okolností. V italské úpravě je však u této skutkové podstaty modifikována zásada oficiality, kdy se z moci úřední zahájí trestní stíhání jen v případě souběhu s trestným činem stíhaným *ex officio*, nebo pokud je obětí osoba nezletilá. V ostatních případech se zahajuje trestní stíhání pouze na návrh.¹⁹⁹ Kritizováno pak bylo zejména překrývání s trestným činem „obtěžování a rušení“ v článku (art.) 660 italského trestního zákona, který podle některých hlasů měl pro postih stalkingu postačovat a přijetí dalšího trestného činu bylo některými odborníky považováno za nadbytečné.²⁰⁰

Ovšem naší úpravě nejbližší jsou právní úpravy Německa a Rakouska, přitom obě se od sebe pojetím poměrně liší. Zatímco německá úprava komplexně postihuje i nejzávažnější formy stalkingu, rakouská má blíže k naší právní úpravě, kdy skutková podstata postihující stalking funguje spíše jako doplněk ostatních trestných činů, jako pomyslná „záchranná síť“, která kriminalizuje jednání, které by nemělo zůstat nepotrestáno, ale nedá se zařadit jinak.²⁰¹ Obě úpravy však díky své zajímavosti a vlivu na konečnou formu naší skutkové podstaty nebezpečného pronásledování stojí za bližší rozebrání.

---

¹⁹⁸ Volně přeložil z italštiny Stanislav Dvořák.

¹⁹⁹ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

²⁰⁰ ZANCHETTI, M. *Buone intenzioni e cattiva tecnica: la fattispecie di stalking a due anni dell'introduzione* [online]. Osservatorio sulla legalita, 28. března 2011 [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.osservatoriolegalita.org/11/eve/mi/atti/mzanchetti.htm>>.

²⁰¹ VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 417, 418.

3.2.2 Německo

Do německé právní úpravy byla zavedena skutková podstata „pronásledování“ (Nachstellung) novelou německého trestního zákona (StGB), která nabyla účinnosti 31. 3. 2007,²⁰² jako § 238:²⁰³

- (1) *Kdo jiného člověka neoprávněně pronásleduje tak, že vytrvale*
  - 1) *Vyhledává jeho blízkost (zdržuje se v jeho blízkosti),*
  - 2) *pokouší se navázat kontakt telekomunikačními nebo jinými prostředky nebo prostřednictvím třetí osoby,*
  - 3) *zneužívá její osobní údaje k objednání zboží nebo služeb, nebo přiměje třetí osobu navázat takový kontakt,*
  - 4) *vyhrožuje ztrátou života, tělesné integrity, zdraví nebo svobody pronásledované osobě nebo osobě jí blízké nebo*
  - 5) *dopouští se jiného podobného jednání*

a tím vážně omezuje jeho život, bude potrestán trestem odnětí svobody až do tří let nebo peněžitým trestem.

- (2) *Trestem odnětí svobody od tří měsíců do pěti let bude pachatel potrestán, pokud oběť, příbuzného oběti nebo osobu blízkou oběti přivede do nebezpečí smrti nebo těžkého ublížení na zdraví.*
- (3) *Způsobí-li pachatel svými činy smrt oběti, jejího příbuzného, nebo osoby blízké, bude potrestán trestem odnětí svobody v délce od jednoho do deseti let.*
- (4) *V případě jednání dle odstavce (1) bude pachatel stíhán pouze na návrh a v případě, že orgány činné v trestním řízení zhodnotí společenskou nebezpečnost pachatelova jednání jako vysokou, s výjimkou případů, kdy orgány činné v trestním řízení usoudí, že z důvodů zvláštního veřejného zájmu na trestním stíhání je zásah úřadů nutný (pak i bez návrhu).*

---

²⁰² VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 417.

²⁰³ Zákon Spolkové republiky Německo ze dne 13. listopadu 1998, Strafgesetzbuch (StGB), ve znění pozdějších předpisů, § 238. In *BGBI, SRN*. 1998. Dostupné na <<http://dejure.org/gesetze/StGB/238.html>>. Z němčiny přeložila Eva Hladíková.

Porovnáme-li německou úpravu s naší, jsou si formulací skutkové podstaty velice blízké. Základním rozdílem pak je demonstrativnost německého výčtu chování s generální klauzulí na konci a podstatně vyšší trestní sazba. Zvláštností je pak i modifikace zásady oficiality v případech nižší společenské nebezpečnosti, kdy je stíhání zahajováno pouze na návrh oběti. Největším rozdílem je ovšem specialita skutkové podstaty ke skutkovým podstatám usmrcení z nedbalosti a těžkého ublížení na zdraví.²⁰⁴ Samotná formulace „způsobí-li smrt“ je shodná s opuštěním svěřené osoby (§ 221 StGB) a usmrcením z nedbalosti (§ 222), přičemž díky této formulaci se skutková podstata pronásledování s přitěžujícími okolnostmi dle odst. 3) vztahuje i na situace, kdy pachatel způsobí smrt oběti nebo jejím blízkým nepřímo včetně případů, kdy pachatel dožene svým vytrvalým pronásledováním oběť nebo její blízké k sebevraždě.²⁰⁵

3.2.3 Rakousko

I když před zavedením skutkové podstaty nebezpečného pronásledování do českého právního řádu dávali někteří odborníci přednost německému pojetí této skutkové podstaty,²⁰⁶ v konečné fázi zvítězilo pojetí bližší rakouské úpravě, které se naše skutková podstata podobá nejen v porovnání s německou úpravou mírnou trestní sazbou, ale také koncepcí skutkové podstaty spíše jako „záchranné sítě“, která zajistí, že méně závažné, leč pro stalking typické jednání, které by jinak nebylo možné subsumovat pod jinou skutkovou podstatu, nezůstane nepotrestáno.²⁰⁷ Do rakouského trestního zákona (rovněž StGB) byla skutková podstata postihující stalking vnesena

---

²⁰⁴ Visinger sice uvádí, že je německé pronásledování speciální skutkovou podstatou k vraždě, ale u vraždy i zabití je užitá jiná formulace, stejná formulace je až u usmrcení z nedbalosti, které je subsidiární jak k vraždě, tak k zabití a tedy ani pronásledování není k těmto speciální skutkovou podstatou – srovnej s VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

²⁰⁵ SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H., *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 28.vyd. München: C.H.Beck, 2010. 3042 s.

²⁰⁶ VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 418.

²⁰⁷ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

novelou účinnou od 1. 7. 2006 jako § 107a „neodbytné pronásledování“ (Beharrliche Verfolgung):²⁰⁸

- (1) *Kdo neodbytně pronásleduje jiného (odst. 2), bude potrestán trestem odnětí svobody až na jeden rok.*
- (2) *Neodbytně pronásleduje jiného ten, kdo po delší dobu nepřipustně zhoršuje způsob jeho života tím, že:*
  - 1) *vyhledává jeho blízkost,*
  - 2) *kontaktuje jej pomocí telekomunikačních nebo jiných komunikačních prostředků nebo prostřednictvím třetí osoby,*
  - 3) *za použití jeho osobních údajů pro něj objedná zboží nebo služby nebo*
  - 4) *za použití jeho osobních údajů dovede třetí osobu k tomu, že s ním naváže kontakt.*
- (3) *V případech uvedených v odst. 2 č. 2 lze pachatele stíhat jen k návrhu neodbytně pronásledované osoby.*

Jak můžeme vidět, má rakouská úprava s naší mnoho společných rysů, ať už se jedná o zásadu oficiality, kdy je neodbytné pronásledování stíháno z úřední povinnosti (i když s výjimkou pronásledování výhradně telekomunikačními prostředky, viz § 107a StGB odst. 3 a § 107a odst. 2 číslo 2), nebo o taxativní výčet závadných aktivit bez generální klauzule.

---

²⁰⁸ VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRÍVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 415.

4 Stalking v domácí právní úpravě: nebezpečné pronásledování

Jak již bylo uvedeno na začátku této práce,²⁰⁹ skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování původně nebyla součástí vládního návrhu zákona č. 40/2009 Sb., ale stala se jeho součástí až díky pozměňovacímu návrhu při hlasování v Poslanecké sněmovně, a to zejména díky tlaku odborné veřejnosti.²¹⁰ Nová skutková podstata byla vložena za skutkovou podstatu nebezpečného vyhrožování, která jí byla pojetím nejbližší a byla tak zařazena do hlavy X. díl 5, tedy mezi trestné činy narušující soužití lidí, i když by bylo možno s ohledem na objekt tohoto trestného činu, kterým je „ochrana tělesné a duševní integrity, osobní svobody a soukromí každého jedince,“²¹¹ nalézt zřejmě i vhodnější umístění.²¹²

4.1 Obecně o skutkové podstatě

Původní představy naší odborné veřejnosti o podobě skutkové podstaty byly poněkud odlišné, než v jaké formě byla nakonec do zákona zařazena. Například Válková upřednostňovala spíše formu podobnou německé úpravě, včetně přitěžujících okolností v podobě způsobení smrti.²¹³ V účinnost však vstoupilo nebezpečné pronásledování podobné rakouské úpravě jako § 354 zákona č. 40/2009 Sb. v následující podobě:²¹⁴

- (1) *Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že*
- a. *vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,*
  - b. *vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*

---

²⁰⁹ Kapitola 1.1.5.

²¹⁰ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011]; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. na str. 432.

²¹¹ usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3006.

²¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3006.

²¹³ VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GRIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 420.

²¹⁴ Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, § 354. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354.

- c. *vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací písemně nebo jinak kontaktuje,*
- d. *omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
- e. *zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*

a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) *Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1*

- a. *vůči dítěti nebo těhotné ženě,*
- b. *se zbraní, nebo*
- c. *nejméně se dvěma osobami.*

Jednotlivým ustanovením bude věnován prostor dále, ale obecně je možno říct, že zákonodárce příliš nedbal zahraniční zkušenosti s problematikou, zejména co se týče taxativnosti výčtu závadného chování. Ve Velké Británii byl raději zvolen koncept širšího obtěžování (harassment), jehož koncept byl v soudní praxi znám a obecně bylo přijímáno, že zahrnuje vzbuzování obav a úzkosti, než aby se zákonodárce pokusil definovat stalking jako takový, kdy hrozilo, že nebudou postižena některá závadná chování. Bohatá praxe přitom ukázala, že taxativně vypočíst všechna možná chování může být v případě, že jednání stalkera může zahrnovat vše možné, počínaje dopisy, přes zanechávání mrtvých zvířat na čelním skle automobilu, zaslání pětiset nůžek a konče atentátem na hlavu státu, více než problematické.²¹⁵ Blaauw a kol. přímo doporučuje vyhnout se legislativnímu popisu specifických druhů chování, ani přímo nedefinovat žádné minimální množství incidentů.²¹⁶ Boon a Sheridan zase uvádějí, že mnohem důležitější než samotné chování pachatele, které je samo o sobě často

---

²¹⁵ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution.* 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 10.

²¹⁶ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. *Stalking: Knowns and unknowns. Trauma Violence & Abuse,* 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 150.

společensky nezávadné, je jeho dopad na oběť.²¹⁷ V české úpravě přesto zvítězila koncepce taxativního výčtu bez generální klauzule, kterou můžeme vzhledem k „*nevyčísitelnému množství kombinací ohromného počtu různých jednání*“²¹⁸ považovat přinejmenším za mírně nepraktickou.

Objektivní stránku trestného činu nebezpečného pronásledování můžeme popsat jako „*dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem taxativně stanovených formách jednání, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.*“²¹⁹ I když je takováto formule bezpochyby velice důležitá a užitečná, naneštěstí díky někdy (záměrně) vágní formulaci jednotlivých ustanovení skutkové podstaty k pochopení a správné aplikaci bez dalšího nestačí. Citlivost na výklad a značná náchylnost k dezinterpretaci je ještě umocněna skutečností, že skutková podstata nebezpečného pronásledování byla do zákona vnesena až pozměňovacím návrhem a tedy o ní v důvodové zprávě neexistuje žádná zmínka.²²⁰ Tato nejistota se pak promítá i do domácí odborné literatury, kdy různí autoři zastávají značně odlišné, často i protichůdné názory na výklad jednotlivých ustanovení. Jak se v takových názorech orientovat a jak se k nim staví praxe? Podívejme se postupně na jednotlivá ustanovení.

4.2 K odstavci 1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje... o četnosti incidentů a časovém intervalu

Právě výklad nenápadného slůvka „dlouhodobě“ se ukázal být jedním z největších kamenů úrazu právní úpravy nebezpečného pronásledování. Z různých studií sice víme, že stalking může trvat v řádech týdnů, měsíců i let, a není ani nijak nepředstavitelné, aby trval i déle, než celé desetiletí,²²¹ ale většina incidentů trvá dle

---

²¹⁷ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 1, 37.

²¹⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 39.

²¹⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3006.

²²⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. na str. 432.

²²¹ ve studii Blaauw, Winkel, Arensman, Sheridan, Freeve (2002) trval stalking více než 10 let dokonce v 13 % případů - SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 151.

British Crime Survey kratší dobu, než je čtvrt roku.²²² Zahraniční úpravy nám pak díky své velké variabilitě přístupů také příliš nepomohou. Zatímco v USA stačí více, než jeden incident, ve Velké Británii se při subsumpci určuje, zdali se jednalo o „související jednání“ (course of conduct), kdy je důležitější než samotný počet incidentů vztah mezi nimi.

4.2.1 Pojem dlouhodobosti v domácích komentářích

Podíváme-li se do domácí odborné literatury, nebudeme ovšem o mnoho moudřejší. V různých komentářích jsem našel celkem tři různé přístupy k výkladu hlediska dlouhodobosti pronásledování. V komentáři docenta Novotného je ona dlouhodobost vykládána jako opakované kontaktování oběti po dobu delší, než je jeden měsíc,²²³ Vantuchův komentář pak uvádí jako kritérium dlouhodobosti více než deset pokusů o kontakt během alespoň čtyř týdnů.²²⁴ Zde však již narážíme na jeden z klíčových problémů, kterým se stala poměrně nevinná vysvětlující odbočka profesorky Válkové v pravděpodobně v praxi nejoblíbenějším komentáři profesora Šámala. Samotný Šamalův komentář uvádí k dlouhodobosti, že se z právního hlediska musí jednat „*přinejmenším o několik vynucených kontaktů nebo pokusů o ně, které zároveň musí být způsobilé v poškozeném vyvolat důvodnou obavu*“,²²⁵ přičemž takové jednání nesmí být nahodilé ani ojedinělé. Zároveň je uvedeno, že se stoupající frekvencí nebo různorodostí incidentů se snižuje nárok na dobu trvání, přičemž je takové chování stále považováno za dlouhodobé. Bohužel, za tento výklad byl ještě připojen další odstavec, kde je pro vysvětlení zmíněno, že „*[z] klinického hlediska jsou pod stalking zahrnovány jen takové způsoby pronásledování, které představují opakované, trvající nechtěné navazování kontaktů s obětí za použití násilí nebo jiných srovnatelných praktik (např. vydírání, útisku apod.), přičemž se zde opakováním rozumí více než 10 pokusů o kontakt, trvajícím obdobím pak minimálně doba 4 týdnů.*“²²⁶

---

²²² FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 42.

²²³ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 735.

²²⁴ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. na str. 1232.

²²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3008.

²²⁶ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3008.

4.2.2 Zmatek v pojmech: problém klinického hlediska v Šámalově komentáři

Autorka sice dále rozvádí, že hranice deseti pokusů během čtyř týdnů je pouze hranicí, po jejíž překročení je již chování pro oběť potenciálně vysoce nebezpečné a jedním dechem dodává, že je zapotřebí, aby trestněprávně sankce mohla přijít mnohem dříve, aby vůbec byla účinná.²²⁷ Bohužel se ale zdá, že tato část textu je mezi čtenáři mnohem méně populární, než ta předchozí. Je nutné zdůraznit, že hranice deseti pokusů během čtyř týdnů není právním výkladem. Pomineme-li samotnou poznámku autorky, že se jedná o klinické hledisko, tedy o hledisko s vazbou na psychopatologii a riziko vzniku duševních poruch ve smyslu újmy na zdraví a nikoliv s vazbou na právo, stačí si uvědomit, že tato část textu vznikla ještě před přijetím nového trestního zákoníku jako příspěvek v jiném sborníku,²²⁸ a tedy ani nemůže mít žádnou vazbu na platnou právní úpravu. Naneštěstí se tato „klinická“ definice dlouhodobosti vytrvale objevuje dále, ať už v převlečení za definici právní v jiném komentáři,²²⁹ nebo bez rozlišení účelu například v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu,²³⁰ což však jen dále přispívá ke zmatku v pojmech.²³¹

4.2.3 Problém snah o stanovení kvantitativní hranice

Při přípravě znění skutkové podstaty se pracovalo i s konkrétnější definicí dlouhodobosti. První návrh byl stanovit dlouhodobost na šest měsíců (na základě výkladu „delší doby“ u týrání osoby žijící ve společném obydlí), pracovní skupina se ale přikláněla spíše ke známým deseti incidentům během čtyř až šesti týdnů, což bylo považováno za hranici vzniku důvodných obav o zdraví oběti. Nakonec však naštěstí zvítězila koncepce bez kvantitativního vymezení pojmu dlouhodobosti. Stanovení konkrétní hranice je samo o sobě značně problematické. I v takovém případě je pak

---

²²⁷ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3008.

²²⁸ Konkrétně - VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. na str. 411.

²²⁹ VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. na str. 1232.

²³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²³¹ Například v oficiálním abstraktu usnesení NS ČR 3 Tdo 1378/2011, který byl rozeslán státním zastupitelstvím, bylo při abstrahování usnesení v citované definici opět ignorováno slůvko „klinického“. Je tak možné se v onom abstraktu dočíst, že zmíněné rozhodnutí závazně vykládá dlouhodobost jako více než 10 kontaktů za alespoň 4 týdny.

nejasné, zdali počítat čas nebo incidenty od objektivního začátku pronásledování, kdy byl učiněn první nevyžádaný kontakt, nebo zdali počítat čas nebo incidenty od diagnostického začátku pronásledování, kdy se oběť teprve začíná za oběť považovat, přičemž zde bychom pak při čistě subjektivním hledisku zase naráželi na problém rozdílné frustrační tolerance obětí.²³² Stanovení pevné kvantitativní hranice je pak navzdory určitým benefitům, zejména pohodlnosti aplikace, do jisté míry ignorováním dynamiky a specifčnosti stalkingu, tedy jevu, který se snaží skutková podstata nebezpečného pronásledování postihnout. Představme si případ, kdy je každoročně oběti holocaustu k výročí uvěznění v koncentračním táboře zasílán neznámým člověkem dopis s obsahem vztahujícím se nepřímo ke genocidě, například s textem „Nevěš hlavu, práce osvobozuje.“ Frekvence incidentů by v takovém případě byla velmi nízká, pouze jedenkrát ročně, přitom však není pochyb, že již díky vědomí neodvratnosti doručení takto nepřijemného vzkazu k určitému datu je každý takový incident způsobit v oběti nemalé obavy. Výjimkou však ani nejsou případy, kdy se frekvence incidentů mění i v řádu dní, případně na čas úplně ustává a poté se znovu obnovuje.²³³ Snaha uchýlit se výkladem pojmu dlouhodobosti ke stanovení závazné kvantitativní hranice se tedy jeví z pohledu výše uvedených skutečností jako chybná.

4.2.4 Výklad pojmu vzhledem k aktuální judikatuře

Čírtková ve své knize upřednostňuje před kvantitativním vymezením metodu diagnostickou, kdy by se dlouhodobost určovala posouzením určitých faktorů, jako je jednostrannost aktivit (kdy byl pronásledovatel jednoznačně odmítnut), pokračování přes nulovou reakci oběti, vnitřní spojitost incidentů (a tudíž se nejedná o ojedinělé jednání), patrnost motivů a cílů, stupňování frekvence či závažnosti a pronásledovatelova absence náhledu na problematičnost jeho chování.²³⁴ Pokud by tyto faktory sloužily jako indikátory, kdy by bylo na uvážení soudu, zdali je chování dostatečně intenzivní, aby bylo považováno za dlouhodobé, měli bychom mnohem efektivnější a spravedlivější model, než který vznikne jakoukoliv výkladem stanovenou

---

²³² ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 224.

²³³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 29.

²³⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 224-225.

kvantitativně vymezenou hranicí. V podstatě se jedná o stejný přístup, kterým je dlouhodobost vykládána (v poněkud méně konkrétní podobě) i v Šámalově komentáři.²³⁵ Naštěstí v současné době i přes relativní čerstvost skutkové podstaty již existuje judikát Nejvyššího soudu, který se k takovému výkladu přiklání. V rozhodnutí 8 Tdo 1082/2011 Nejvyšší soud nestanovil žádnou konkrétní hranici dlouhodobosti, ale s odvoláním na výklad „dlouhé doby“ v rozhodnutí č. 58/2008 Sb. rozh. tr.²³⁶ judikoval, že při posuzování dlouhodobosti je nutno vzít v úvahu intenzitu jednání: „[...] čím závažnější forma a vyšší intenzita jejího působení, tím kratší doba postačí k tomu, aby šlo o jednání dlouhodobé.“²³⁷ Zároveň Nejvyšší soud uvedl, že dlouhodobost musí být posuzována dohromady ke všem druhům jednání pachatele jako k celku, nikoliv ke každé formě zvlášť, aby bylo možné reagovat na případy, kdy se formy pronásledování mění.²³⁸ V dalším ze svých rozhodnutí pak Nejvyšší soud určil jako klíčový okamžik pro nebezpečné pronásledování jasné a zřetelné odmítnutí pronásledovatele obětí.²³⁹ Pokud tedy budeme věřit v konzistenci budoucích rozhodnutí Nejvyššího soudu, můžeme říct, že je v současnosti možné pojem dlouhodobosti vzhledem k výše uvedenému spolehlivě vykládat jako chování, které pokračuje navzdory jasnému nesouhlasu oběti po takovou dobu, kdy je vzhledem k jeho intenzitě způsobilé vzbudit v oběti strach o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jí blízkých.

4.3 Závadná jednání: modus operandi

I když se v odborné literatuře uvádí, že pro oběť je nebezpečnější než povaha samotných incidentů většinou právě faktor jejich neustálého opakování,²⁴⁰ je domácí skutková podstata postavena dominantně právě na taxativním výčtu jednotlivých konkrétních jednání pachatele. I když některá domácí literatura uvádí, že nebezpečné

---

²³⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3008.

²³⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2008 sp. zn. 8 Tdo 105/2008 - rozhodnutí ve věci týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě, kdy NS vykládal pojem „po delší dobu“. NS uvedl, že „[a]č nešlo o jednání extrémně intenzivní, [...] doba jeho trvání [...] naplňuje znak „pokračování v páčání činu pod delší dobu“ coby okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby“.

²³⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1082/2011.

²³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1082/2011.

²³⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁴⁰ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 40.

jednání lze rozeznat podle tendence ke stupňování,²⁴¹ zahraniční studie nám však říkají, že stupňující tendenci má pouze malá část incidentů, přičemž většina stejnou měrou stagnuje nebo dokonce na intenzitě časem ztrácí.²⁴² Pro subsumpci určitého jednání pod ustanovení skutkové podstaty je však lhostejné, jak intenzivní dané chování je. Jak bylo judikováno Nejvyšším soudem, „[j]ednotlivý čin přitom nemusí být nutně škodlivý, a proto ani nemusí naplňovat skutkovou podstatu toho, na co chceme prostředky trestního práva reagovat, ale v celkovém kontextu je třeba takové projevy považovat za pronásledování.“²⁴³ Vzhledem k povaze nebezpečného pronásledování a vynalézavosti pachatelů je rovněž nutné všechny vyjmenované činnosti vykládat extenzivně, aby bylo možné skutkovou podstatu vůbec efektivně aplikovat. Jak jsou ale ony jednotlivé činnosti definovány?

4.3.1 k odst. 1) písm. a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou...

U vyhrožování ublížením na zdraví či jinou újmou se přímo nabízí srovnání s příbuzným trestným činem nebezpečného vyhrožování. I když je formulace velmi podobná, zásadní rozdíl je v požadované intenzitě a četnosti útoků, kdy už z povahy věci u trestného činu nebezpečného vyhrožování postačí pouze jeden incident.²⁴⁴ Zatímco u trestného činu nebezpečného vyhrožování je nutné vyhrožovat usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou, u nebezpečného pronásledování postačí, aby obsahem výhrůžky byla pouze újma na zdraví nebo jiná újma, přičemž jako příklady jiné újmy Válková uvádí rodinné soužití, škodu na majetku nebo porušení sexuální integrity.²⁴⁵ I když se v domácí odborné literatuře objevil i názor, že kritérium způsobilosti vyvolání obav u oběti je čistě subjektivní a pokud nejsou v oběti obavy vzbuzeny, nejedná se o vyhrožování podle této skutkové podstaty,²⁴⁶ můžeme tento

---

²⁴¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3007.

²⁴² Studie Brewster 1997 a Hall 1998 - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 29.

²⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁴⁴ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. *Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011]*.

²⁴⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3009.

²⁴⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 912 s. na str. 795.

názor vyloučit jako menšinový i vzhledem k analogii k nebezpečnému vyhrožování, kde byl judikován opak.²⁴⁷ Rovněž ve většině odborné literatury²⁴⁸ je zastáván názor, že je lhostejné, zdali byly v oběti obavy vzbuzeny či nikoliv. Jediným kritériem tak zůstává faktický obsah výhrůžek a podmínka, že všechna jednání (nejen vyhrožování, ale například i jiná jednání uvedená pod ostatními písmeny) musí být dohromady jako celek objektivně způsobila vzbudit obavy o život či zdraví, což bylo koneckonců potvrzeno i již zmíněným judikátem Nejvyššího soudu.²⁴⁹ Taková výhrůžka pak musí být vážně míněna²⁵⁰ a nepostačí pouhá skutečnost, že došlo k vyhrožování, aby byl incident započítán. Pokud by nebyla výhrůžka míněna vážně, nejednalo by se pak o chování podle písmene a), ale dle formy takového sdělení o jednání podle písmene b), nebo c). Při vyhrožování pak není ani nezbytné, aby byla oběť komunikaci výhrůžky přítomna, ale postačí, pokud je o tom pachatel přesvědčen (křičí do okna prázdného bytu a oběť se o tom dozví), případně přímo ví, že se o výhrůžce oběť dozví (například prostřednictvím jiné osoby).²⁵¹ Ke stejnému výkladu je možné se dopracovat i analogií k nebezpečnému vyhrožování, kdy rovněž není nutné, aby byla oběť komunikaci výhrůžky přítomna.²⁵²

4.3.2 k odst. 1) písm b.) vyhledává jeho osobní blízkost, nebo jej sleduje

Dalším z vyjmenovaných závadných jednání je vyhledávání osobní blízkosti, nebo sledování oběti. V podstatě je možné říci, že se jedná pouze o jeden druh činnosti, fyzické pronásledování oběti, prováděné dvojitým způsobem, a sice buď distančně nebo proximálně. Výklad tohoto ustanovení se zatím neukázal být v praxi problematickým a i komentáře se mu věnují jen zlehka, kdy je především v Šámalově komentáři

---

²⁴⁷ Z judikatury k nebezpečnému vyhrožování – rozh. NS ČR č. 5/1979 sb. rozh. tr.: „K naplnění znaků trestného činu [...] § 353 TrZ. podle TrZ postačí, že pachatel jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou a činí to způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu. [...] není však nutné, aby důvodná obava byla v tom, komu bylo vyhrožováno, skutečně vzbuzena.“ - ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3002.

²⁴⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 735, 736; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3008.

²⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1082/2011; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3009.

²⁵¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3009.

²⁵² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 2999.

vysloven názor, že je vhodné toto ustanovení vykládat široce, zejména kvůli různorodosti způsobů, kterými lze někoho sledovat či vyhledávat jeho blízkost, a úmysl zákonodárce bude naplněn jen v případě, pokud výklad tohoto ustanovení obsáhne i nejrůznější „hlídky“ před domem či pracovištěm oběti, případně různé snahy doprovázet oběť.²⁵³ Kontroverzní je opět zejména otázka, zdali musí být takovéto sledování způsobilé vyvolat v oběti obavu. Opět bych si s odvoláním na již zmiňovaný judikát Nejvyššího soudu²⁵⁴ dovolil odvodit, že způsobilost vyvolat obavu musí být vztažena na soubor všech incidentů, nikoliv na každý z nich zvlášť. Jako incident by tedy mělo být počítáno i chování, které je jinak neškodné a není samo o sobě ani způsobilé v oběti obavu vyvolat.

V poslední době byla také tendence poslaneckým návrhem legislativně zúžit výklad tohoto ustanovení pouze na sledování „neutajeným způsobem“. Poslanecký návrh byl naštěstí vládním usnesením odmítnut jako neodůvodněný a zcela nevhodný s odůvodněním, že i sledování utajeným způsobem může být pro oběť velmi stresující, například pokud pachatel stresuje oběť tím, že jí sděluje informace z jejího soukromého života, které získal právě utajovaným sledováním, čímž fakticky podkopává její pocit soukromí a bezpečí, což může mít na oběť velmi negativní následky.²⁵⁵

4.3.3 k odst. 1) písm. c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje

V pořadí třetí zákonodárcem vyjmenovanou závadnou činností je vytrvalé kontaktování oběti pomocí nejrůznějších prostředků. Je až s podivem, že zatímco hledisko dlouhodobosti je velice populárním předmětem výkladů, nesetkal jsem se s žádným výkladem pojmu „vytrvale.“ Lze usuzovat, že díky použití této formulace by nemělo být možné počítat mezi incidenty ojedinělý, nebo nahodilý pokus o kontaktování oběti tímto způsobem, tedy pokud by pachatel oběť denně pronásledoval a sledoval a pouze jedinkrát jí zatelefonoval a jednou poslal dopis, nejednalo by se zřejmě o skutek podle písmene b) a c), nýbrž pouze podle písmene b). Při gramatickém

²⁵³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3009.

²⁵⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁵⁵ Usnesení č. 596/2011 (UV) Vlády České republiky k poslaneckému návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 30/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 428) [Program] ASPI, aktualizace z 20. listopadu 2011 [cit. 5. prosince 2011].

výkladu pojmu „vytrvale“ pak zjistíme, že přesný význam slova je „nepolevující“, „nepřestávající“, případně „který dlouho vydrží.“²⁵⁶ Pojem je tedy možné vyložit tak, že aby byl skutek spáchán i podle písmene c), je zapotřebí, aby kontaktování oběti pokračovalo navzdory její záporné, nebo nulové reakci s nezměněnou, nebo stupňující se intenzitou po dobu delší než krátkou (analogicky k výkladu dlouhodobosti záleží potřebná doba na intenzitě chování).

Výkladu toho, jakými prostředky je možné oběť kontaktovat bylo však již v odborné literatuře místo věnováno. Předně je vhodné zmínit, že vzhledem k formám pronásledování obsaženým pod písmenem b), které zahrnuje podoby fyzického pronásledování pachatelem, i vzhledem k demonstrativnímu výčtu jednotlivých forem přímo v ustanovení pod písmenem c) (prostředky elektronických komunikací, písemně nebo jinak), je zřejmé, že měl zákonodárce v úmyslu postihnout zejména distanční formu kontaktování, jelikož osobní kontaktování by bylo možné subsumovat pod pojem „vyhledává jeho osobní blízkost“ pod předchozím písmenem. Je vhodné dále zmínit, že bohatost různých forem kontaktování je ohromná a může zahrnovat vše možné včetně zanechávání mrtvých zvířat na kapotě automobilu, zaslání pětiset nůžek, nebo i atentát na prezidenta.²⁵⁷ Domácí komentáře pak pod toto ustanovení zahrnují nejen celkem nepřekvapivě písemnou a elektronickou komunikaci,²⁵⁸ kdy pod toto ustanovení již z povahy věci spadá jak telefonní teror (ačkoliv se *stricto sensu* nejedná o stalking z psychologického hlediska), tak i cyberstalking, ale i nevyžádané zasílání různých dáreků a pozorností, včetně kontaktů zprostředkovaných třetí osobou, byť v dobré víře.²⁵⁹ Použitím demonstrativního výčtu sám zákonodárce přímo vyzývá k extenzivnímu výkladu pojmů, který je u nebezpečného pronásledování nezbytný, a tak je nutné zahrnout pod kontaktování všechny druhy jednání, jejichž účelem je oběti jakkoliv bizarně připomenout existenci pronásledovatele, včetně například poškozování majetku, zabíjení domácích mazlíčků, nebo *ad absurdum* za určitých okolností i již zmiňovaný

---

²⁵⁶ FILIPEC, J., DANEŠ, F. (ed.). *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 1. vyd. Praha: Academia, 1978. 800 s. na str. 658.

²⁵⁷ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 10 + case 39.

²⁵⁸ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 735.

²⁵⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3010.

atentát.²⁶⁰ Je přitom nezbytné aplikovat hledisko vytrvalosti na všechny druhy kontaktů spadající pod písmeno c) jako na celek, nikoliv na každý jednotlivý druh zvlášť. Přeci jen, vytrvale páchat atentáty na prezidenty je krajně obtížné.

4.3.4 k odst. 1) písm. d) omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života

Čtvrtým kriminalizovaným jednáním v rámci nebezpečného pronásledování je omezování oběti v jejím obvyklém způsobu života, které je pravděpodobně nejširším ustanovením této skutkové podstaty vůbec. Judikatura Nejvyššího soudu ustanovení konkretizuje na jakékoliv omezení, v jehož důsledku bude oběť moci vykonávat své obvyklé aktivity (ať už sportovní, rodinné, zájmové, kulturní, či jakékoliv jiné) buď podstatně omezeně, nebo vůbec. Rozhodujícím hlediskem je při posuzování omezení míra obětí subjektivně pocíťované újmy.²⁶¹ Šámalův komentář pak toto subjektivní hledisko do určité míry objektivizuje dle charakteristik oběti (nikoliv podle obvyklého života průměrného člověka), tedy po vzoru žalob na ochranu osobnosti uplatňuje vyšší práh například u celebrit a veřejně známých osob.²⁶² Tím se ve svém výkladu přibližuje konceptu „reasonable person“ v Common Law. Vezmeme-li v úvahu, co vše může být považováno za omezení v běžném způsobu života, zdá se tato navrhovaná korekce subjektivního hlediska u tohoto konkrétního ustanovení rozumným požadavkem na výklad, aby bylo možné zabránit zneužití skutkové podstaty například k perzekuci novinářů v případech celebrit. Ovšem při hlubší úvaze se takový požadavek jeví nadbytečným. Osoby, u kterých by byl podle zmíněným komentářem navrhovaného výkladu uplatněn vyšší práh citlivosti vůči omezení běžného života, je i bez oné korekce subjektivního hlediska v diskreční pravomoci soudu v konkrétním případě rozhodnout, že díky charakteristice konkrétní oběti nebylo takové jednání způsobilé v ní vzbudit odůvodněnou obavu a stalo-li se tak, jedná se pouze o její přecitlivělost a nikoliv o trestný čin nebezpečného pronásledování. Zároveň by byl takový požadavek na objektivizaci v rozporu s judikovaným pravidlem, že jednotlivé činy nemusí být samy

---

²⁶⁰ Byť se jedná o extrémní případ, například pokus o atentát na Ronalda Reagana spáchal J. W. Hinckley, aby na sebe upozornil Jodie Foster. Můžeme tedy dovodit, že se jednalo o pokus jí kontaktovat. - HARVEY, D. *Obsession: Celebrities and their Stalkers*. 1. vyd. Dublin: Merlin Publishing, 2002. 258 s.

²⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁶² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3010.

o sobě nijak škodlivé a tudíž ani nemusí jednotlivě naplňovat skutkovou podstatu tohoto trestného činu, ale musí jí naplňovat až souhrn všech incidentů jako celek.²⁶³

4.3.5 k odst. 1) písm. e) zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu

Posledním vyjmenovaným závadným jednáním je zneužití osobních údajů za účelem kontaktování oběti. Šámalův komentář²⁶⁴ uvádí, že takový kontakt nemusí být realizován, stačí, aby byl osobní údaj za účelem kontaktování oběti získán. Není tedy rozhodné, co se děje s osobním údajem po jeho opatření, klíčový je okamžik získání takového údaje a úmysl pachatele. Výklad pojmu „osobní údaj“ pak vyplývá z § 4 písmene a) zákona č. 101/2000 Sb. o ochraně osobních údajů, kde je tento pojem definován jako jakýkoliv údaj, díky kterému lze identifikovat jednotlivce přímo, nebo nepřímo díky jeho fyzickým, fyziologickým, psychickým, ekonomickým, kulturním nebo sociálním údajům.²⁶⁵

4.4 Způsobnost vzbudit důvodnou obavu

Jak už jsem naznačil v části, ve které jsem se věnoval výhrůžkám jako jednomu z typů zákonem vyjmenovaných závadných jednání, souhrn všech jednání podle písmen a) až e) mají jeden společný denominátor: tato jednání musí být dohromady jako celek způsobilá vzbudit důvodnou obavu o život nebo zdraví oběti nebo osob jí blízkých. Tento způsob výkladu byl potvrzen i již několikrát citovaným judikátem.²⁶⁶ Pomineme-li pak minoritní názor, že obava vždy musí být v oběti vzbuzena,²⁶⁷ můžeme považovat za správný výklad vzhledem k formulaci použité přímo zákonodárcem (tedy že takové jednání je způsobilé vzbudit obavu, nikoliv, že takové jednání vzbudí obavu) výklad takový, že obava „nemusí vzniknout, ale její vznik musí být reálný“.²⁶⁸ Takovýto výklad

²⁶³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁶⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3011.

²⁶⁵ Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, § 4 písmeno a). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 32, s. 1521.

²⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁶⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 912 s. na str. 795.

²⁶⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3011; stejný výklad i FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1.díl: Trestní zákoník*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010, 1326 s. na str. 1201.

zároveň potvrzuje i judikát Nejvyššího soudu,²⁶⁹ přičemž reálnost vzniku obav nelze posuzovat dle jakéhosi standardu „průměrné oběti“, nýbrž vždy podle konkrétních okolností daného případu. Jednání způsobilé vzbudit obavy však nemusí být ani mířeno přímo proti oběti, ale postačí, pokud je mířeno vůči osobám oběti blízkým a zároveň je obětí pocíťováno negativně, pokud je takové jednání zároveň samo o sobě, nebo v součtu s jednáním mířeným přímo vůči oběti, způsobilé vzbudit v oběti důvodné obavy (například pokud pachatel obtěžoval matku, aby získal informace o dceři, která je obětí jeho pronásledování a snaží se před pachatelem skrýt).²⁷⁰

Samotné obavy pak musí být vždy ohledně života či zdraví, ať už oběti nebo osob jí blízkých. Zatímco pojem „život“ není nutné nijak vykládat, pozornost si zaslouží pojem „zdraví“. V judikatuře zatím nebyl tomuto konkrétnímu problému věnován prostor, ale i s ohledem na Šámalův komentář²⁷¹ lze usuzovat, že pojem zdraví bude správně vykládán podle výkladového ustanovení § 122 trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Musí se tedy jednat o obavy z navození stavu, který by měl vliv na obvyklý způsob života oběti, nebo by znesnadnil výkon pro oběť obvyklých činností porušením jejích normálních tělesných nebo duševních funkcí,²⁷² a to nikoliv jen po krátkou dobu. Není tedy pochyb, že i obavy o duševní zdraví oběti nebo osob jí blízkých jsou z hlediska požadavku tohoto ustanovení dostačující,²⁷³ přičemž na objektivizovanou psychickou újmu jsou kladeny stejné požadavky, jako by se jednalo o fyzické poranění.²⁷⁴ Musí se tedy jednat o obavy z takové psychické újmy, která by měla vliv na obvyklý způsob života oběti, nebo jí znesnadnila výkon obvyklých činností. Nemusí se ovšem jednat o psychickou újmu ve smyslu klinické újmy na zdraví, tedy újmy klasifikovatelné dle MKN-10.

---

²⁶⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1082/2011.

²⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

²⁷¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3012.

²⁷² Judikát Nejvyššího soudu č. R II/1965 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek. Citováno dle - ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 1380.

²⁷³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 912 s. na str. 795; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3011.

²⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 2007 sp. zn. 5 Tdo 193/2007.

4.5 K odstavci 2): přitěžující okolnosti

Zákonodárce ovšem v druhém odstavci postihuje zpřísněnou trestní sazbou šesti měsíců až tří let odnětí svobody, pokud je skutek spáchán zároveň při splnění dodatečné podmínky, tedy buď na těhotné ženě, vůči dítěti, se zbraní, nebo nejméně se dvěma osobami. Bohužel se zatím žádný komentář ani judikát nevěnoval otázce, zdali je nutné, aby bylo samotným jednáním s přitěžující podmínkou naplněno i hledisko dlouhodobosti, nebo postačí-li jeden incident. Zatímco není velký problém si představit, že pachatel v průběhu pronásledování jednou pohrozí oběti se zbraní, je už obtížné si představit, že by pachatel pronásledoval oběť se zbraní dlouhodobě. Stejně tak není jisté, co by se stalo, kdyby začal pronásledovat těhotnou ženu, která by po několika prvních incidentech porodila, a ostatní incidenty by tedy byly spáchány na ženě netěhotné. Přihlédneme-li však k výši trestní sazby (například nebezpečné vyhrožování se zbraní, kdy stačí jeden incident, má stejnou trestní sazbu jako nebezpečné pronásledování s přitěžující okolností dle odstavce 2), domnívám se, že zákonodárce pouze zvolil nešťastnou formulaci a úprava byla zamýšlena tak, že pro uplatnění přitěžujících okolností postačí, bude-li skutek podle odstavce 1) páchan dlouhodobě a alespoň jeden z incidentů podle odstavce 1) písmen a) až e) bude zároveň spáchán za podmínek odstavce 2). Pokud by totiž bylo vyžadováno, aby bylo celé chování za podmínek odstavce 2) pácháno dlouhodobě, bylo by téměř nemožné kohokoliv za zvýšenou trestní sazbu skutkové podstaty nebezpečného pronásledování odsoudit. Pojmy dítěte, těhotné ženy, ani zbraně nepotřebují bližší výklad, ovšem pojem „nejméně se dvěma osobami“ je výkladově zajímavější.

4.5.1 k odst. 2) písm. c) nejméně se dvěma osobami

Zatímco judikatura mlčí, komentáře se k tomuto jednání vyjadřují poměrně plodně. Zatímco není možné, aby byla jedna z těchto tří osob návodcem (jelikož by se na jednání aktivně nepodílela), jsou možné jiné formy účastenství, jmenovitě organizátorství a pomoc dle § 24 trestního zákoníku, samozřejmě je i možné spolupachatelství. Samotné další dvě osoby nemusí na rozdíl od pachatele o součinnosti navzájem vědět, nemusí se na jednání podílet ani obě zároveň, ani zároveň s pachatelem, ani nemusí být vůbec trestně odpovědné (například z důvodu věku nebo

nepříčetnosti).²⁷⁵ Tyto další osoby pak ani nemusí vědět, že se účastní na trestném činu a tedy nemusí být ve vztahu k tomuto trestnému činu vůbec odpovědné (například proto, že zde není žádná forma zavinění, byť jsou jinak trestné odpovědné dle § 25 a 26 trestního zákona).²⁷⁶ Ve výsledku je tedy i možné, že pachatel jako jednu z forem pronásledování nabídne oběť bez jejího vědomí k erotickým službám. O přímé obtěžování se pak starají nic netušící „zákazníci“.²⁷⁷

4.6 Nebezpečné pronásledování a zavinění: mens rea

Situace se ovšem zjevně komplikuje nejen při výkladu toho, jakou formu zavinění musí vykazovat pachatelovo jednání, ale i toho, k čemu vlastně ono zavinění musí směřovat.

4.6.1 Forma zavinění

V případě nebezpečného pronásledování se vždy jedná o úmyslný trestný čin. Je však vždy nutný úmysl přímý, nebo postačí úmysl nepřímý? K formě úmyslu se vyjadřuje přímo pouze Šámalův komentář tak, že nepřímý úmysl je přípustný pouze zcela výjimečně.²⁷⁸ Tento způsob výkladu bohužel není dále nijak rozveden a dle mého názoru se jedná o výklad nešťastný. Už z povahy stalkingu, tedy jevu, který skutková podstata nebezpečného pronásledování postihuje, plyne, že velká část pachatelů nemá za cíl oběti ublížit, ani v ní vyvolat obavy. To ovšem nečiní takové pronásledování pro oběť o nic méně nebezpečné nebo škodlivé, ani celkově méně společensky nebezpečné.

Představme si, že se mladý muž rozhodne pozvat na schůzku dívku, která ho odmítne. On, přesvědčen, že vytrvalostí získá její přízeň, posílá denně dívce romantické dopisy, čeká na ni celý den před domem, proti její vůli ji doprovází kamkoliv se pohne a bombarduje ji textovými zprávami a telefonáty. Z jeho pohledu se jedná o funkční vztah, jelikož tráví se „svojí dívkou“ spoustu času a píše jí zprávy, ona je určitě jen stydlivá a tak neodpovídá a chová se k němu na veřejnosti odtažitě, protože ho její rodiče nemají rádi. Dívka se ho po čase začne bát, ztratí přátele, protože je nemožné se

---

²⁷⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3013.

²⁷⁶ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 736.

²⁷⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. na str. 221.

²⁷⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3012.

s nimi vídat, aniž by se zároveň neviděla i s jejím „nápadníkem“, a začne trpět těžkými depresemi. Mladík si nemyslí, že dělá něco špatného a pokračuje i přes varování policie, vždyť „co oni vědí o lásce“. On ji přeci nepronásleduje, ale i kdyby, vždyť „jsou si souzení“.

Pokud bychom tedy akceptovali názor, že je možné postihnout pouze chování páchané s přímým úmyslem, dívka by utrpěla psychickou újmu, ale s jednáním mladíka by nebylo možné nic udělat a mohl by v této činnosti vesele pokračovat dál. Proto by dle mého názoru měl i nepřímý úmysl být vždy dostačující, ostatně ani v zákoně nic nenaznačuje tomu, že by tomu mělo být jinak.

4.6.2 Předmět zavinění

Větší zmatek je však okolo výkladu, k čemu má vlastně onen úmysl směřovat. Zatímco judikatura taktně mlčí, komentáře se neshodnou. Někdo zastává názor, že úmysl má směřovat ke způsobení újmy,²⁷⁹ jiný zase, že musí zahrnovat vůli vzbudit důvodnou obavu.²⁸⁰ V podstatě se v obou případech jedná o stejný problém, který provází australskou úpravu stalkingu, která vyžaduje úmysl vzbudit strach nebo ublížit oběti. V případech, kde pachatel věří, že jeho jednání je pro dobro oběti, pak musí australské soudy řešit hrozící beztrestnost pachatele odvozováním úmyslu odkazem na neexistenci alternativního vysvětlení. Jednoduše řečeno, soud vytvoří fikci, že pokud pachatel oběť evidentně obtěžuje, musí v tom být úmysl vzbudit v oběti strach nebo jí ublížit.²⁸¹ U nás hrozí podobná peripetie, ale může nám poněkud pomoci systematické zařazení skutkové podstaty nebezpečného pronásledování v zákoně. Definice úmyslné formy zavinění dle § 15 vyžaduje, aby úmysl směřoval vždy k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného takovým zákonem. V případě nebezpečného pronásledování se vzhledem k zařazení do hlavy X. dílu 5. jedná o trestný čin narušující soužití lidí. Dovolil bych si proto nabídnout jiný výklad, než nabízí výše zmíněné komentáře. Úmysl tedy musí směřovat k narušení lidského soužití, které je chráněno před jednáním konkretizovaným v § 354 odstavci 1), tedy k dlouhodobému pronásledování oběti.

---

²⁷⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3012.

²⁸⁰ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 912 s. na str. 795.

²⁸¹ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 25.

Pokud musí pachatel jednat v přímém nebo nepřímém úmyslu dlouhodobě pronásledovat oběť, vyhneme se nutnosti konstruovat krkolomnou právní fikci po vzoru Austrálie.

4.7 Trest

4.7.1 K výši trestu a nebezpečnosti

Někteří naši odborníci považují ustanovení trestného činu nebezpečného pronásledování za poměrně přísné.²⁸² Opravdu je tomu ale tak? Pomiňme zvýšenou trestní sazbu, jelikož se zbrání, na těhotné ženě, případně na dítěti nebo spolu s dalšími dvěma osobami je nebezpečné pronásledování pácháno jen zřídka, a i když takové jednání nepochybně ještě zvyšuje společenskou nebezpečnost pachatele, následky takového jednání na oběť již dle mého nejsou o mnoho závažnější. V základní podobě skutkové podstaty bez přitěžujících okolností tedy může být pachatel odsouzen až k jednomu roku odnětí svobody nebo zákazu činnosti. Jestliže je výše trestní sazby vyjádřením společenské nebezpečnosti trestného činu, považuje zřejmě zákonodárce nebezpečné pronásledování za neškodný výstřelek, který je jen „obyčejnou klukovinou“. Srovnáme-li totiž trestní sazbu maximálně jednoho roku odnětí svobody s ostatními trestnými činy, musíme nutně dospět k názoru, že zákonodárce považuje dlouhodobé pronásledování oběti proti její vůli za stejně nebezpečné, jako pomalování cizí věci barvou (§ 228 odst. 2), rvačku (§ 158 odst. 1), nedovolené pěstování rostliny obsahující omamnou nebo psychotropní látku pro vlastní potřebu (§ 285 odst. 2), nebo schvalování trestného činu (§ 365 odst. 1). Trestné činy s touto trestní sazbou jsou tak povětšinou buď nedbalostními trestnými činy, nebo činy směřovanými proti majetku (a to ještě pouze v případě, že škoda nebyla velká), případně se jedná o sankci za porušení povinnosti plynoucí z jiného právního předpisu.²⁸³ Vzhledem k tomu, že

---

²⁸² FENYK, J., HÁJEK, R., STŘÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1. díl: Trestní zákoník*. 1. vyd. Praha : Linde, 2010, 1326 s. na str. 1201.

²⁸³ Kompletní výčet trestných činů s trestní sazbou odnětí svobody až jednoho roku: ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky; ublížení na zdraví z nedbalosti; šíření nakažlivé lidské nemoci z nedbalosti; ohrožení pohlavní nemocí; rvačka; pomoc těhotné ženě k umělému přerušování těhotenství; útisk; porušování svobody sdružování a shromažďování (při protivení se pořádkovým opatřením pořadatele); porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí; pomluva; šíření pornografie; ohrožování výchovy dítěte (umožněním mu být z nedbalosti hrát na výherním automatu); podání alkoholu dítěti; podílnictví z nedbalosti; legalizace výnosů z trestné činnosti z nedbalosti; zatajení věci;

mnoho obětí trpí závažnými následky, kterými mohou být neschopnost práce, posttraumatická stresová porucha, sebevražedné sklony nebo například sociální vyloučení,²⁸⁴ je po právu oběťmi často nebezpečné pronásledování popisováno jako psychoteror nebo emoční znásilnění.²⁸⁵ Rovněž mnoha autory je stalking jako jev řazen do stejné kategorie, jako znásilnění a domácí násilí,²⁸⁶ bohužel jsou ale psychické následky stále v praxi soudy vnímány jako méně závažné, než následky fyzické,²⁸⁷ a tak i přes to, že zákon umožňuje postihovat psychickou újmu stejně intenzivně jako újmu fyzickou, v praxi stále zůstává tato možnost nevyužívána a dochází k případům, kdy oběť vykazuje některé znaky posttraumatické stresové poruchy, zároveň trpí syndromem týrané ženy, ale přesto však není díky absenci fyzického násilí pachatel obžalován i z ublížení na zdraví ani přesto, že taková psychická újma nepochybně

---

zvýhodnění věřitele; způsobení úpadku; pletichy v insolvenčním řízení; porušení povinnosti učinit pravdivé prohlášení o majetku; poškození cizí věci (postříkáním barvou); neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací; opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému systému a jiných takových dat; padělání a pozměnění předmětů k označení zboží pro daňové účely a předmětů dokazujících splnění poplatkové povinnosti; padělání a pozměnění známek; poškozování spotřebitele; ohrožení pod vlivem návykové látky (pouze v případě, že se nic nestane); poškození a ohrožení provozu obecně prospěšného zařízení z nedbalosti; nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (pro vlastní potřebu); výroba a jiné nakládání s látkami s hormonálním účinkem; neoprávněné nakládání s odpady; neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu; neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti; neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat; šíření nakažlivé nemoci zvířat (byť z nedbalosti); šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin (byť u nedbalosti); maření úkolu úřední osoby z nedbalosti; maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní (pouze ve věci výchovy dítěte); napomáhání k neoprávněnému pobytu na území republiky; neoprávněné zaměstnávání cizinců; nedovolená výroba a držení pečetidla státní pečeti a úředního razítka; nebezpečné vyhrožování; schvalování trestného činu; nenastoupení služby v ozbrojených silách; nenastoupení mimořádné služby v ozbrojených silách z nedbalosti; neuposlechnutí rozkazu z nedbalosti; urážka mezi vojáky; svémocné odloučení; porušení povinnosti dozorčí nebo jiné služby.

²⁸⁴ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*.

1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 80.

²⁸⁵ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 10.

²⁸⁶ například BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s.; FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s.

²⁸⁷ Stejný trend se dá předpokládat i u nás - SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 150.

omezuje oběť v běžném životě po dobu nikoli krátkou.²⁸⁸ Problém příliš nízké horní hranice trestní sazby byl kritizován odbornou veřejností i v zahraničí,²⁸⁹ přesto však nic nenaznačuje k brzké změně. I když stalking často díky povaze různých činností pachatele úzce souvisí s jinými trestnými činy, jako je porušování domovní svobody, pomluva, výtržnictví, týrání zvířat, poškozování cizí věci a podobně,²⁹⁰ není nezbytně nutné, aby se i v případě těžkého pronásledování jednalo o souběh nebezpečného pronásledování, byť s jediným dalším takovým trestným činem. Přitom se dopad takového pronásledování na oběť, dokonce ani jeho potenciální nebezpečnost, včetně rizika smrtelného násilí, nijak neliší od pronásledování, které je spojeno například s ničením majetku nebo ublížením na zdraví. Nezapomínejme, jak již bylo zmíněno dříve, že mnoho vražd expartnerů je dopředu plánovaných a promyšlených, přičemž takové pronásledování nemusí být provázeno ani afektivním násilím.²⁹¹ Samotnou koncepci nebezpečného pronásledování jako jakési „zbytkové“ skutkové podstaty, která zachytí jen chování, které by jinak propadlo sítem trestního práva nepovšimnuto, ale není nijak zvlášť nebezpečné, považuji za chybnou. I v základní trestní sazbě skutkové podstaty se může jednat o těžkou formu stalkingu a tedy o potenciálně velmi nebezpečné jednání. Z tohoto pohledu je horní hranice trestní sazby hrubě nedostatečná.

4.7.2 K samotným trestům

Jak již bylo v průběhu této práce mnohokrát zmíněno, stalking je velice specifickým jevem a stejně tak vyžaduje velice specifický přístup v oblasti trestání i trestný čin nebezpečného pronásledování. Někteří autoři²⁹² upřednostňují prostou eliminaci pachatelů ze společnosti nepodmíněným trestem odnětí svobody. Takovýto přístup, i když není zcela nesprávný, vychází ze značného zjednodušení pachatele na pouhý stereotyp stalkera vyznačujícího se výskytem psychopatologie. Jak již ovšem

---

²⁸⁸ Dokonce v daném případě i došlo ke snížení trestu na základě skutečnosti, že žena v důsledku pachatelova chování trpěla syndromem týrané ženy, v jehož důsledku několikrát podlehla naléhání pachatele a ustoupila jeho požadavkům, což bylo soudem vnímáno jako „spoluúčast“ – sp. zn. 2 ZT 9/2011, viz příloha č. I.

²⁸⁹ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 262.

²⁹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3013.

²⁹¹ ČÍRTKOVÁ, L. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 3, na str. 4.

²⁹² VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

bylo řečeno, tito pachatelé tvoří jen relativně malou část všech pachatelů tohoto trestného činu. Zahraniční zkušenost nám říká, že některé pachatele je možné účinně ovlivnit i jinými prostředky, ale záleží vždy na povaze konkrétního pachatele. Ať už je u pachatele zjištěna psychopatie či nikoliv, odborná literatura je poměrně zajedno, že pro účinnou nápravu je nutné vždy kromě trestněprávní intervence zajistit i psychiatrickou, ideálně klinickou léčbu pachatele,²⁹³ přičemž u některých pachatelů bylo dosaženo úspěšné léčby použitím psychoterapie nebo medikace.²⁹⁴ Jako problematické se ovšem jeví podmíněné tresty odnětí svobody. Zejména u dlouhotrvajících případů pronásledování jsou soudní zákazy a omezení často porušovány nebo ignorovány²⁹⁵ a v některých případech dokonce docházelo k pokračování pronásledování i korespondenčně z věznice.²⁹⁶ Všeobecně lze tedy odsouzení s podmíněným odkladem doporučit jen v případech, kde jednání pachatele nebylo nijak zvlášť intenzivní, případně trvalo relativně krátce. Bohužel, podíváme-li se do domácích statistik, zjistíme přesný opak. Za rok 2011 bylo evidováno celkem 536 případů nebezpečného pronásledování, z nichž jich bylo objasněno celkem 410 a trestní stíhání bylo zahájeno proti 380 osobám, z nichž 149 již bylo v minulosti trestáno.²⁹⁷ Odsouzeno pak bylo v roce 2011 celkem 217 osob, ale u těchto 217 odsouzených, byl nepodmíněný trest odnětí svobody uložen jen ve 24 případech, přičemž ve dvou třetinách z těchto případů byl uložen kratší trest odnětí svobody, než jeden rok. V případech podmíněného odkladu trestu odnětí svobody však bylo jen 15 % vysloveno s dohledem a třikrát byl uložen trest domácího vězení.²⁹⁸ Jen těžko si však lze

---

²⁹³ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 121.

²⁹⁴ SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 157; MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm> na str. 7.

²⁹⁵ dle Sheridan až 15 z 19 soudních příkazů bylo porušeno - BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. str. 58; dle Spitzbergovy metastudie celkem 40 % - SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162 na str. 158.

²⁹⁶ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. str. 59.

²⁹⁷ Policejní presidium ČR. *Statistický výkaz ČR č. 1: kriminalita za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011* [online]. 12. leden 2012 [cit. 5. března 2012]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/soubor/statistiky-prehled-zlociny-xls-529708.aspx>>.

²⁹⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů (odsouzených + vyřízených jinak) - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009*

představit, že pouze něco málo pod 90 % odsouzených pachatelů by bylo natolik málo nebezpečných, aby byli odrazeni od pokračování podmíněným trestem. Podmíněné tresty by samy o sobě nemusely být natolik neefektivní, pokud by byly vysloveny alespoň s dohledem a zároveň povinnou léčbou. Byla-li ovšem soudem zároveň s podmíněným odkladem trestu vyslovena i povinnost podrobit se psychologickému poradenství, jak to umožňuje § 82 a následně § 48 trestního zákoníku, však nelze ze statistik zjistit. Ochranné léčení pak bylo uloženo v deseti případech, přičemž dvakrát se jednalo o upuštění od potrestání s uložením ochranné léčby, ve zbylých případech se pouze jednou jednalo o ústavní léčbu.²⁹⁹ Na základě dostupných údajů lze předpokládat, že domácí soudy nevyužívají efektivně všech nástrojů, které trestní právo nabízí, zejména díky značné dominanci podmíněných trestů, aniž by byl nad pachatelem vysloven dohled. Tím je pachateli usnadněno pokračovat v trestné činnosti a zastrašit oběť od podání dalšího trestního oznámení, ani nemluvě o nižší pravděpodobnosti takového oznámení vzhledem k riziku, že oběť ztratí důvěru v soudy, které umožnily pachateli relativně volný pobyt na svobodě. Pokud taková oběť již trpí syndromem týrané ženy nebo některými znaky posttraumatické stresové poruchy, riziko budoucí latence se ještě zvyšuje. Spoléhat pak na to, že se skutečně nebezpeční pachatelé dopustí činu v podmínce znovu a podmíněným trestem se ti méně nebezpeční odfiltrují, je hazardováním se životem a zdravím oběti.

Sb.) [online]. 9. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

²⁹⁹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů (odsouzených + vyřízených jinak) - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 9. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

5 Procesní stránka: souhlas se stíháním, vazba a odposlechy

Některé procesní instituty trestního práva vzbudily v souvislosti s trestným činem nebezpečného pronásledování více pozornosti než jiné. Mezi ty nejčastěji diskutované jistě patří institut vazby. Vazba je bezesporu významným zásahem do práv obviněného, a právě proto je zákonem omezena jen na určité, taxativně definované případy, kdy je vážný důvod zbavit dočasně obviněného svobody, aniž by byla prokázána jeho vina. Přesto je právě díky povaze stalkingu vazba vnímána jako vhodný a účinný prostředek,³⁰⁰ jak znemožnit pachateli, aby působil nežádoucím způsobem na oběť, případně jí i po sdělení obvinění dále šikanoval. Právě vazba však může hrát potenciálně klíčovou roli v situaci, kdy pachatel prohlašuje, že je druhem oběti nebo se jedná o jeho bývalého partnera. Trestný čin nebezpečného pronásledování je totiž přímo uveden ve výčtu těch činů, kdy je možné osobu blízkou stíhat pouze se souhlasem poškozeného.³⁰¹ Vzpomeneme-li ovšem kapitoly věnované vztahu stalkingu a domácího násilí,³⁰² lze takovéto ustanovení považovat spíše za nevhodné již z důvodu, že pokud se jedná o osobu blízkou (zejména jedná-li se o druhu, nebo manžela oběti), můžeme pochybovat, zdali takové kontakty vůbec mohou být nevyžádané. V případě, že je tedy oběť osobou blízkou pachatele, mělo by se až na výjimky (například otec pronásledující odděleně žijící dceru) spíše jednat o týrání osoby žijící ve společném obydlí. V praxi je ovšem často nutnost souhlasu s trestním stíháním zneužívána pachatelem, kdy dojde po sdělení obvinění k zintenzivnění tlaku na oběť, kdy se pachatel snaží oběť donutit, aby prohlásila, že je jejím druhem a odmítla souhlasit s jeho trestním stíháním.³⁰³ Vazba, zejména ve vážnějších případech expartner stalkingu, by tedy mohla pomoci eliminovat tento negativní efekt potřeby souhlasu s trestním stíháním, ale také by byla velmi užitečným preventivním nástrojem v případech, kdy jsou pachatelem vyvolány důvodné obavy ze spáchání zvláště závažného zločinu proti životu a zdraví.³⁰⁴

---

³⁰⁰ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

³⁰¹ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

³⁰² Viz kapitola 2.2.1.

³⁰³ Viz například geneze případu nebezpečného pronásledování v příloze č. I.

³⁰⁴ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

Zatímco před 1. 1. 2012 bylo možné vzít do vazby kvůli nízké sazbě pachatele skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování v základní trestní sazbě jen za podmínek v § 68 odst. 3 zákona č. 141/1961 Sb. (trestní řád),³⁰⁵ od 1. 1. 2012 přibyl do trestního řádu novelou č. 459/2011 Sb.³⁰⁶ nový odstavec (odst. 4) k § 68. Ten umožňuje uvalit vazbu i na pachatele trestných činů s horní hranicí trestu odnětí svobody dva roky a nižší, pokud je splněn vazební důvod pod písmenem c) § 67 trestního řádu, tedy pokud je důvodná obava, „že [pachatel] bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil.“³⁰⁷ Možnost uplatnění tohoto vazebního důvodu otevírá nové možnosti při postihování nebezpečného pronásledování, a to i v případě, pokud pachatel vyhrožuje spácháním trestného činu. Největší přínos této novely ovšem spatřuji v tom, že vazební důvod podle písmene c) umožňuje uvalit vazbu na pachatele, i pokud je zde pouze důvodná obava, že bude v pronásledování pokračovat, tedy „bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán.“³⁰⁸ Je zde sice stále prostor pro zlepšení, například umožnit uvalit vazbu na pachatele už při důvodných obavách ze spáchání závažného trestného činu proti životu nebo zdraví,³⁰⁹ případně umožnit uvalení vazby i z vazebního důvodu pod písmenem b) (nyní totiž není možné díky nízké trestní sazbě uvalit vazbu na pachatele, u kterého je důvodná obava, že bude působit na oběť, pokud se takového chování již nedopustil, což může být problémem zejména u expartnerů – viz předchozí odstavec), aby bylo možné využít institut vazby v boji se stalkingem co nejúčinněji. Přinejmenším se ale jedná o krok správným směrem.

Trestní řád rovněž umožňuje, aby byl při vyšetřování nebezpečného pronásledování realizován odposlech a záznam telekomunikačního provozu. S účinností novely č. 459/2011 Sb. od 1. 1. 2012 je ovšem možné takový odposlech realizovat i bez

---

³⁰⁵ Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 68 odst. 3. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513.

³⁰⁶ Zákon č. 459 ze dne 6. prosince 2011, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 159, s. 6178. (Dále jen novela č. 459/2011 Sb.)

³⁰⁷ Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 67 písmeno c). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513.

³⁰⁸ Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, § 67 písmeno c). In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513.

³⁰⁹ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

příkazu, pouze se souhlasem majitele odposlouchávané stanice, což je bezpochyby mocný nástroj, který usnadní získávání cenných důkazních materiálů. Aby byl výčet procesních institutů úplný, je vhodné i zmínit, že v případech nebezpečného pronásledování trestní řád zakazuje zveřejňování informací umožňujících zjištění totožnosti oběti.

6 Souběhy

Poměrně palčivou otázkou řešenou napříč komentáři je otázka jednočinných souběhů různých trestných činů. Situace je u nebezpečného pronásledování značně komplikovaná právě povahou jednotlivých incidentů. Situace bude rozdílná, pokud bude pachatel oběti pouze zasílat nevyžádané zprávy neutrálního charakteru (například milostná vyznání), jiná situace nastane, pokud obsahem zpráv budou výhrůžky (ovšem nesledující žádný konkrétní záměr, například pokud se jen pachatel bude mstít za odmítnutí) a jiná situace nastane i v případě, pokud pachatel bude dlouhodobě vyhrožovat oběti splněním svých hrozeb, pokud oběť neprovede určitou činnost (například s ním neobnoví vztah). Příkladem jsem uvedl tři různé situace, které se ovšem týkají pouze jediné z forem pronásledování. Reálné množství kombinací je pak jednoduše řečeno obrovské a zpravidla není dle mého názoru až na výjimky možné jednoznačně bez dalšího vyloučit jednočinný souběh s některým trestným činem, vždy bude záležet na povaze konkrétních incidentů.

6.1 Obecně o souběžích: subsidiarita a faktická konzumpce

Skutková podstata nebezpečného pronásledování není dle mého názoru sama o sobě ani subsidiární (až na dvě výjimky, viz níže), ani speciální k jiným trestným činům právě díky své zvláštní povaze, která činí takové jednání nebezpečným pro společnost odlišným způsobem, zejména díky hledisku dlouhodobosti a zdůrazněním zvláštní motivace pachatele, který by při vyloučení takového souběhu zanikl. Jediné výjimky činí jednočinný souběh s trestným činem týrání osoby žijící ve společném obydlí nebo týráním svěřené osoby, ke kterým je trestný čin nebezpečného pronásledování subsidiární. Zároveň je ovšem takový jednočinný souběh i fakticky vyloučen – není možné, aby byla oběť nevyžádaně kontaktována osobou, se kterou dobrovolně žije, případně kterou je oběť vychovávána či opečovávána. U ostatních trestných činů je však situace odlišná.

Co se týče jednočinných souběhů s trestnými činy proti životu a zdraví a jinými závažnými trestnými činy (například znásilněním), je největší otázkou možnost faktické konzumpce vážnějším trestným činem. V odborné literatuře se vyskytuje více názorů, které si někdy i navzájem odporují. Někdo zastává názor, že takový souběh je s největší

pravděpodobností vyloučen,³¹⁰ jiní pak například uvádějí, že souběh není vyloučen v případech, kdy je potřeba zdůraznit, že nebezpečné pronásledování se nezaměřovalo jen na výhrůžku, jejímž splněním byl spáchán onen závažnější trestný čin,³¹¹ někteří další pak takový souběh v zásadě připouštějí díky zvýšené společenské nebezpečnosti takového jednání.³¹² Bohužel k tomuto tématu v podstatě chybí relevantní judikatura. Osobně spatřuji značný rozdíl ve společenské nebezpečnosti mezi případem, kdy někdo oběti, byť vážně, ublíží na zdraví, a případem, kdy jí nejprve několik měsíců vytrvale zasílá zprávy s výhrůžkami, které pak realizuje, například právě tím samým ublížením na zdraví. V takovém případě utrpí oběť nejen újmu na fyzickém zdraví, ale je zde i značné riziko vážné psychické újmy, která má často mnohem trvalejší a zásadnější následky pro běžný život oběti, než například zlomená žebra a propíchnutá plíce, ani nemluvě o rozdílné nebezpečnosti pachatele jednajícího v afektu a pachatele, který nejprve obětuje několik měsíců svého života postupnému rozkládání duševní integrity oběti. Právě proto by měla být vyšší nebezpečnost vyjádřena jednočinným souběhem i v případě, že byly pouze realizovány předchozí výhrůžky, jelikož souběh více trestných činů se pak promítne ve výši uloženého trestu.

6.2 Souběh nebezpečného pronásledování s nebezpečným vyhrožováním

Protichůdné názory se však v odborné literatuře vyskytly zejména ohledně souběhu s nebezpečným vyhrožováním. Zatímco někteří zastávají názor, že takový souběh je spíše vyloučen,³¹³ jiní tuto možnost naopak připouštějí právě s odůvodněním vyšší společenské nebezpečnosti takového činu, kdy je zapotřebí vyjádřit skutečnost, že použité výhrůžky byly podstatně intenzivnější.³¹⁴ S ohledem na svou předchozí argumentaci musím souhlasit s druhým výkladem, protože i v tomto případě platí, že by

---

³¹⁰ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

³¹¹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3014; NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 736.

³¹² ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

³¹³ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. na str. 736.

³¹⁴ ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011]; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3009.

souběhem měla být vyjádřena vyšší závažnost takového dlouhodobého jednání, než by byla jednorázová výhrůžka vážnou újmou, případně smrtí.

6.3 K aktuální judikatuře

V současnosti se k jednočinnému souběhu s trestným činem nebezpečného vyhrožování vyjadřuje pouze jediný judikát Nejvyššího soudu.³¹⁵ V něm Nejvyšší soud sice vyloučil souběh s vydíráním, ale pouze v daném konkrétním případě. Většina jednotlivých prokázaných skutků totiž naplňovala skutkovou podstatu trestného činu vydírání. Takový jednočinný souběh byl pak správně vyloučen, jelikož pachatel spáchal vydírání v pokračování. Dlouhodobost a opakovanost incidentů, které jsou právě nejnebezpečnějšími prvky trestného činu nebezpečného pronásledování, tak byla vyjádřena již samotným vydíráním. Toto je však poněkud výjimečný případ, právě díky specifčnosti jednání pachatele. Pokud by skutkovou podstatu vydírání naplnilo jen několik málo incidentů, bylo by zajisté vhodné dlouhodobost a opakovanost pachatelova jednání souběhem s nebezpečným pronásledováním vyjádřit.

---

³¹⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2010 sp. zn. 6 Tdo 1398/2010.

7 Praxe, problémy, nedostatky právní úpravy a chybějící právní nástroje

I když se objevuje různá kritika praktické aplikace, je například kritizováno slepé akceptování znaleckých posudků soudy,³¹⁶ považuji za závažnější problémy ty, které se týkají zejména ranějších fází trestního stíhání.

7.1 Policejní práce a (ne)dostupné nástroje

I když se ve starší literatuře uvádí, že velkým problémem je neporozumění podstatě problému a ovlivněnost přístupu policejních orgánů mediálním obrazem stalkingu,³¹⁷ z čehož pramení neefektivita policejní práce v těchto případech a dochází často i k trivializaci stalkerova jednání,³¹⁸ lze předpokládat, že vzhledem ke zlepšování všeobecného povědomí již ani situace u nás není tak tristní, jako byla v zahraničí před více než deseti lety. To samozřejmě neznamená, že by proškolení specialistů po britském vzoru nezvýšilo efektivitu při boji s nebezpečným pronásledováním. Policejní práci při potírání nebezpečného pronásledování lze ovšem zefektivnit i mnoha jinými způsoby, zejména poskytnutím vhodných právních prostředků a pravomocí.

7.1.1 První kontakt

Většina obětí si od policie přeje kromě zastavení pronásledování zejména upřímnost, důvěru, osobní přístup, praktické rady a praktickou pomoc, informace o průběhu vyšetřování a možnost se aktivně zapojit do získávání důkazů.³¹⁹ Zatímco většinu těchto požadavků není vhodné upravovat legislativou a mělo by se jednat a samozřejmost při jednání s policejním orgánem, přičemž legální rámec pro každou z těchto podmínek již v nějaké podobě existuje (například právo poškozeného nahlížet do spisu), zejména požadavek na praktickou pomoc by snesl větší pozornost. Dříve se vycházelo z doporučení, aby policie nezasahovala, dokud nemá dost podnětů pro

---

³¹⁶ VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ippravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

³¹⁷ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 116.

³¹⁸ FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 269.

³¹⁹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 50-51.

zahájení trestního stíhání, protože takové varování bez možnosti zasáhnout by si pachatel vyložil jako faktické potvrzení své nedotknutelnosti.³²⁰ Toto však mohlo plynout i z prvních postupů policie, kdy se nezřídka stávalo, že se policie pokusila stalkera konfrontovat s obětí, což často vedlo k zintenzivnění pronásledování.³²¹ Dnes se však, i vzhledem ke zkušenosti los angeleské Threat Management Unit, kdy většina stalkerů po brzké konfrontaci s policií přinejmenším změnila své metody, až polovina ale přestala úplně,³²² razí odlišný postup. V současnosti je doporučováno, aby první kontakt pachatele s policií proběhl co nejdříve, bez ohledu na to, jestli má policie dostatek důkazů, aby mohla zahájit trestní stíhání. Pokud pachatel na výstrahu zareaguje a jeho pronásledování přestane, je vše v pořádku. Pokud pachatel nezareaguje, víme, že se s největší pravděpodobností bude jednat o těžkou formu stalkingu se zvýšeným rizikem pro oběť a policie může proti takovému pachateli postupovat efektivněji. Je sice pravda, že pachatel, který při takto brzké výstraze se závadným chováním přestane, se může i zcela vyhnout trestnímu stíhání, avšak takový postup je i v souladu se zásadou, že trestní právo je *ultima ratio*, a tedy by mělo být aplikováno až jako krajní prostředek, pokud se jednání nepodařilo zabránit, než se stalo skutečně nebezpečným.

Inspirací by mohly být zavedené instituty německého a rakouského práva, takzvané „rozhovory s ohrožovatelem“, v původním znění *Gefährderansprache* v Německu a *Normverdeutlichungsgepräch* v Rakousku. V podstatě se jedná o preventivní, nikoliv sankční prostředek, kdy jsou potenciálnímu pachateli autoritou vysvětleny trestněprávní aspekty jeho chování, což slouží jako důrazné varování a zároveň jako upozornění, že orgány činné v trestním řízení činnost potenciálního pachatele sledují a vědí o ní. Takovýto „rozhovor“ však nemusí vést ani policisté – mohou ho provádět i jiné, pachateli nadřízené, osoby. Nedoporučuje se pouze, aby se jednalo o osoby pachateli blízké. I když je tento nástroj používán zejména v oblasti

---

³²⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 43.

³²¹ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 132.

³²² BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 132.

kriminality mládeže, odhaduje se jeho účinnost při odrazování od dalšího pronásledování až 80 %.³²³

7.1.2 Možnosti policie před sdělením obvinění

Další velký problém při potírání nebezpečného pronásledování, který by bylo možné z velké části zmírnit, je dle zahraničních studií velký počet odložených případů z důvodu stažení výpovědi oběti.³²⁴ I když se v podmínkách našeho trestního řádu nemůže jednat o stažení výpovědi jako takové, lze předpokládat, že údaje o odepření výpovědi obětí, případně nedání souhlasu se stíháním pachatele, který je opět prohlašován za osobu blízkou, budou korelovat. I když jsou k dispozici nástroje, kterými lze oběť do jisté míry chránit po sdělení obvinění,³²⁵ nebo v případě podmíněného odsouzení (kdy je možné uložit povinnost zdržet se zásahů do práv poškozeného dle § 48 odst. 4) písm. f) trestního zákoníku. Taková povinnost pak může mít například podobu zákazu přiblížení se k oběti), chybí nástroj, který by, podobně jako v případech domácího násilí institut vykázání,³²⁶ umožnil policii omezit pachatele ještě před sdělením obvinění. Potřebné instituty sice byly v rámci boje proti domácímu násilí vytvořeny, avšak jejich aplikace u nebezpečného pronásledování není příliš proveditelná. Institut vykázání oběti nebezpečného pronásledování nepomůže, jelikož bydlí-li společně s pachatelem, jedná se o trestný čin týrání osoby žijící ve společném obydlí a nikoliv o nebezpečné pronásledování. Jelikož mezi pachatelem a obětí nejsou často žádné vztahy, které by bylo zapotřebí upravit občanskoprávním soudem, není na rozdíl právě od případů domácího násilí možné žádat občanskoprávní soud o vyslovení předběžného opatření, kterým by soud zatímně zakázal pachateli vstupovat do bezprostředního okolí obydlí oběti a zdržovat se tam, setkávat se s obětí, nebo jí sledovat či obtěžovat jakýmkoliv způsobem.³²⁷ Přitom právě tyto instituty by byly při potírání stalkingu nejužitečnější. Pokud by se zákonodárce rozhodl obdobu těchto

---

³²³ ČÍRTKOVÁ, L. Nebezpeční expartneři. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 3, str. 6-7.

³²⁴ odhaduje se 40 % a více - FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. na str. 275-276; BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 233.

³²⁵ Například vazba, viz kapitola 5.

³²⁶ Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, § 44. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086.

³²⁷ Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, § 76b. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 56, s. 383.

předběžných opatření přidat do zákona o Policii ČR, kdy by je policejní orgány mohly využívat podobně jako institut vykázání, bylo by možné působit na pachatele již v nejranější fázi, kdy jsou takové nástroje nejúčinnější,³²⁸ a zároveň uchránit oběť od jeho jednání, případně i pokusů na ni působit tak, aby odepřela souhlas s jeho trestním stíháním.

7.2 Problém využívání znaleckých posudků soudy

V praxi se pak vyskytuje i několik dalších problémů. Vzhledem ke složitosti stalkingu, je při posuzování případů soudy chvályhodné, že jsou velmi často využíváni soudní znalci, zejména z oboru psychologie. Je ovšem nutné podotknout, že stalking není pouze psychologický jev a přesahuje do více oborů. Pro komplexní posouzení pachatele nebezpečného pronásledování je nutné, aby měl takový znalec nadstandardní znalosti nad rámec obvykle požadovaných kompetencí.³²⁹ Zároveň je však zapotřebí, aby se soudce nenechal znaleckým posudkem ovlivnit co do otázky viny, ale spíše, aby takový posudek využil k volbě co nejúčinnějšího trestu, případně opatření a dalších přiměřených zákazů a povinností, které budou mít alespoň šanci pachatele napravit. To však vyžaduje i na straně soudce značnou znalost problematiky stalkingu, která ovšem, obávám se, v současné době chybí. Možnosti nápravy tohoto problému pak ale jsou, snad vyjma speciálních školení, poměrně nízké.

7.3 Problematika úprava péče o děti

Problematika nepochopení rizik nebezpečného pronásledování se ovšem nedotýká pouze trestních soudů. Jak již bylo mnohokrát uvedeno, expartner stalking tvoří nejméně polovinu všech případů nebezpečného pronásledování. Často ovšem vzniká po rozpadu intimního soužití, ze kterého mohli bývalému páru vzejít potomci. Pokud se rodina kvůli rozpadu vztahu rozdělí a je nutné péči o dítě upravit soudem, je rovněž zapotřebí, aby civilní soudy braly v potaz riziko nebezpečného pronásledování mezi bývalými partnery, což se bohužel vždy nestává. Je zapotřebí mít na paměti, že jediný účinný boj s nebezpečným pronásledováním je možný důsledným znemožněním

---

³²⁸ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 44.

³²⁹ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. na str. 3006.

pachateli jakkoliv kontaktovat oběť. Civilní soudy však i přesto stále často upravují výchovu dítěte jako společnou, případně střídavou,³³⁰ kdy někdy i přímo reflektují přání pachatele, aby bylo dítě vždy obětí osobně předáno.³³¹ V praxi se pak může přihodit i situace, že pachatel má sice na jedné straně rozsudkem trestního soudu zakázán styk s obětí, rozsudkem soudu civilního je mu však stanovena povinnost oběť kontaktovat a převzít od ní své dítě. Tlak na určování společné výchovy je pak vyvíjen i různými skupinami, mezi kterými v některých případech i nechvalně proslula tzv. hnutí „práv otců“, která se zasazovala za společnou výchovu dětí i v případech domácího násilí. V některých zahraničních zemích (USA, Velká Británie, Austrálie,...) pak právě takovéto nátlakové skupiny vedly k zavedení povinných screeningů stran, které o společnou výchovu žádaly, kdy smyslem bylo zhodnocení rizika domácího násilí a stalkingu.³³² Vzhledem k tomu, že v konfliktních případech je odborníky doporučováno vyhnout se jakémukoliv kontaktu rodičů i v otázkách výchovy dítěte a svěřit v takových případech výlučnou péči oběti, aby pachatel nemohl využívat novou pravomoc k její další kontrole,³³³ můžeme zodpovědně prohlásit, že povinné screeningy stran při úpravě péče o děti jsou vzorem hodným následování.

7.4 Problematika pronásledování institucemi

Posledním problémem, kterému bych se rád věnoval, je pronásledování jednotlivců různými skupinami, často sektami či církvemi. V první řadě je nutno uvést, že se jedná o činnost, která by díky absenci vztahového hlediska nebyla z hlediska mnoha definic, vyjma snad těch nejširších, vůbec považována za stalking (stejně jako například telefonní teror). Je sice pravda, že často vytýkaným problémem některých úprav je, že se díky své šířce nechtěně staly příliš širokou platformou k řešení problémů malé nebo zanedbatelné společenské nebezpečnosti, což vedlo k devalvací užití skutkové podstaty.³³⁴ Domnívám se však, že vytrvalé pronásledování jednotlivců

---

³³⁰ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 95.

³³¹ Viz například geneze případu nebezpečného pronásledování v příloze č. I.

³³² BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 98.

³³³ VAN HEYNINGEN, J. Domestic Violence and High Conflict Divorce. *The Colorado Psychologist* [online], 2010, roč. 38, č. 2, s. 5 [cit. 28. února 2012]. Dostupné na <www.dr-charlton.com/DVandHighConflictDivorce.doc> na str. 5.

³³⁴ BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 230.

různými organizacemi nese stejný stupeň společenské nebezpečnosti, jako jiné formy nebezpečného pronásledování jednotlivcem. Jelikož ovšem taková organizace může dlouhodobé pronásledování zprostředkovat mnoha na sobě nezávislymi členy, kteří ani nemusí tušit, že se účastní pronásledování oběti, a může být i prakticky nemožné vystopovat původ takového pronásledování k jedné osobě, která by za něj byla v důsledku trestně odpovědná, domnívám se, že by v případě takového pronásledování měla být trestně odpovědná i příslušná organizace. Logickým zklamáním pak je nezahrnutí trestného činu nebezpečného pronásledování do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob č. 418/2011 Sb.³³⁵

---

³³⁵ Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 146, s. 5442.

Závěr

Hlavním cílem této práce bylo co nejobektivněji zhodnotit novou skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování, která nabyla účinnosti k 1. 1. 2010 spolu s novým trestním zákoníkem.

V první polovině této práce pak byl rozsáhlý prostor věnován zejména popisu stalkingu jako psychologického a společenského jevu, a sice hned z několika důvodů. Jedná se o jev, který se skutková podstata nebezpečného pronásledování snaží postihnout, a aniž porozumíme povaze a podstatě tohoto jevu, nemůžeme ani objektivně zhodnotit, nakolik je účinná právní úprava vhodná k jeho regulaci. Zároveň ze samotné povahy tohoto jevu plyne mnoho problémů, se kterými se pak setkáváme v aplikační praxi, a značný prostor byl také věnován různým neprávním definicím, které se často objevují v odborných, dokonce i právních člancích. To pak vzhledem k jejich odlišnému zaměření, často nepochopené koncepci a jiné terminologii působí při snaze o použití v právním kontextu značný zmatek. Proto považuji tuto neprávní část a vývody z ní plynoucí za klíčové při dekonstrukci skutkové podstaty nebezpečného pronásledování.

V druhé polovině je pak prostor věnován již samotnému legálnímu pojetí stalkingu, v domácí úpravě trestného činu nebezpečného pronásledování. Shrňeme-li poznatky z této části, můžeme říci, že i přes nedůvěru některých odborníků v možnost legálně stalking vůbec definovat, nemá naše v současnosti účinná právní úprava jako taková žádné vyloženě kritické nedostatky. Za největší nedostatek naší skutkové podstaty lze považovat inspiraci rakouskou právní úpravou, která je koncipována spíše jako „zbytková“ skutková podstata s nízkou trestní sazbou a taxativním výčtem nepřipustných aktivit. I když skutečný důvod přijetí právě takovéto podoby zůstává neznámý, lze spekulovat, že takový důvod mohl být i taktický, aby se díky „měkčí“ koncepci zvýšila šance na přijetí onoho pozměňovacího návrhu, kterým byla tato skutková podstata do návrhu nového trestního zákoníku začleněna.

Za největší nedostatek lze tedy považovat právě taxativní výčet nežádoucích aktivit, kde chybí generální klauzule. I když samotný výčet aktivit lze považovat za zdařilý, je jeho použitelnost přímo vázána na potřebu extenzivního výkladu soudem. Dalším závažným nedostatkem je pak nízká trestní sazba, která nejen, že nereflektuje

nebezpečnost trestného činu, ale působí problémy i například při uvalení vazby na pachatele, navzdory pozitivním změnám v trestním řádu. Poslední výtkou k samotné skutkové podstatě je pak absence autoritativního výkladu některých pojmů, jako například „dlouhodobosti“ pronásledování a někdy poněkud nešťastná koncepce (například v případě přitěžujících okolností).

V přímé návaznosti na možnost praktické aplikace jsou pak hlavní nedostatky spatřovány zejména v nedostatku nástrojů, kterými by bylo možno působit na pachatele i před sdělením obvinění, což je právě v případech nebezpečného pronásledování klíčové. Zapotřebí by bylo i vydání metodických pokynů pro všechny orgány činné v trestním řízení včetně soudců, ve kterých by byly vysvětleny specifické postupy potřebné při boji s nebezpečným pronásledováním. Jako problematickým je vnímáno i rozhodování civilními soudy při úpravě péče o děti a konečně i nemožnost trestně stíhat právnické osoby, které svou činností skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování naplní.

Pokud zhodnotíme komplexně domácí možnosti, jak postihnout stalking, není situace i vzhledem k novosti specializované skutkové podstaty nijak tragická. Do budoucna jsou však zmíněné změny ve vyjmenovaných oblastech téměř nutností.

Seznam literatury

Zahraniční literatura

BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. ISBN 0-471-49459-3.

FINCH, E. *The Criminalisation of Stalking: constructing the problem and evaluating the solution*. 1. vyd. London: Cavendish Publishing Limited, 2001. 348 s. ISBN 185941-644-6.

HARVEY, D. *Obsession: Celebrities and their Stalkers*. 1. vyd. Dublin: Merlin Publishing, 2002. 258 s. ISBN 1-903582-42-3.

SCHÖNKE, A., SCHRÖDER, H., *Strafgesetzbuch: Kommentar*. 28.vyd. München: C.H.Beck, 2010. 3042 s. ISBN 978-3-406-60404-1.

Domácí literatura

ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 439 s. ISBN 978-80-7380-213-4.

FENYK, J., HÁJEK, R., STRÍŽ, I., POLÁK, P. *Trestní zákoník a trestní řád: průvodce trestněprávními předpisy a judikaturou. 1.díl: Trestní zákoník*. 1. vyd. Praha : Linde, 2010, 1326 s. ISBN 978-80-7201-802-4.

FILIPEC, J., DANEŠ, F. (ed.). *Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost*. 1. vyd. Praha: Academia, 1978. 800 s.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 912 s. ISBN 978-80-87212-49-3.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád: s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009. 1216 s. ISBN 978-80-87212-22-6.

NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní zákoník 2010*. 1. vyd. Praha: EUROUNION, 2010. 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II: § 140 až 421 Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010. 2011 s. ISBN 978-80-7400-178-9.

VANTUCH, P. *Trestní zákoník s komentářem*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2011. 1367 s. ISBN 978-80-7263-677-8.

VÁLKOVÁ, H. Proč by neměl chybět v novém trestním zákoníku „stalking“. In VANDUCHOVÁ, M., GŘIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008. 492 s. ISBN 978-80-7357-365-2.

Odborné články

ČÍRTKOVÁ, L. Expartner stalking a jeho podoby. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 2, s. 1-8.

ČÍRTKOVÁ, L. Jak se vyznat v domácím násilí? *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 7, s. 4-12.

ČÍRTKOVÁ, L. Nebezpeční expartneri. *Právo a rodina*, 2011, roč. 13, č. 3, s. 1-8.

DRESSING, H., MAUL-BECKER, H., GASS, P. Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska. *Trestněprávní revue*, 2007, č. 10, s. 279-281.

JANDOVÁ, H., ČECHOVÁ, J. a kol., Stop znásilnění: Analýza stavu pomoci obětem znásilnění v České republice [online]. *Persefona o.s.*, [cit. 22. března 2012]. Dostupné na <<http://www.persefona.cz/download/analyzaStopZnasilneni.pdf>>.

MELOY, J. R., FISHER, H. Some Thoughts on the Neurobiology of Stalking. *Journal of Forensic Science* [online], 2005, roč. 50, č. 6 [cit. 12. února 2012]. Dostupné na <http://www.astm.org/DIGITAL_LIBRARY/JOURNALS/FORENSIC/TOC/5062005.htm>.

MVČR. Závěrečná doporučení Výboru pro odstranění diskriminace žen 2010. *Věštník vlády pro orgány krajů a orgány obcí*, 2011, roč. 9, č. 3, s. 49-50.

SHERIDAN, L., BLAAUW, E. Characteristics of False Stalking Reports. *Criminal Justice and Behavior* [online], 2004, roč. 31, č. 1, s. 55-72 [cit. 5. prosince 2011]. Dostupné na <http://www.hawaii.edu/hivandaids/Characteristics_of_False_Stalking_Reports.pdf>.

SHERIDAN, L., BLAAUW, E., DAVIS, G. Stalking: Knowns and unknowns. *Trauma Violence & Abuse*, 2003, č. 4, s. 148-162.

ŠÁMAL, P., KORBEL, F. Trestněprávní postih nebezpečného pronásledování, tzv. stalkingu [Program] ASPI, aktualizace z 1. ledna 2010 [cit. 5. prosince 2011].

VAN HEYNINGEN, J. Domestic Violence and High Conflict Divorce. *The Colorado Psychologist* [online], 2010, roč. 38, č. 2, s. 5 [cit. 28. února 2012]. Dostupné na <www.dr-charlton.com/DVandHighConflictDivorce.doc>.

VISINGER, R. Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou. *Trestněprávní revue* [online], 2009, č. 11 [cit. 18. listopadu 2011]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6587/jak-postihovat-stalking-zamysleni-nad-novou-pravni-upravou.aspx>.

Zákony

Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354.

Zákon č. 99 ze dne 4. prosince 1963 Občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1963, částka 56, s. 383.

Zákon č. 101 ze dne 4. dubna 2000 o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2000, částka 32, s. 1521.

Zákon č. 141 ze dne 29. listopadu 1961 o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1961, částka 66, s. 513.

Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2008, částka 91, s. 4086.

Zákon č. 418 ze dne 27. října 2011 o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 146, s. 5442.

306 Zákon č. 459 ze dne 6. prosince 2011, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2011, částka 159, s. 6178.

Zákon Spojeného království Velké Británie a Severního Irska č. 40 ze dne 21. března 1997, Protection from Harassment Act 1997, ve znění pozdějších předpisů. Dostupný na <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1997/40>>.

Zákon Spolkové republiky Německo ze dne 13. listopadu 1998, Strafgesetzbuch (StGB), ve znění pozdějších předpisů. In *BGBl, SRN*. 1998. Dostupné na <<http://dejure.org/gesetze/StGB/238.html>>.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. 3. 2007 sp. zn. 5 Tdo 193/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2008 sp. zn. 8 Tdo 105/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 11. 2010 sp. zn. 6 Tdo 1398/2010.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. 9. 2011 sp. zn. 8 Tdo 1082/2011.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 11. 2011 sp. zn. 3 Tdo 1378/2011.

Úřední dokumenty

Český statistický úřad. *Statistická ročenka České republiky 2011* [online]. 22. únor 2012 [cit. 24. března 2012]. Dostupné na <<http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/kapitola/0001-11-2010-0400>>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Oběti trestných činů - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 10. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Statistické listy za rok 2011: Přehled o pravomocně vyřízených osobách podle paragrafů (odsouzených + vyřízených jinak) - paragrafy dle trestního zákoníku (zákon č. 40/2009 Sb.)* [online]. 9. únor 2012 [cit. 21. února 2012]. Dostupné na <<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-statistickych-listu.html>>.

Policejní presidium ČR. *Statistický výkaz ČR č. 1: kriminalita za období od 1. 1. 2011 do 31. 12. 2011* [online]. 12. leden 2012 [cit. 5. března 2012]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/soubor/statistiky-prehled-zlociny-xls-529708.aspx>>.

Světové zdravotnické shromáždění WHO. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10)* [online] 10. revize. b.m.: Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 1993, aktualizace 1. ledna 2012 [cit. 3. února 2012]. Dostupné na <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/F40-F48.html#F43>>.

Usnesení č. 596/2011 (UV) vlády České republiky k poslaneckému návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 30/2009 Sb. (sněmovní tisk č. 428) [Program] ASPI, aktualizace z 20. listopadu 2011 [cit. 5. prosince 2011].

Ostatní

KOUKAL, J. *Stalking končí i vraždami, v zákoně přesto není* [online]. Novinky.cz, 5. května 2008 [cit. 19. února 2012]. Dostupné na <<http://www.novinky.cz/krimi/139145-stalking-konci-i-vrazdami-v-zakone-presto-neni.html>>.

STEELE, J. *Stalker squad to keep VIPs from harm* [online]. The Telegraph, 28. května 2007 [cit. 19. února 2012]. Dostupné na <<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/1552831/Stalker-squad-to-keep-VIPs-from-harm.html>>.

ZANCHETTI, M. *Buone intenzioni e cattiva tecnica: la fattispecie di stalking a due anni dell'introduzione* [online]. Osservatorio sulla legalita, 28. března 2011 [cit. 13. března 2012]. Dostupné na <<http://www.osservatoriolegalita.org/11/eve/mi/atti/mzanchetti.htm>>.

Abstrakt

Tato práce se zabývá komplexním pojetím pojmu nebezpečného pronásledování. Nebezpečné pronásledování je názvem skutkové podstaty trestného činu nového trestního zákoníku č. 40/2009 Sb., který vstoupil v účinnost 1. 1. 2010. Tato skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování má za úkol postihnout psychologický a společenský jev známý pod pojmem „stalking“. Téma je uvedeno krátkým historickým exkurzem s cílem objasnit důvody právní regulace. Následuje popis jevu tak, jak je chápán jinými než právními obory, zejména forenzní psychologií, aby bylo možné později kriticky zhodnotit, zdali skutková podstata trestného činu tento jev efektivně postihuje. V rámci této části je věnována pozornost nejen různým typologiím, které se v praxi vyskytují, ale i klinicky uznávaným možnostem nápravy pachatele. Toto široké pojetí je poté konfrontováno se současnou právní úpravou, nejprve průřezem specifiky zahraničních úprav, následně je domácí právní úprava podrobně zkoumána dle jednotlivých ustanovení skutkové podstaty v účinném trestním zákoníku a klíčové prvky jsou nejen vykládány dle dostupné odborné literatury, judikatury, ale i povahy stalkingu, tedy jevu, který se tento trestný čin snaží postihnout. Některé prvky jsou i porovnávány s ustanoveními zahraničních úprav obsahujících podobné elementy s ohledem na jejich úspěšnost či kritizovanost v zahraničí. Na závěr je věnován prostor jak praktickým problémům s aplikací současné právní úpravy, tak efektivitě policejní práce při vyšetřování trestného činu nebezpečného pronásledování, účelnosti a efektivitě uložených trestů v kontrastu k poznatkům z jiných vědních oborů, ale i chybějícím právním institutům.

Resumé – The Czech Criminal Offence of Stalking

The aim of this final thesis is to evaluate stalking – the phenomenon which gained infamy over the last few decades – and its legal definition. Stalking or “dangerous pursuit“ (literal translation name of the Czech criminal offence of stalking) is also a new offence under Czech Criminal Code no. 40/2009 which was entered into force on the 1st of January 2010. The main goal of this newly introduced criminal offence is to cover the psychological and social phenomenon of the same name, stalking, and the main goal of this thesis is to critically assess whether this criminal offence, “dangerous pursuit”, is successful in criminalizing the stalking phenomenon and whether its form is an effective instrument in fighting stalking. The thesis begins with a short overview which aims to unveil the main ratio behind the call for a legal regulation of stalking. Then a psychological and social peek into the depths of this phenomenon follows (encompassing some of the most widely used typologies and even some clinical opinions on punishing and treating stalkers), which allows to critically evaluate the efficiency of that new criminal offence later on. After this explanation of stalking as a psychological and social phenomenon, comparing the various foreign legal definitions of stalking will follow. The Czech legal definition, called “dangerous pursuit” is introduced as the last one and is carefully deconstructed, line by line. The key elements of the Czech legal definition are explained and those explanations are compared to the current expert opinions, using specialized literature, judicature and even the key elements of the stalking phenomenon mentioned in earlier chapters of this thesis. At the end, the practical problems with the law enforcement, judicial application and Czech legal definition of this new criminal offence are assessed while keeping in mind the problematic penalty and the missing useful legal instruments.

Seznam klíčových slov

Trestní právo

Nebezpečné pronásledování

Stalking

Key Words List

Criminal Law

Stalking

Seznam příloh

Příloha č. I: geneze případu nebezpečného pronásledování

Příloha č. II: tabulka k typologii Boon a Sheridan

Příloha č. I: geneze případu nebezpečného pronásledování

poškozené E. H. obžalovaným O. B.:

Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 4 T 64/2008:

Obžalovaný O. B. použil proti poškozené E. H. násilí minimálně ve 13 prokázaných případech. Některé vyžádaly lékařské ošetření. V jednom případě se dokonce jednalo o fyzické napadení poškozené úderem pěstí do břicha, když byla v pokročilém stádiu těhotenství (v 7. měsíci). Tento útok vedl k předčasnému porodu jejich syna. Obžalovaný vše popřel s tím, že jí nebil, usmířili se, případně, že ho napadla ona a on se jen bránil.

O. B. byl odsouzen pro naplnění skutkové podstaty § 215a odst. 1) a odst. 2) písm. a), b) zákona č. 140/1961 Sb., týrání osoby žijící ve společné obydlí, k trestu 3 let odnětí svobody s podmíněným odkladem na 3 roky. Odvolal se s tvrzením, že žádný trestný čin nespáchal, s E. H. žijí harmonicky, pokud měli spory, odpustili si a pokud došlo k napadení, napadala ho výhradně poškozená. Odvolal se i státní zástupce v neprospěch obžalovaného.

Trest byl zvýšen rozhodnutím odvolacího soudu, sp. zn. 611 To 359/2009 na 3 roky s 5letým podmíněným odkladem s uloženým dohledem. Zároveň byla uložena obžalovanému povinnost navštěvovat psychologickou poradnu a uložen zákaz styku s poškozenou.

Usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 1 ZT 201/2010:

V roce 2010 nesl obžalovaný O. B. osobně poškozené E. H. výživné na děti (trval na osobním předání částky v hotovosti). Odmítl z jejího bytu odejít a připojil se k návštěvě, která byla u poškozené. S přáteli poškozené odešel do baru, opil se a po příchodu začal obtěžovat a slovně napadat poškozenou. Když zavolala policii, šel si lehnout a usnul. Policie ho po příjezdu vzbudila a vyvedla. Poškozená slyšela později šramot z dětského pokoje, ukázalo se, že se jedná o obviněného, který vyšplhal po okapu do otevřeného okna v dětském pokoji. Domáhal se vrácení peněz, které předtím zaplatil jako výživné a slovně napadal poškozenou. Vzápětí byl zadržen přivolanou hlídkou policie.

Při výslechu tvrdil, že s poškozenou žije ve společné domácnosti, že jí na vlastní náklady zrekonstruoval byt a pravidelně se s ní dobrovolně stýká (byt' je kontakt s poškozenou zakázán předchozím soudním rozhodnutím). Tvrdil, že poškozená na něj volá policii pokaždé, když má na obžalovaného zlost a toho dne nedělal nic špatného, přivolaná hlídka policie ho našla spícího v posteli.

Při vyšetřování bylo zjištěno, že obžalovaný i po sdělení obvinění poškozenou kontaktuje a snaží se jí donutit, aby vzala zpět trestní oznámení (respektive aby prohlásila, že obžalovaný je její druh, tedy osoba blízká, a nedala svolení k trestnímu stíhání). Poškozenou kontaktuje zejména mobilním telefonem, a sice zhruba 10 telefonáty a 40-50 SMS denně. Nezvedá-li poškozená telefon, volá dětem a ptá se jich, proč mu maminka nezvedá telefon.

Obžalovaný kontaktoval poškozenou i před incidentem přes zákaz soudu. Jednalo se například o postávání před domem matky, u které byla poškozená několik dní na návštěvě. V rozmezí od 13. 2. 2010 do 6. 8. 2010 volal O. B. poškozené nejméně 1752krát a zaslal jí 4177 SMS. Poškozená volala obžalovanému v daném období 238krát a zaslala 440 SMS. K tomuto se vyjádřila tak, že obžalovanému volala, když chtěla zabránit, aby nevolal dětem, nebo aby jí přestal obtěžovat. Také bylo nutné mu telefonovat, pokud se jednalo o předání dětí, které měl právo vidět na základě rozhodnutí soudu.

Kvůli chování obžalovaného se poškozená již 14krát stěhovala, zejména proto, že jí byla vypovězena nájemní smlouva kvůli chování obžalovaného a častým zásahům policie.

Posudek psychiatra označil obžalovaného za psychicky zdravého (respektive netrpěl žádnou diagnostikovatelnou psychickou chorobou), obžalovaný je dle posudku vysoce dominantní, perfekcionista a utilitární, s velmi malým ohledem na druhé.

Posudek resocializačního programu ALFA, který mu bylo uloženo navštěvovat, prohlásil, že obžalovaný se nedokáže odpoutat od poškozené a trpí utkvělou představou, že vztah lze zachránit. Poškozená jasně odmítá vztah, ale nechce obžalovanému ublížit, což mu dává naději.

V psychiatrickém posudku na osobu poškozené bylo uvedeno, že poškozená byla vystavena mnoha stresujícím situacím, ale přesto se snaží s obžalovaným jednat klidně, vykazuje však už některé znaky post-traumatické stresové poruchy. Jako velký problém vnímal znalec úpravu péče o děti, kdy bylo nutné, aby je obžalovanému fyzicky předávala, což zprostředkovávalo pravidelný kontakt.

7. 9. 2010 odepřela poškozená souhlas k trestnímu stíhání. Nejprve písemně, kde prohlásila, že obžalovaný je její partner a nesouhlasí s jeho stíháním, na předvolání toto potvrdila i ústně. Trestní stíhání bylo zastaveno usnesením 1 ZT 201/2010-41.

Rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 2 ZT 9/2011:

Obžalovaný vnikl do bytu poškozené tak, že odebral klíče jejich synovi a vyhrožoval rozmlácením bytu a prodejem jejího PC, pokud mu poškozená nedá peníze.

Obžalovaný neměl do bytu přístup s výjimkou doby, kdy byla poškozená hospitalizována a dala mu klíče od bytu (ne však od přídatného bezpečnostního zámku, který v té době nebyl používán), aby se po dobu její hospitalizace staral o děti a nemusela je umístit do Klokánka.

Obžalovaný při výslechu tvrdil, že u poškozené dlouhodobě bydlel i mimo rozsah jejího pobytu v nemocnici, že spolu plánovali budoucnost a poškozená ho slovně napadá a jedná nevypočitatelně.

Poškozená přiznala, že obžalovaného u sebe nechala občas přespat, aby předešla dalšímu pronásledování a výhrůžkám. Pokud ho nevpustila do bytu, byl schopný spát přede dveřmi, dělat uprostřed noci hluk, postávat před domem nebo pokřikovat urážky. Poškozená rovněž přiznala, že k předchozímu odmítnutí souhlasu s trestním stíháním došlo pod nátlakem obžalovaného, kdy jí výhrůžkami donutil podepsat text odmítnutí souhlasu, který sám připravil a nehnul se od ní ani na krok, dokud ho nepodala na poštu. I k samotnému podání na poště došlo pod jeho přímým dozorem.

Na obžalovaného byla uvalena vazba a zahájeno trestní stíhání pro maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (protože jí kontaktoval i přes zákaz soudu). Z vazby se pokusil dopisy kontaktovat poškozenou, ale korespondence byla zadržena.

Jednalo se o velmi obsáhle dopisy obsahující různá sdělení od vyznání lásky až k výhrůžkám.

Znalci z oboru psychologie potvrdili, že obžalovaný nemá nerušenou schopnost vnímat ani reprodukovat zapamatované události. Jeho vztah k poškozené byl označen za patologickou vztahovou závislost na družce, kdy potřebuje dosáhnout svého za každou cenu a bytostně nesnáší odmítnutí.

Obžalovaný O. B. byl odsouzen rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 8 T 50/2011 k nepodmíněnému odnětí svobody po dobu 2 let s ostrahou pro jednočinný souběh § 354 odst.1) písm. b), c) s § 337 odst. 1) písm. f) a jednočinný souběh § 175 odst. 1) s § 178 odst. 1).

Obžalovaný se odvolal a rozhodnutím sp. zn. 67 To 144/2011 byl jeho trest snížěn na nepodmíněné odnětí svobody na dobu 1 roku s dozorem s odůvodněním, že páčání činu usnadnila sama poškozená, kdy u sebe obžalovaného nechávala bydlet, brala ho na milost a poté opět vyhazovala, což nemůže být omluveno ani syndromem týrané ženy.

Příloha č. II: tabulka k typologii Boon a Sheridan¹

	Kategorie dle typu:			
	Exparnter stalking	Obtěžování z romantického poblouznění / umanutý obdivovatel	Fixovaný stalker trpící bludy / fixovaný pronásledovatel s psychickými poruchami	Sadistický stalker
Délka trvání	Dlouhodobé	Krátkodobé (pokud konfrontováno)	Dlouhodobé (pokud v dosahu)	Dlouhodobé
Pocity oběti	Vztek, strach, nenávisť	Cítí se obtěžována, ztrapněna	Strach, zmatení	Strach, bezmoc
Riziko pro oběť	Záleží na blízkosti a konkrétních okolnostech	Nízké	Vysoké	Vysoké
Šance na úspěšnou intervenci	Možná	Vysoká	Nízká	Velmi nízká
Techniky k minimalizování hrozby	Přestěhování (kritérium vzdálenosti), rozumné urovnání	Citlivé vysvětlení (u mladších) / změna místa výkonu zaměstnání (u starších)	Nahlášení foreznímu psychiatrovi	Utajené přestěhování / maximální podpora
Motiv	Nenávisť, nelibost	Láska	Upnutí se k oběti	Moc
Pachatelova kritéria výběru oběti	Nenávisť, nelibost, dostupné zdroje	Objekt touhy	Blízkost, fyzická přitažlivost	Žádný zřejmý
Pravděpodobnost recidivy	Záleží na vzdálenosti a okolnostech	Nízká	Dle vhodné příležitosti	Velmi vysoká

¹ Převzato z BOON, J., SHERIDAN, L. (ed.). *Stalking and Psychosexual Obsession: Psychological Perspectives for Prevention, Policing and Treatment*. 1. vyd. Chichester: John Wiley & Sons, 2002. 248 s. na str. 79.